

N. R. af Urfin.

Työväen- kysymyksiä.

V.



Wasa & ja,
Antti Santalan kustannuksella.

Hinta 75 p.

Työväen- kysymyksiä.

V.

Julaisjut:

H. H. af Ursin.



Wasaassa,
Antti Santalan kustannuksella.

**TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO**

Uudenmaan
Kirkonkirjasto

1905



Wasaissa,
Antti Hautalan kirjapainossa,
1905.

KIRJASTO
TYÖVÄENLIIKKEEN

Elipuhe.

Tähän viidenteen vihkoon olen taas luonut useampia ennen julkaisemiani kirjoituksia, joista muutamat ovatkin aiwan loppuun myydyt. Olen tällä julkaisulla tarkoittanut sitä samaa, kuin edellisilläkin: sen suuren aatteen lewittämistä, jonka edestä olen elänyt ja joka pysyy elähyttävänä woimana elämäni loppuun asti.

Turussa 28 p. tammik. 1905.

Teijä.

Einleitung

Die vorliegende Arbeit ist ein Versuch, die Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis zur Gegenwart zu skizzieren. Sie soll einen Überblick über die wichtigsten Werke und Autoren geben und die Entwicklung der Literatur in den verschiedenen Epochen zeigen. Die Arbeit ist in drei Hauptteile unterteilt: die Antike, die Mittelalter und die Neuzeit. In jedem Teil werden die wichtigsten Werke und Autoren besprochen und die Entwicklung der Literatur in dieser Epoche dargestellt.

1. Antike

Die Antike ist die erste Epoche der deutschen Literatur. Sie beginnt mit den Epen des Homer und Hesiod und führt über die Tragödien des Sophokles und Euripides bis zu den Römern. Die wichtigsten Werke dieser Epoche sind die Ilias und die Odyssee von Homer, die Aeneis von Vergil und die Tragödien von Sophokles und Euripides.



Minne kuljetaan?

„Liian suuri köyhyys ja liian suuri rikkaus ovat pääsyyt (maailman) nurinkurisuuteen.“

Condorcet.

Tuimmemmin kuin koskaan ennen taistelee kaksi kansanluokkaa keskenensä maailman kaikissa sivistysmaissa, toinen säilyttääksensä jo saavutettua valtaansa, toinen päästäkseen tämän vallan perijäksi, toinen ylläpitääkseen luokkavaltaansa, toinen hävittääkseen kaiken luokkavallan ja tehdäkseen ihmiskunnasta veljeskunnan, jossa toinen ei voi toisella eikä toisella tavalla toista sortaa. Tämä taistelu, jonka toistaiseksi historiallisten olosuhteitten pakosta täytyy pukeutua luokkataistelun muotoon, kunnes taistelun päämäärä on saavutettu, on juuri tähän lopputarkeoitukseen katsoen, nykyään sama kuin ideologijalta, puhtaasti henkijeltä kannalta egoismin, itsekkäisyyden ja altruismin, epäitsekkäisyyden taistelu keskenensä. Marx ja Engels ovat näyttäneet — se selviää monesta heidän kirjoituksestaan —, että kshynnyksessä oleva taistelu johtuu eri tuotantojärjestelmien vastakohtaisuudesta, aineellinen pohja kun on wälttämätön joka ihmiselle ja tästä taloudellisesta pohjasta lähtee sitte heijastuksia henkijellekin alalle.

Rahdeksannen vuosijadan loppupuolella tehtiin suuria keijintöjä teollisuuden alalla, jotka muuttivat käijiteollisuuden tehdasteollisuudeksi sanan warjinaisessa merkityksessä. Tehtaitten omistajat tulivat tilaisuuteen koota ilman mitään waiwaa toisten hiellä ja terweyden kuluttamisella suuria rikkauksia, itsenäiset käijiteollisuuden harjoittajat muuttuivat näitten kapitalistien rahaorjiksi ja heistä tykkänään riippuviksi. Kansanwarallisuus kaswoi suuresti entijin aikoihin

katsoen, mutta rikkaudet kasaantuivat muutamien käsiin, joiden halussa tuotannon välikappaleet olivat. Samalla monistui kaikki tavarat, joita ihminen mukavuudekseen käyttää, ja tulivat halvemmiksi, mutta pöyhivät kuitenkin yleensä siinä hinnassa, etteivät työntekijät, itse tavaroiden valmistajat sitteäkään jaksaneet noita yleisesti haluttuja ja käytettyjä tavaroita itsellensä hankkia. Taloudellinen orjuus käsitti yhä laajempia kerroksia ja jos kohta täytyikin hiukan kohottaa tavarantuottajien elämänehtoja palkkojen kohottamisella, aleni kuitenkin työntekijäin osamäärä kapitalistien koko osamäärään katsoen. Juopa varallisten ja varattomien välillä kasvoi siten yhä suuremmaksi. Ylempi kansanluokka piti tätä taloudellista tilaa yleensä jotenkin luonnollisena. Semmoiset jalot ihmishystävät kuin Carlyle koettivat kyllä herättää heidän omaa tuntoansa, mutta ainakin alussa sängen vähäisellä menestyksellä. Kummako siis, että esim. sama Carlyle juuri siitä kävi viime aikoina yhä äreämmäksi: „hän on käynyt niin vastenmieliseksi ja ihmisiä vihaavaksi ja ymmistelee sietämättömien olojen johdosta, etten enää jaksanut“, kertoo hänestä hänen suuri vastustajansa Herbert Spencer. Mutta Carlyle oli sittekin oikeammalla kannalla. Hän näki myöskin, että kaiken olemisen mittapuuksi oli raha käynyt, että mies se, joka osasi haalia paljon rahoja kokoon toisten ihmisten, toisen kansanluokan kustannuksella. Syystä voi sen takia tätä „industrialismia“ kutsua itsekkäisyyden varjinaiseksi kannattajaksi ja edistäjäksi. Ja kun kansojen suuret enemmistöt, syvät rivit eivät enää tahdo tämmvöistä tilaa sietää, on taistelu käynyt tuimaksi ja entistä tuimemmaksi, sillä siivistys on samalla laajentanut heidän näköpiiriänsä ja tehnyt heidät tyttymättömiksi, — siivistyksen suurimpia siunauksia on juuri se, että se tekee ihmisen tyttymättömäksi oleviin oloihin ja siten edistää ihmiskunnan kehitystä. „Industrialismi“ on juuressa määrässä syhyä siihen, että itsekkäisyys taas on kohottanut päätänsä korkeammalle, että se entistä enemmän on pyrkinyt päästä ohjaavaksi maailman mahdiksi yksityisten, erinäisten kansankerrosten ja kansakuntien keskinäisessä elämässä. Ja mitä vielä ehkä pahempi on, se ei ollut melkoisesti vaikuttamatta siihen, että itsekkäisyys on pantu oikein „systeemiin“, sekä valtiollis-

taloudellisella että filosoofisella alalla. Manchesterioppi on kyllin tunnettu. Tulee antaa ihmisten vapaasti puuhata, niin kyllä ihmiskunta muka edistyy. Valtion tulee waan katsoa, ettei toinen häiritse toista hänen toimissaan. „Antaa ihmisten toimia vapaasti, antaa asiain häiritsemättä kulkea kulkuaansa“ se oli tunnusfanana, se oli manchesteriopin ewankeliumi, jonka mukaan myös waltiollinen toiminta järjestettiin. Ja filosoofisella alalla käwi samoin. Kant oli aikansa opettanut, ettemme voi warmasti wäittää, onko olemus, maailma todellisuudessa semmoinen kuin se meistä näyttää ja Fichtekin, toinen suuri filosoofi perusti sen toijasian, että maailman ilmiöt yleensä nähtyivät kaikille ihmisille samanlaisilta, siihen, että aistimme owat samanrakenteiset, mutta hänkin piti ulkomaailman todellisuutta epäiltävänä ja tarpeellisena ainoastaan siweellisen maailmankatsouksen tukemiseksi — Fichte olikin altruismin innokkaimpia kannattajia. Mutta huippuunsa asti ajoi individualismin ja filosofisen itsekkäisyyden warsinainen perustaja filosofian alalla, Stirner, tuon käsityksen ulkomaailman sisällisestä käsittämättömydestä: ulkomaailma oli olematon ja „minä“ (minuus) oli kaikki: uskonnolliset, waltiolliset ja yhteiskunnalliset ihanteet olivat sama kuin nolla, „minä“ oli jumala. Korkeammalle ei woinut siihen juuntaan päästä. Nietzsche, eräs toinen filosoofi, astui Stirnerin jälkiä. Siweysopin pääkäsky on muka: ole woimakas tahdosjafi ja pyri mahtavuuteen muitten tavallisten „laumaihmissen“ yläpuolelle. Ja jos et muuten pääse heidän yli, niin tallaa ne jalokjosi alle, ne owat waan alhaisia olentoja, luotuja sinua, „yliihmistä“ palwelemaan. Welto kristinusko, joka saarnasi lähimmäisen rakkautta, on juurineen häwitettävä. „Yli-ihminen“ woi tehdä mitä tahansa päästäksensä „laumaihmissen“ yläpuolelle.

Nietzsche, kuten muutkin jyrkät individualistit luulewat woivansa pelastaa ihmiskunnan alennustilasta sillä että suuri enemmistö uhrataan ja tehdään muutamien walittujen orjaksi. Mutta tässä suhteessa hän, niinkuin muutkin suuresti erehtywät. Kokemus on päinwastoin näyttänyt, että mitä enemmän ihminen ajaa itsekkäisiä tarkoituksia, sitä sywemmälle hänen sisällinen ihmisenä lankeaa. Mitiyiset, itsekkäät ihmiset eiwät pysy ajan pitkään pystyssä elämän

taistelussa. Ihminen on jo liian paljon yhteiskunnallinen olento, joka riippuu toisista ja nämä — paha kyllä tälle opille — eivät enään suostu heille osoitettuun palvelemaan orja-asemaan. Kun ihmiskunta kokonaisuudessaan, se on, myöskin sen pohjakerroksen kohoavat, silloin voivat laajemmalta pohjalta, edistyneemmistä joukoista nousta henkilöitä, jotka wiewät ihmiskunnan edespäin vielä korkeammille aloille.

Itsekäisyyden ja individualismin puolustukseksi on usein niin sanottu darwinismi mainittu. Darwinismi opettaa, kuten tunnettu, että kaikki maailman ilmiöt ovat olleet ja ovat vieläkin kehityksen alajina, että elävät olennot polveutuvat toinen toisesta ja että ihmisenkin waan on korkein olento tässä luonnollisessa kehityksessä; „the survival of the fittest“ on tunnuslause tuossa „evolusioonisissa“: se, joka paraimmitten elämän taisteluissa kestää, se on ympäristön olojen suhteen kaikin puolin wahtwin, jääpi eloon, muut, heikommat sortuwaat. Se on wahtwinman ewangeliumi. Ja sama oppi on sovitettu waltiolliselle ja taloudelliselle alalle: waltiollinen ja taloudellinen mahtawuus wiepi sekin woiittoon.

Tuskin woi epäillä darwinismin oiketta pääpiirteisään, toisinkin sanon, että, kuten jo Lamarck wäitti, kehitys on ollut koko luomakunnassa luonnollinen kulku alemmasta ylempään. Mutta onko se tapahtunut wälewämmän taistelussa heikomman kanssa, wai toisella tavalla, se on aiwan toinen kysymys. Mahdollisesti on esim. de Bries'in „mutatsiooniteoria“ oikea selitys: eri lajit luomakunnassa owat suorastaan ilman taistelua syntyneet toisista muuttuwan ulkoisuhteitten vaikutuksesta (kuten de Bries esim. erään Denohteralajin suhteen vielä meidän aikammekin on toteen näyttänyt). Ja jos wälewämyys on ratkaisewana, kuka estää sitte wäittämästä, että kansojen sywät riwit owat kokonaisuudessaan wälewämmät ja että ne sen johdosta tulewat anastamaan wallan itselensä, kun yhdessä toimiwat; eiwähän sotajoukottaan ole muuta kuin kansan sywia riwejä, jotka woiwat kääntyä näitten katsantokantaa tulemaan kun ratkaisewa hetki tulee. Onhan oireita siihen suuntaan jo nähtykin.

Darwinismi siis ei kelpaa individualismia ja egoismia ehdottomasti puolustamaan, kun se nykyisessä muodossaan ei suinkaan ole tukewalla pohjalla. Totta on, että vielä löytyy yksi suuremmoisesti perustettu filosofinen järjestelmä, joka ehdottomasti perustuu darwinismiin ja sen johtopäätöksiin, Herbert Spencerin individualistinen ewolutsiooni- eli kehitys-oppi. Spencer on kowinkin jyrkkä individualisti: hänen käsityksensä mukaan ei waltiolla ole muuta tehtävää, kuin hoitaa yksityisten jäsenten puolustamista ulkonaisia ja myöhemmin myös sisällisiä wihollisia vastaan ja yksilön wapauden tulee waltiossa olla niin suuri, että hän wapaasti saa tehdä mitä hän tahtoo edellyttämällä, ettei hän loukkaa toisen henkilön samanlaisia wapautta. Ja sosialismista lausuu Spencer sanaasta sanaan: „minä luulen, että sosialismi on wälttämätön, mutta että se myös on suurin onnettomuus, minkä maailma milloinkaan on kokenut ja että se loppuu ankarimpaan sotilastiranniuteen“. Mitä sotilastiranniuteen tulee, on myönnettävä, että semmoinen, kuten waltiollinen reaktiiooni Ranskan wallankumouksen jälkeen, ei ole täydelleen mahdoton lyhemmäksi ajaksi, mutta sängen luultawa ei semmoinenkaan ole, kun ottaa lukuun miten suuunnattomassa määrässä toisenlaiset aatteet jo owat lewinneet kaikkien maitten kaikkiin kerroksiin, etenkin niihin, joista sotilaat otetaan. Ja muuten on Spencer itse unohtanut, että hän on julistanut yhteiskunnan organismitiksi, se on yhteisöksi, jossa toisen hywinwointi riippuu toisen hywinwoinnista eikä siis yksityinen saa sortaa taloudellisesitikaan, wiisin sanoen hywinkin perinpohjaisesti enemmistön kokonaisuutta. Eikä hän myöskään ota huomioon, että nykyisissä oloissa suurin osa ihmisistä ei nauti hedelmiä toimistaan, minkä kuitenkin juuri Spencerin oman opin mukaan pitäisi olla yhteiskunnan pääperustuksia.

Spencerin oppi on läheisessä yhteydessä manchesteriopin kanssa ja myöskin n. s. individualialisen anarkismin kanssa (tähän kuuluu esim. tunnettu tiedemies Reclus y. m.), joka opettaa, että ihmisen wapautta hänen toiminnassaan ei saa rajoittaa, ellei se ole rikollista laatua ja ett'ei yleensä tarwita mitään hallitusta, olkoon se fitte sitä tai tätä laatua. Moni Spencerin oppilas (esim. Auberon

Herbert) on nyhyään luettava anarkistien joukkoon. Niivan erityisen anarkistisen ryhmän muodostawat kommunistiset anarkistit, joiden käsityksen mukaan jonkunlainen hallitus vähemmässä piirissä on tarpeen ja kolmannen taas nuu n. s. „toiminnan anarkistit“, jotka tahtowat pelastua tietämättömistä oloista millä wälilappaleilla tahansa. Kaikki individualistit eivät persoonallisesti ole itsekkäisyyden kannattajia eiwätkä sitä tarkoitakaan, mutta ainakin nyhyään heidän oppinsa, jos se toteutettaisiin, weisi johdonmukaisesti itsekkäisyyteen ja itsekkäisten pyrintöjen ja pyyteitten edistämiseen. Muutamat anarkistit pyrkivät sen tähden loppumääräänsä sosialismin kautta ja tämmöisellä anarkismilla on ehdottomasti altruistinen luonne, munasti hywinkin suuressa määrässä, kuten tunnetun ihmishyistäwän Morrisen opissa.

Industrialismi, pääomien kasaantuminen muutamien rikkaitten kapitalistien käsiin, wäliferrosten köyhtyminen ja suuren proletariaatin syntyminen, joka elää kädestä suuhun, edisti melkkoisessa määrässä erästä oppia, joka maailmassa ei nähnyt muuta kuin kurjuutta ja wiheliäisyyttä ja sen tähden arweli suuremmaksi wiisaudeksi sen, minkä jo kreikkalainen runoilija Theognis julkilausui: „parasta olisi ihmiselle ollut, jos hän ei milloinkaan olisi syntynyt eikä koskaan nähnyt päiwän waloa, mutta kun hän nyt kerran on syntynyt on parasta niin pian kuin juinkin päästä manalaan, sywälle maan alle“. Leibniz, suuri ajattelija, lausui aikoinansa, että tämä maailma on paras kaikista mahdollisista maailmoista; Schopenhauerin mielestä, joka oli pessimismin, wiheliäisyyden juurin filosofinen edustaja, oli tämä maailma taas huonoin kaikista mahdollisista maailmoista. Muutamat pessimistit puolustawat sen takia suorastaan itsemurhaa, toiset, kuten itse Schopenhauer saarnaawat waan resignaatioonia, kunnes pääsewät Nirwaanaan, „ikuisen olemattolaan“. Pessimismi on wanhaa synthyperää; jo monta wuosifataa ennen Kristusta opetti buddaismi sitä samaa. Mutta huomioonotettava on, että se taas uudestaan elpyi woinakkaam-

min kuin ennen, samalla tavalla kuin itse buddaismi Euroopassakin miedän aikoinamme, samaan aikaan kuin itsekäisyyden opit ovat lewinneet industrialismin vaikutuksesta, industrialismin, joka kansojen syviin riviin luo kurjuutta ja viheläisyyttä.

Mutta peskimismin rinnalla, jolla ei voi olla mitään elinvoimaa, herätti syvien rivien ilmiinpistävä kurjuus muitakin harastuksia ja oppeja, jotka kävivät aivan toiseen suuntaan. Filosoofi Feuerbach perusti uskonnon puhtaasti ihmisyyden periaatteelle (työväenaahteen edustajat Mary ja Engels olivat jotenkin suuresti tämän ajattelijan vaikutuksen alaisina). Ja vielä suuremmassa määrässä kuin Feuerbachilla, oli ihmisyyys, eläminen toisten edestä jalomielisen ranskalaisen filosofin Comte'n opin perustuksena. Positiivistit eivät hyväksy äkkijyrkkiä muutoksia ihmiskunnan kehityksessä, sen takia yksi heidän lempilauseistaan on: „järjestys perustuksena“, mutta wanhoillisuutta he vielä enemmän vihaavat ja sen takia he vaativat „edistystä loppumääräksi“. Ennen kaikkea oli rakkautta olewa kaiken toiminnan vaikuttimena -- rakkautta lähimmäiseen, koko ihmiskuntaan ja sen takia tulee ihmisen etupäässä „elää toisten hyväksi“ (vivre pour autrui). Positiivistit ovat sitä mieltä, ettei ole mahdollista saada selkoa jumalan olemassa olostta eikä sielun kuolemattomuudesta; niitä ei voi kieltää eikä myöntää; uskonnon perustukseksi nämä molemmat opit eivät olekaan tarpeen. Suurin ja paras olento, jonka ihmiset tosiaan voivat tuntea, on ihmiskunta; sen palveluksessa ilman oman voiton pyyntöä löytää ihminen kaiken sen, mikä jumalanpalveluksessa on todellisesta arvosta. Siiveellisyyden käskyt eivät ole jumalan antamia, vaan ihmiset muodostavat ne itse; ne ovatkin erilaisia eri aikoina ja käyvät yhä täydellisemmiksi, mitä enemmän ihmiskunta edistyy. Järjestyneitä opinkappaleita ja militarismia, rauhanaahteen polkemista on jyrkästi vastustettava. Waltiotaidon ensimmäinen tehtävä on alempien kansankerrosten kohottaminen henkisessä ja aineellisessa suhteessa. Sortoa ei saa harjoittaa toisia vastaan, olkoon sitte kysymys yksityyisistä tahti kansakunnista. Jos joku kansa ottaa tyrkyttääksensä waltiojärjestyksensä ja waltiolaitoksensa toiselle kansalle vastoin tämän tahtoa, tekee se ehdotto-

maasti wäärin ja toimii oman itsensäkin turmioksi. Mutta tämän oheksa eivät positivistit hyväksy luokkataistelua, he arvelewat, että aina tulee löyhtymään rikkautta ja köyhyyttä, työnantajia ja työntekijöitä. Raitti muutos olewissa oloissa on perustettava wakaumuksen muutokseen, niin etteiwät työnantajat ja rikkaat yleensä enää käytä rikkauttiansa itsekkäitten toiwomusten täyttämiseksi, waa käsitteiwät niitä jonkunlaiseksi heidän huostaansa annetuksi omaisuudeksi, jonka tarkasta hoidosta he owat vastuunalaisia. Raitti positivistit eivät kuitenkään ole yhtä optimistisiä kuin Comte itse ja nuutamat hänen kannattajansa, waa he arvelewat, että waltion täytyy järjestää tuotanto ja tawaran jako taivalla tai toisella ja täten nämä positivistit poiketen Comten alkuperäisestä käsitteestä, joka pääasiassa on sama kuin Carlylen, lähestywät työwäen käsitteiskantaa. Positiwismi alkuperäisessä muodossaan ei tarkoituksestaan ole itsekkäisyyden kannattaja, mutta koska sen ehdottamat keinot eivät ole wieneet eiwätkä woi wiedä taroitettuun loppumäärään, on se sittekin luettava egoismin edustajien joukkoon, — ihmiskunnan suuri enemmistö ei sen avulla pääse waloon ja wapauteen. Sen waiikutus onkin nykyään ehdottomasti alenemaan päin.

Sosialismin oppi pääasiassa waatii tuotantowälikappalten otamista waltion huostaan, koska sen mielestä muuten on mahdotonta päästä nykyisestä kurjuudesta. Ja se on sitä mieltä, että näitten nykyiset omistajat eivät hyvällä luomii etuoikeutetusta asemastaan, waa se on tapahtuwa ainoastaan taistelulla, se on köyhälistön herättämällä itsetietoisuuteen alennustilastaan ja järjestämällä sitä waatimaan suurempia oikeuksia ja parempia elämänehtoja. Sillä ei työwäenaate ole tahtonut wäittää, että taistelu on ehdottomasti wäkiwällalla ratkaistawa: tämä riippuu sen käsitteksen mukaan siitä, miten kiiwaasti asianomaiset wastustawat sywien rivien toimintaa olojensa parantamiseksi. Nykyään pyrki työwäenaate ehdottomasti lainsäädännön tiellä melkein kaikissa maisissa tähän päämääräänsä, hyljäten wäkiwaltaiiset keinot. Muutamissa maisissa, joissa se on saanut suuren jalansijan, esim. Ranskassa on se ryhtynyt johonkin yhteistyöhön porwarillistenkin

kanssa ja on väliaikaisesti voittanut jonkun ministeripaikankin korkeimmasa hallituksessa. Tämä seikka on työväen aatteen puolustajissa monessa maassa muodostanut kaksi leiriä, jotka ovat olleet ankarassakin ottelussa toistensa kanssa. Kaikissa tapauksissa on silloin ollut waan eri mieli menettelytawasta, sillä periaatteet ovat olleet samat. — Ja mitä sitte työväen aatteen ydin tarkoittaa? Se tahtoo poistaa luokkajalon ihmiskunnasta, joka etupäässä riippuu omaisuuden kowin epätasaisesta jaosta; se tahtoo antaa jokaiselle omaisuutta sen työn mukaan, minkä kukin suorittaa, mutta noudattamalla samoja periaatteita kaikkien ihmisten suhteen, niin ettei toinen woi kasata suunnattomia rikkauksia, kun toinen elää kurjuudessa; se tahtoo saattaa kaikki ihmiskunnan jäsenet, ensiksi tietyksi siivistyksenjojen ihmiset, tasaisesti osalliseksi ihmiskunnan tähän asti saavutetusta siivistyksestä ja sen tuottamista henkijistä ja aineellisista eduista. Moni katsoo tätä utopiaksi, hourailuksi, mutta työväen aatteen kannattajat ovat sitä mieltä, että nämä vaatimukset ovat pääasiassa toteutettawissa, warjinkin kun jo saavutetut tulokset selwästi wiittaawat siihen suuntaan.

Ei woi kieltää, että nykijäissä oloissa hywin, hywin paljon on korjattawa ja tykkäänään uudistettawa. Rikas ja köyhä, pieni wähemmistö ja suuren suuri enemmistö seisowat jyrkästi wastatusten. Juopa lewiää siten, että suhteellisesti yhä pienempi osa tuotannon tuottamasta voitosta lankeaa tawaroitten warjinaisille valmistajille. Hyvien riwien elämänehdot kyllä kohoawat, mutta sangen weskalleen ja paljon suurempi osa voitosta tulee kapitalistien osaksi. Pääoman korko kyllä ei nouse, ennemmin on sillä taipumus alenemaan, mutta tämä tulee juuri siitä, että yhä suuremmat pääomat kasaantuwat rikkaitten käsiin eiwätkä aina woi saada käytäntöä; suuret joukot taas eiwät sittekään jaksaa kyllin ostaa suurissa määrissä valmistettuja tawaroita. Sotajoukot ja muut enemmän tai vähemmän hyödyttömät laitokset nielewät osaksi kansan waroja kapitalistien käsistä ja hywät riwit saawat itse siten wielä etupäässä lisättyjen werojen muodossa maksaa korkoja ja kuoletuksia lainoista, joiden suunnat heidän hikensä ja työnsä kautta ovat koon kasatut kapitalistien taskuihin. Se hullunkurisuus on toisaan

wallalla, että kansat oikeastaan ovat antaneet lainoja itsellensä, joista kapitalistit saavat etua, — myöskin muut etuoikeutetut kansalaiset —, mutta hywin vähässä määrässä kansojen suuret enemmistöt, niiden syvät rivit, jos asiaa suhteellisesti tarkastaa.

Kun asiat ovat tällä kannalla, on selvä, että individualistisella katsantokannalla, itsekäisyyden opilla on sängen wähän tulevaisuutta. Kansan syvät rivit ovat ihmeellisesti muutamien vuosien kuluessa heränneet itsetietoisuuteen asiain oikeasta tilasta. Vuonna 1871 oli esim. Saksan työväenpuolueella waan 102,000 ääntä, w. 1878 oli sillä 437,000, w. 1890 1,427,000 ja w. 1903 jo yli 3 milj. ääntä. Samoin on käynyt muissakin maissa. Ja juuri siinä eroaa nykyinen syvien rivien liike edellisistä, että se perustuu selwään itsetietoisuuteen sängen laajoissa piireissä. Nämä tulewat yhä äänekkäämmiin vaatimaan sitä osaa, joka heille tulee. Muitten täytyy seurata muassa. Mitä enemmän vastustusta tehdään, sitä jyrkemmiksi he käyvät. Tulevaisuuden suunta on selvä, historia kulkee kulkuansa. Altruismi voittaa, ja se on koko ihmiskunnan kehitykselle äärettömän tärkeä asia. Ja siihen suuntaan tulee jokaisen ajattelevan ihmisen työtä tehdä, jos hän tahtoo aikaansa seurata. Muuten joutuu hän syrjään ja hän uppoaa wanhoillisuuden ja mädännäisyyden syliin. Sillä se, joka ponnistaa aikansa suurempia ja mahtawampia rientoja vastaan, hän pyyhkäistään mitättömänä pois ja muut astuwat hänen sijallensa. Se ei tee mitään asiaan, että edistykseen puoltaja wälistä ja warjinkin alussa wanhoillisuuden wartijoissa kohtaa sitkeätä vastarintaa — se on juuri todistuksena hänen aatteensa elinvoipaisuudesta ja loistawasta tulevaisuudesta, siitä että se wastedes saavuttaa täydellisen voiton.

Sarwat enää, ei edes Spencerikään, epäile, että individualismin täytyy wäistyä ja että toiset voimat astuwat sen sijalle maailmasfa waikuttamaan. Olot woivat usein näyttää pimeiltä, mutta ne ovat waan ohimenevää laatua. Kun uudet suuret aatteet pyrkivät esille, kokelewat wanhoillisuuden edustajat melkein aina woimansa viimeiseen ankaraan rynnäkköön tuota uutta ikäwää tuloakasta vastaan murtaaksensa sen tuoreet elonwoimat, ennenkuin

ne tykkänään tappavat vanhentuneet aatteet, mutta se on kaikki — turhaa. Juuri silloin kuin vanhoillisuuden ja taantumisen sortowallat luulewat saavuttaneensa maalinsa, silloin juuri owat edistykseen miehet astuneet esille wahwempina kuin millinkaan ennen ja he owat waan niittäneet toisen voitton toisensa perästä. Pimeyden wal-loista huolimatta käy ihmiskunta **waloo lohti**; niinkuin yksityiset elävät olennotkin hafee koko ihmiskunta waloo ja wälttää pimeyttä. On tostaan lohduttawaa ajatella ja omin silmin nähdä että ihmiskunta warmasti ja tarmokkaasti pyrki waloon ja wapau-teen ja että juuri osa siitä läheisessä tulewaisuudessa wastapon-nistuksista huolimatta pääseein tähän sille nyt jo niin selwästi häämöttävään waloon ja wapauteen.





Suomen ammattiyhdistys-oloista.

Tanskassa, jossa ammattiyhdistysliike on suhteellisesti enimminkin kehittynyt, löytyi w. 1899 lähes 1,200 ammattiyhdistystä, joissa oli noin 100,000 jäsentä (s. v. joka 23:s henkilö koko väestöstä on „järjestynyt“). Kolme neljännestä Tanskan täyriäsuuista miespuoluisista työntekijöistä käsitöissä ja teollisuudessa ja enemmän kuin $\frac{1}{5}$ osa naisista kuului järjestyneitten joukkoon. Ammattiliittojen luku oli 52. Salvomiehistä maksoi lähes puolet enemmän kuin 11—14 kruunua (1 kruunu = 1:40 Smk.) wuotittain jäsenmaksuna; puusepistä 37,7 % 22—27 fr. ja 38,6 % 38—42 fr.; kivityömiehistä $\frac{3}{4}$ yli 3—6 fr.; muurareista 87,2 % yli 11—14 fr.; räätäleistä 79,4 % samoin; kirjaltajista 42,6 % 42—48 fr. ja 49,1 % 52 fr. tahi enemmän. Ja Tanskan nyt niin kukoistavaa ammattiyhdistysliikettä ei kuitenkaan voi sanoa juuri 20 vuotta vanhemmaksi.

Englannissa oli samana vuonna enemmän kuin 1,800,000 työntekijää lähes 1,300 ammattiyhdistyksenä (w. 1900 yli 1,900,000) eli myöskin joka 23 englantilainen „järjestöissä“. Neljäs osa kaikista teollisuudessa ja käsitöissä työskentelevistä miespuoluisista työntekijöistä on järjestynyt, $\frac{1}{10}$ naisista. Salvomiehet ja puusepät (kuten konetyömiehet, pannusepät ja walurit, Englannin etewimmät ja lukuisimmat ammattilaiset) maksoivat (ainakin w. 1895) 1 m. 25 p. viikossa (eli 65 Smk wuodessa), kivityömiehet 70—1:30 Smk, muurarit 75—1:— Smk, räätälit 75 p. (wuod-

fittain 39 Smk.) ja kirjaltajat 85 p. Nämä ovat säännölliset jäsenmaksut. Mutta sitä paitsi uhraavat englantilaiset työntekijät vielä ylimääräisinä maksuina usein yli 7 Smk. viikossa eli $\frac{1}{6}$ koko tulomäärästään monen kuukauden kuluessa, kun suurempi hätä on kysymyksessä, antavatpa monasti kaikki melkoisetkin säästönsä kun yhdistyksen taloudellinen tila on turvattava. Täten oli mainittuna vuonna waan noin 110,000 työmiestä jotka säännöllisinä ja ylimääräisinä maksuina suorittivat vuosittain 6: 25—12: 50 Smk., yli 300,000 maksoivat 12: 50—25 Smk., enemmän kuin 550,000 maksoi 25—75 Smk. ja lähes 140,000 maksoi 75—100 Smk.

Saksan ammattiyhdistykset käsittivät w. 1900 (edelliseltä vuodelta eivät tiedot ole niin täydellisiä) jotakuinkin 700,000 jäsentä (lukuunottamatta Hirsch-Dunkerilaisia ja kristillisiä yhdistyksiä, jotka, warinkin jälkimäiset, yhä enemmän kallistuvat jyrkempää suuntaa kohti): siis oli joka 75 saksalainen järjestynyt. Kun yleisen wäenlastun mukaan w. 1895 teollisuudessa ja käsituissa työskenteli noin $4\frac{1}{2}$ miljoonaa (siis w. 1899 vähän enemmän) voi sanoa, että 15 % Saksan teollisuuden työväestöstä oli järjestössä, mutta, jos Hirsch-Dunkerilaiset ja kristilliset otetaan mukaan, noin 21 %. Saluumiehet maksoivat viikottain säännöllisinä maksuina 20—45 penniä; kivi-työmiehet 35—75 p.; muurarit 25—30 p.; räätälit 25 p.; kirjaltajat 1: 40 p.

Tahdon vielä mainita, että w. 1900—1901 löytyi „järjestyneitä“ ammattiyhdistyksissä Belgiassa 84,896, Ranskassa 588,832, Italiassa 462,000, Hollannissa 12,444, Norjassa 13,499, Itäwallassa 99,308, Ruotissa 67,000, Sveitsissä 54,562, Espanjassa 31,558, ja Yhdysvalloissa 1,914,223. *)

*) Sosialistisen kansanvälisen sihteeriviraston w. 1904 antamien tietojen mukaan olivat nämä numerot seuraavat: 101,460 (w. 1902); 580,800 (w. 1901); 480,689 (1902) 46,000; 20,000 (1903); 164,488 (1902); 80,000 (1903); 51,291 (1902); 56,900; 2,431,093 (1903); Tanskassa 86,326; Englannissa 1,922,780; Saksassa 1,276,821 (niistä H:Dunkerilaisia 110,215; Kristill. 192,607 ja Neutraaleja 68,724). Saksalaisten yhdistykset ovat suuresti kehittyneet.

Mitä olemme me nyt Suomessa aikaansaaneet? Vastaus ei ole numeroissa annettavissa muuten kuin osapuille. Ammattiyhdistyksissämme lienee w. 1899 ollut korkeintaan 6,000—7,000 jäsentä. Tämä tekee 350 asukasta kohti yhden „järjestyneen“ eli ainakin yhden ammattiyhdistykseen kuuluvan, sillä meillähän ei vielä työväenliike perustu yksinomaan ammattiyhdistyksen jäseniin. Kun nyt w. 1899 koko tehtaisissa ja werstaisissa työskentelevä tyväestö oli 101,978, on vasta 7 % järjestössä. Ympäri maata on koko joukko ammattiyhdistyksiä, mutta liittoja oli w. 1900—1901 ainoastaan 11 (kun kaakelintyöntekijäinliitto tuskin lienee muuten olemassa kuin nimeksi) ja näistäkin nykyään jo moni wietää kituwa elämää. Ammattiyhdistysten jäsenmaksuista ei ole warmaa tietoa, mutta kun niiden työväenyhdistysten jäsenmaksut, joissa ammattiyhdistyksiä on, yleensä owat 3 Smk. (parissa paikassa sen alle tahti yli, kuten esim. Tampereella 6 Smk.) ja työväenyhdistyksiin liittyneet ammattiyhdistykset sen lisäksi tavallisesti kantawat 1 markan (muutamissa paikoin on asia tojiin järjestetty, mutta tulos lienee jotenkin sama), woi todennäköisefi wäittää että yleensä ammattiyhdistysten jäsenmaksu on 4 mk. Weroitus liittojen tarpeita warten tapahtuu yleensä liittohallinnon määrähfen mukaan, ainoastaan muutamissa, kuten puuseppien ja maalarien liittosäännöissä on wisfi summa määrätty; yleinen wero lienee paitte 50 p.—1 mk. sisäänkirjoitusta, 50 p. wuosittain jokaisista ammattiyhdistyksen jäsentä kohti. Kaikki nämä maksut owat sangan pieniä. Yhdistyksissä, misä ei ole ammattiyhdistyksiä, wieläpä kaupunkilaisissakin yhdistyksissä (kuten esim. Jywäskylän ja Haminan) on tawallinen jäsenmaksu 1 kokonainen marka kokonaisen wuoden kuluesssa, ainakin oli niin pari wuotta sitte.

Meidän täytyy — sen huomaa jokainen ylläolewasta — ehdottomasti myöntää, että me Suomessa wielä ammattiyhdistysliikkeen alalla seisomme sangan alhaisella kannalla. Witen woisimme päästä korkeammalle? Mitä tehdä, jotta kohoaisimme edes hiukan muitten iivistysmaitten rinnalle?

Enfifi meidän tulee korottaa ammattiyhdistysten jäsenmaksut, korottaa ne entistä paljoa korkeammiksi. Kun useasti kuulee wai-

tettävän, että jäsenmaksujen korvoittaminen karkoittaa jäseniä, sopii tässä mainita, että Saksan ammattijärjestön puheenjohtajan C. Legien'in mukaan ainakin Saksassa kohonnus on osoittanut tämänoisen wäitteen kerrassaan perättömäksi. Jos siis esim. ammattiyhdistyksen jäsen maksaa nykyään 4 mk., woi esteettömästi korottaa vuosimaksun 5—6 markaksi, mutta maksut ovat, kuten yleensä ulkomailla, kannettawat wiikottain tahi ainakin kuukausittain (ei vuosineljännesittain, waikka waiwot silloin ovat vähemmät). Ja näistä waroista on ainakin puolet maksettawa liittohallinnolle, kuten meidän puuseppämme aiwan oikein liittosäännösjään ovat säättäneet. Tanskan elinwoipaisissa ammattiyhdistyksissä pidetään waan hywin pieni osa paikkakunnallisiin hoitokustannuksiin, suurin osa luowutetaan koko liiton tarpeisiin. Tulojen enentämiseksi woidaan myöskin käyttää erästä keinoa, joka suurella menestyksellä käytetään ainaku Turun räätälien, maalarien ja puuseppien ammattijäsenien keskuudessa: jokainen jäsen maksaa ylimääräistä weroa 1 % tahi $\frac{1}{2}$ % tuloistaan, se on 1 tahi $\frac{1}{2}$ penniä markasta. Kun tämä kannetaan usein (esim. kokouksissa) ei se suinkaan ole tuntuwa, waan se on kuin itsetoimivan jäästölaitoksen tulos.

Toiseksi on agitatiooni parannettawa, wieläpä suuresti parannettawa, jotta saataisiin paljoa enemmän ammattiyhdistyksiä. Meillä oli w. 1900 työwäenpuolueessa 143 ammattiyhdistystä eikä kowin monta löytyne sen ulkopuolella. Tanska on tässäkin suhteessa näyttännyt meille loistawan esimerkin: hywin moni ammattiyhdistys siellä on wallan pieni, $\frac{1}{4}$ kaikista ei käsitä enempää kuin 10 jäsentä ja $\frac{3}{4}$ korkeintaan 50 jäsentä. Ja kuitenkin Tanskan työwäestön suuremmoiset tulokset! Sillä paikoittain on melkein jokainen saatu mukaan — iinä koko salaisuus. Agitatiooni on ollut tehokas, innoistus asiaan eläwä. Muistakoon jokainen, että agitaattori ei ole mitään muuta kuin henkilö, jota elähdyttää harrastus asiaan ja tämä harrastus ajaa hänet myöskin pontewasti toimimaan tämän asian hywäksi. M. Lutherus esim. oli hänkin suuri agitaattori. Agitatioonia järjestettäessä on etenkin huomioon otettava muutamia seikkoja. Sangen tepsiwä

keino näkyy olevan ammattiyhdistyksen ulkopuolella olevien jäsenten kokoonkutsuminen erityiseen kokoukseen, jossa selitetään yhteenliittymisen hyöty ja jossa muutenkin voisi olla jotain houkuttelevaa tarjona. Voisi waikka kutsua kysymyksessä olevat johonkin iltamaan ilmaiseksi. Kutsumus toimitetaan postin kautta — 5 penniä jokaisesta ei ole suuri meno katsoen jäsenluuvun kohoamiseen — tahi uskottujen henkilöitten kautta, jotka pistävät kutsulipun työstä palaavien kouraan. Nämä samat toimivat sitte n. s. „luottamusmiehinä“ pitämässä uudet tulokkaat pysyväisinä jäseninä käymällä niiden kotona jäsenmaksuja kantamassa y. m. s. Se, joka on ylewan aatteen palveluksessa, ei saa kammoksuu wähän waiwoja. Lentokirjaset ovat myös paljoa tehokkaamat kuin moni luulee, mutta fiinä on nimenomaan selitettävä, mitä aineellistakin hyötyä on yhtymisestä, kuinka esim. Turun puusepät siten saavuttivat alimman tuntipalkan ja 10 tuntisen työpäiwän, maalarit Turussa, Tampereella ja Helsingissä alimman tuntipalkan, rautakourat 10 t. työpäiwän (jotenkin yleiseksi) ja miten esim. Tanskan weljillä wiellä w. 1872 oli 11,3 t. työaita ja tuntipalkka 19,9 äyriä, mutta w. 1899 10,1 t. 35,5 äyriä y. m. s.

Kolmanneksi ei saisi pitää ammattiyhdistysten edustajakokouksia useammin kuin joka toinen wuosi. Muuten woi käydä, kuten esim. on käynyt kiwityömiehille, jotka kaikissa kolmessa kokouksessaan ovat puhuneet melkein samoista asioista wv. 1899, 1900, 1901. Ja yleensä jauhetaan sittekin, waikka kokoukset ovat harvemmin, liian paljon samoja asioita. Esim. 10 tuntinen työpäiwä ja alin tuntipalkka ovat erinomaisia asioita, mutta niistä ollaan jo selwillä — ainakin periaatteessa, eiwät ne pitkistä puheista paljon parane. Pitäisi mielestäni enemmän keskustella muista käytännöllisistä asioista, joista ei yleinen mielipide wiellä ole wakaantunut ja joista woi aineellista hyötyä olla; ne wetävät puoleensa kehittymättömiä työmiehiä. Siwumennen huomautan wiellä, että pöytäkirjuriksi olisi saatawa, jos suinkin, joku ajatusten esittämiseen tottunut henkilö, esim. joku sanomalehtimies; moni pöytäkirja osoittaa tekijän liian wähän kehittyneeksi tähän toimeen ja täten saadaan pöytäkirja, joka ei edistä agitatsioonia. Nämä pöytäkirjat olisiwat

sitte pidettävät myhytävänä tunnetuissa paikoissa, esim. työväenyhdistysten wahtimestareilla ja sitte työväenlehtien konttoreissa, jotta ne paremmin lewiäisi ja waikuttaisi yhteisen asian hyväksi. Minä tilaan kirjoja aina Amerikasta asti, usein hywin harvinaisjakin, mutta waikemmin saatavia kirjoja ei näy löytyvän kuin ammattiyhdistysten pöytäkirjat. — Joka kysymys on myös huolellisesti ja asiallisesti alustettava, yleisiä korulauseita on wällettävä, elleivät ne samalla woi innostuttaa. — Maalarien kokouksessa Tampereella w. 1901 oli eräs näin kuuluwa kysymys: „miten saataisiin edustajakokouksien päätökset käytännössä toteutetuiksi?“ Kysymys näyttää melkein joutawalta, mutta kun ottaa huomioon, miten paljon työväenkokouksissa puhutaan, ja miten wähän pidetään huolta päätösten toimeenpanosta, wieläpä semmoisesta yrityksestäkin, niin se on hywinkein paikallaan. Jotenkin tehokas keino lienee waatimus, että — kuten esim. puusepät owat tehneet — aina pöytäkirjaan liittää liittohallinnon — sillä sehän päätökset toimeenpanee — kertomus toiminnastaan edellisinä vuosina. Tämä ehdottomasti pakottaisi toimeenpanijan suurempaan toimeliaisuuteen — muuten saapi häweta edustajakokouksessa. Kertomuksen arwoa ja tarkoituksemukaisuutta kohottaisi suuressa määrin jotenkin täydellinen tilasto liittoon kuuluvien yhdistysten työpalkoista, työajoista, lakoista, jäsenmaksuista (jotka owat eroitettawat muista tuloista), jäsenluvuista, muista tuloista ja menoista y. m. puoluehallinnon (kunnes saadaan yleinen ammattijärjestö) antaman kaawan mukaan. Walitettawasti puuttuu meiltä, huolimatta useampien ammattiyhdistysten ja niiden edustajakokousten päätöksistä, melkein tykkänään tilastollisia tietoja yllä mainituissa suhteissa.

Epäilemättä tulewat ammattiyhdistykset läheisessäkin tulewaisuudessa saamaan yhä suurempaa merkitystä työväenyhdistysten kustannuksella. Työväenyhdistykset häwiävät ulkomailla häwiämistään ja sekä ammatillinen että waltiollinen liike perustuwat ammattiyhdistyksiin. Tähän suuntaan näkyy kehitys meilläkin, wainkin Wiipurin puoluekokouksen päätöksen perästä käywan: työväenyhdistykset kadottawat merkityksensä, syntyy paikallisia ammattijärjestöjä (entisten ammattiyhdistysten keskuskomiteat) ja paikallisia

puoluehallintoja ammattiyhdistysten jäsenistä. Ja toivottavasti me wihdoin saamme, ainakin kun ajat paranewat, yhteisen ammattijärjestön hallinnon, kuten pitkien poimistusten perästä olemme saaneet työvään puoluehallinnon. Mutta sitä ennen tulee työväestön tehdä innokkaasti työtä ammattiyhdistysten ja ammattiliittojen kehittämisefi kaikipuolisesti; mitä ahkerammin tässä suhteessa työkentelemme, sitä tehokkaammaksi käypi sitten yhteinen ammattijärjestö. Ja — mikä on vielä tärkeämpi — sitä mahtawammaksi kaswaa koko Suomen työväenliike ja Suomen kansan sisällinen voima.





Työväenkylymys ja raittius- kylymys.

Sitä ei ole aiwan pitkiä aikoja, kun työväestö sekä ulkomailla että meillä, mitä tulee raittiusharrastuksiin, oli joko aiwan vastustawalla tahi ainakin hywin wälinpitämättömällä kannalla — aiwan samoin kuin rawintoyhdistystenkin suhteen. Arwelttiin, että yläluokka ei ollut työväestölle jättänyt mitään nuuta nautintoa kuin Bakhon (wiinijumalan) ja Venuksen (raikauden jumalattaren) palveluksen ja että sen takia tuskin sopikaan ryöstää siltä nämä molemmat nautintolähteet: juoppous ja lasten paljous (tahi hauruus) olivat siis luonnollisia seurauksia nykyisistä yhteiskuntaoloista. Lausuuhan itse Friedrich Engelskin (die Lage der arbeitenden Klassen in England, toinen pain. siv. 131) sanasta sanaan seuraawasti: „porwaristo on työväestölle jättänyt ainoastaan nämä molemmat nautinnot, mutta toiselta puolen pannut sen niskoille joukon waiwoja ja kärsimyksiä ja seuraus tästä on, että työntekijät, saadaksansa vielä jotakin elämästä kohdistawat koko intohimonsa näihin molempiin nautintoihin ja antautuwat niille mitä hillitsemättömämmällä tawalla“.

Mutta ajat owat muuttuneet tässäkin suhteessa ja käsitys niiden mukana. Suuri ja mahtawa raittiuden wirtaus käypi nykyään jo järjestyneen työväestön riivien läpi monessa maassa, esim. Itäwallassa ja Belgiassa. Wiime mainittujen maitten etewimmät sosialistijohtajat, Victor Adler ja Emile Vanderwilde owat ankaria raittiusmiehiä. Itäwallan sosialistipuolueen wiime puoluepäiwillä Wienissä kulu-

neen vuoden 9—13 p. marrask. tehtiin seuraava tähdellinen päätös: „puoluepäivät katsovat alkoholismissä työväenluokan ruumiillisen ja henkisen taistelukykyyn antaran tuhojan, sosialidemokratian kaikkien järjestävien harrastusten mahtawan ehkäijän — siitä koituvien epäkohtien vahinkojen poistamiseksi ei mitään keinoa saa jättää käyttämättä. Pääkeinona tässä taistelussa tulee aina olemaan köyhälistön kohottaminen taloudellisessa suhteessa, mutta tämän harrastuksen välittämättömänä täydennyksenä on olewa kansan valistaminen alkoholin vaikutuksen suhteen ja nurinkurisen käsityksen kumoaminen mitä juomatapoihin tulee.

Puoluepäivät suosittelevat sen takia kaikille puoluejärjestöille ja puoluelaille alkoholivastaiten harrastusten edistämistä ja julistavat ensimmäiseksi tärkeäksi toimenpiteeksi tässä taistelussa juomavikon poistamisen kaikissa puoluejärjestöjen kokouksissa. Niille puoluelaille, jotka on saatu yhtymään raittiusharrastuksiin, on tehokkaimpina agitatiokeinona alkoholia vastaan suositeltava yhtyminen raittiusseuroihin, joiden asiana taas on huolenpito siitä, että niiden jäsenet täyttävät velvollisuutensa valtiollista ja ammatillista järjestöä kohtaan“. Ja Belgian sosialistipuolueen viime puoluepäivillä Brysselissä viime keväänä päätettiin Ferrassaan kieltää sosialistisilta osuuskunnilta alkoholisten juomien myynti. Ne, jotka vielä w. 1905 kaupittelivat alkoholijuomia, kadottawat oikeuden lähettää edustajia Belgian työväenpuolueen kongresseihin. Ja Saksan sosialistien ensi puoluepäivillä tulee alkoholitysymys koko laajuudessaan pohdittavaksi. Työväki on siis ulkomaan sunnissa siivistysmaisissa ottanut ajaaksensa raittiusasiaa todellisella innolla ja harrastuksella: entinen vastustus ja välinpitämättömyys ovat saaneet väistyä paremman käsityksen tieltä.

Mutta silti ei olla työväenaatteen ja raittiusaatteen suhteesta toifinsa aivan selvillä. Näyttää kuitenkin kuin entinen käsitys raittiudesta työväen keskuudessa olisi hieman muuttunut ja kuin tämäkin olisi syynä siihen, että työväestö on ruvennut entistä enemmän asiaa harrastamaan.

Maailman kuulu tiedemies, keemikko Justus Liebig, jolle Münchenin kaupungissa on pystytetty erinomaisen kaunis muistopatsas,

lausui tästä asiasta kerran näin: „Useammissa maissa johdetaan köyhyys ja kurjuus paloviinan kasvavasta ja liiallisesta nautinnosta: se on kuitenkin erehdys. Paloviinan nauttiminen ei ole kurjuuden syy, vaan sen seuraus“. Ja tunnettu hollantilainen anarkisti, entinen pappi Domela Nieuwenhuis on samaa mieltä, kuten sosialistit yleensä viime aikoihin asti. Mutta tätä käsitystä vastaan on muun muassa kansainvälisen sosialistihallinnon älykäs jäsen, prof. C. Vanderwelde aivan yhäkertaisesti huomauttanut, että juoppoja ja juoppoutta löytyy kaikissa kansanluokissa, vieläpä varakkaimmissakin kerroksissa melkoisen paljon. Kurjuus taloudellisessa suhteessa ei siis voi olla ainoana vaikuttimena. Olikohan siihen sille syytä sivistymättömyys, jotta sivistyksen koho- tamisella juoppous vähenisi? Tätä käsitystä vastaan soti taas ilmeisesti se tosiasi, että juoppouden pahe tarttuu sängen usein kaikkiin „sivistyneimpiinkin“ ihmisiin. Wai olisi-ko kapitalistinen järjestelmä tähän vaikuttanut? Mutta me tiedämme aivan hyvin, että lukemattomissa willikansoissa, joissa ei ole kapitalistisen järjestelmän alkuakaan, juoppous on siveällekin juurtunut pahe — olkoon tuo juoma sille paloviinaa, haššijasta tai muuta päihdyttävää. Wai ehkä ilmanala? Mutta Kirchbaum kertoo tilastollisten tietojen avulla, että Pohjois-Wenäjällä juodaan yleensä vähemmän kuin Etelä-Wenäjällä, vaikka ilmanala täällä on paljoa lauhkeampi. Ei siis sivistyksen puute, kapitalismi eikä ilmanala yksinomaan voi olla syytä juoppouden paheeseen, yhtä vähän kuin yksistäänä taloudellinen kurjuus.

Niin, löytyyhän päinvastoin semmoinenkin käsityskanta, joka väittää, että juoppous kasvaa, mitä enemmän työväestön palkka kasvaa tahti, joka olii sama, mitä paremmaksi sen taloudellinen tila muuttuu. Tarkastakaamme tätä väitettä hiukan lähemmältä, vaikka moni ehkä sitä pitääkin joutavana. Viime vuonna ilmestyi eräs kirja toht. Blocherilta ja toht. Landtmannilta (die Belastung des Arbeiterbudgets durch den Alkoholenuss, Basel 1903), jossa tekijät pääasiallisesti belgialaisten ja amerikkalaisten alkoholia koskevien tilastonumeroitien avulla koettavat toteen näyttää, että, „kun tulot nousevat eivät ainoastaan menot alkoholijuo-

mistä nouse absoluuttisesti (suhteettomasti) waan myöskin suhteellisesti". En nyt tahdo sanoa mitään, sopiiko Engelin „Dwet“=peruste niin erittäin hyvin alkoholikonsumtionillekin enkä mitään slaawilaisten, englantilaisten ja Ameriikkaan muuttaneitten muodostamista ilmeisistä poikkeuksista enkä myöskään siitä, että laskeperustuksena ei oikeastaan ole muuta kuin 60 perhettä Ameriikasta: — kun tekijät kirjan lopussa myöntävät, että menojen kasvaminen alkoholijuomista työväen taloudessa ei suinkaan tarvitse merkitä suurempaa alkoholikäytäntöä, waan hywinkein woi waan merkitä kalliimpien alkoholijuomien käytäntöön ottamista halvempien sijaan, ei koko tutkimuksesta paljontakaan jää jällelle. Ja kun he siv. 53 myöntävät, että tuo heidän väitteensä ei suinkaan ole katkottawa „muuttumattomaksi laiksi“, waan että „epäilemättä ylöspäin löytyy raja, jossa sen pätevyys loppuu“, on samalla tultu eräaseen toiseen selwemmin muodostettuun mielipiteeseen, jota edustaa äsken mainittu Vanderwelde. Hänkin myöntää — esityksessään Pariisiin antialkoholiselle kongressille w. 1899 —, että Belgiassa kuudenkymmenen wuoden kulussa (wv. 1831—1890) wäenluku on kaswanut kahsinkertaiseksi, palkka kolmekertaiseksi ja alkoholijuomien valmistus wiidenkertaiseksi ja tutkimuksensa nojalla hän wäittää, että työväestö alimmalla palkka-asteella nauttii joutenkin wähän alkoholia, mutta palkan kohotessa sitä nauttii enemmän, kunnes se pääsee wisille taloudelliselle ja yhteiskunnalliselle asteelle, jolloin wäkwien juomien suurempi nauttiminen lakkaa. Ensimmäisellä asteella on työwäestön tila siksi kurja, ettei waroja riitä juomiseen. Mutta toisella asteella, joka ei sekään wielä ole kadehdittawa, juopi työmiehes kurjuutensa unohtamiseksi; wasta kolmannella owat hänen harrastuksensa paremman ja tyydyttävän taloudellisen asemansa takia saaneet toisen sisällyksen ja hän hylkää useimmiten päihdyttävien juomien käytännön joko tyhjänään tai ainakin liiallisessa määrässä.

Waikka nyt yllä olewa esitys juoppouden syistä, ainakin pääasiasa, pitää paikkansa, on sittenkin se wäite oikea, että kurjuus on mitä suurimmassa määrässä syypää juoppouteen. Klassillisella tawalla on Engels (main. t. siv. 105) kuwanut Englannin työ-

wäestön taloudellisen tilan suhdetta 1840 vuoden paikoilla alkoholintuontoon. „Työmies tulee wäsyneenä ja wellostuneena työstään kotia; hän löyhtää kotinsa ilman kodikkaisuutta, kosteana, epämiellyttävänä ja likaisena; hän tarvitsee wällyttämättömästi jotakin ilahuttawaa, hänellä pitää olla jotakin, joka tekee hänen työnsä jonkun ponnistuksen arwoiseksi, edessä olewan seuraawan työlään päivän siedettäväksi; hänen lannistunut, ikävä ja raskas mielialansa, joka on saanut alkunsa hänen epäaterweellisestä tilastaan, warjinkin huonosta ruuansulatuksesta, kiihtyy sietämättömäksi hänen muun elämäntilansa kautta: hänen toimeentulonsa on epävarma, hän on riippuwa kaikenmoisista satunnaisuuksista ja hän ei kykene tekemään mitään tilansa warmentamiseksi; hänen heikontunut ruumiinsa, heikontunut huonon ilman ja huonon ravinnon kautta, waatii wäpustamattomasti ulkoa jokain kiihotinta; hänen seurusteluhalunsa woi ainoastaan kapakassa saada tyydytystä, hänellä ei yleensä ole toista paikkaa, jossa woi ystäwiänsä tawata — ja kaiken tämän ohessa ei työmiehellä saisi olla mitä wäpuinta wiefotusta juoppouteen, hänen pitäisi woida wäpustaa juoppouden wiefotuksia? Päinwastoin siweellinen ja ruumiillinen pakko on olemassa, että hywin suuren joukon työntekijöitä tähtyy langeta juoppouteen. Ja huolimatta enemmän ruumiillisista wäputtimista, jotka saattawat työmiehen juoppouteen, wäputtaa suuren joukon esimerkki, laiminlyöty kaswatus, mahdottomuus suojella nuorempia koetusta wäpustaan, monessa tapauksessa juoppouteen taipuwaisten wanhempien suoranaisten wäpustus, wäpustus, että ainakin pariksi tunniksi elämän kurjuus ja surkeus unohtuu . . .” Sängen fattuwa on myöskin ranskalaisen tohtorin Rochard'in kuvaus: „Kun suurten kaupunkien työmies herää painostawasta unestaan, wälly edellisen päivän työstä wäsyneenä, huoneensa pilaantuneessa ilmassa, tuntee hän jonkunlaista woiwattomuutta, määräämätöntä wästenmielisyhtyä, joka tekee jälleenyhtymisen tawalliseen työhön sängen ikäväksi. Hänen waatteensa owat kosteat, sillä edellisenä iltana on satanut, hän ottaa ne päällensä ja wäristen hän astuu huoneestaan. On talwi, päivä koittaa; sade waluu wihmaan liukkaalle katukäytävälle. On hämärä ja kylmä. Työmies ajattelee wäpwalloista

päivää, joka alkaa ja sitä seuraaviakin. Menneisyys on ilman iloa, nykyisyys kurja, tulevaisuus uhkaava; kaikki tämä hyörii hänen päänsään ja hän astelee eteenpäin surullisena ja lamautuneena. Kapakka tulee vastaan; se on hänen turvapaikkansa. Hän astuu sisään, hän pyytää lasin paloviinaa ja hän nielee sen yhdeksä siemauksessa. Kaikki muuttuu. Jonkunlainen hyvänolon ja kasivanan voiman tunne astuu äskeisen vastenmielisyhyden sijaan: ajatukset eivät enää ole yhtä synkkiä, mustat perhoset lentävät iehensä alkoholihöyryjen kanssa; työmies, hetkeksi lohdutettu, ottaa jälleen päällensä kurjuuden kahleet laskien helpoituksen huokauksen ja hän palajaa työpaikkaansa . . ." Tohtori Reich sanoo: „jokainen henkilö, jonka ravinto on waillinainen, tarvitsee täyttää watsansa tahti oikeammin tahtoo karttaa sen puolillaan olon tunnetta. Muutamamat kansat syövät sawea karvoittaaksensa nälkänsä; juwistyneet kansat juowat alkoholia". Minulla oli eräs läheinen sukulainen — joka wihdoin wuoli jotenkin warakkaana ja täydellisesti raittiina — joka kertoi minulle, että hän jäi nuorena poikana niin köyhäfi että kun ei saanut riittäwästi leipää, joi paloviinaa, jota oli saatawana, koska se poisti nälän tunteen! Kuuluisa Sweitjin tehtaantarkastaja Schuler, työwäen harras ystämä, teki laajoja tutkimuksia työwäen rawinnosta omassa maassaan ja hän wäittää näitten johdosta, että esim. Genève, Chauy-de-Fondin ja Zürichin seuduilla, jossa työwäestä woi syödä enemmän lihaa, juustoa ja kunnollista leipää, käytetään wähemmän alkoholin kuin Sweitsin köyhemmisiä kantooneissa. Wiimeksi tahdon vielä panna tähän seuraawat tunnetun alkoholitutkijan Grotjahn'in sanat: „Osa köyhälistöistä kärsii suoranaisesta rawinnon puutteesta, se on: rawinto ei ole objektiivisesti riittäwä eikä subjektiivisesti tyydyttämä. Täällä on palowiina terwetullut, koska se peittää näläntunteen ja herättää enentyneen woiman ja lämpiyden tunteen. Mutta vielä suuremmalle köyhälistön osalle on rawinto sen takia puutteellinen, että tämä yksitoikkoisuuden ja tilawuutensa kautta thympäsee makua. Tässä owat alkoholiwuomat pääasiallisesti aterioitten höysteenä ja sulotuntoisuutta herättämä alkoholipitoisuus wastaa sitä mieltymystä, jota muuten syöjä yksin tuntee nauttlessaan maukkaita ruo-

fia". Lyhyesti sanoen, Banderwelve on oikeassa, kun hän sanoo: „yleisesti puhuen näyttää kieltämättömältä, huolimatta niistä syistä, jotta kaikissa kansanluokissa synnyttävät alkoholisista liiallisuuksista“ — ne lienevät enimmäkseen maailman surut ja huolet — „että huonot ajumus- ja työolot etupäässä vaikuttavat alkoholismien kehitykseen“.

Ja kapitalismi ei suinkaan tässä suhteessa ole viaton. Sillä warma on, että kun pääoma on saanut palowiinanakin tuotannon käsiinsä, on tämä palowiinan valmistus suuresti kasvanut eikä kapitalisti välitä mistään muusta näkökohdasta kuin pääomansa kartuttamisesta: se on tosiaan lapsi, joka luulee, että wiinan valmistaja vähentää tuotantoansa ihmishyvästä syistä, jos vaan tavara kaupaksi menee. Alkoholi on tässä suhteessa täydelleen tavara, kuten muutkin tuotteet ja yksittäisen tuotanto — ellei valtio sekaannu asiaan — riippuu silläkin alalla ainoastaan tarpeen ja tarjonnan laista. Ja melkein vielä hullumakfi käypi asia, jos nykyinen valtio ottaa alkoholivalmistuksen tai myymisen yksin oikeudekseen, sillä nykyinen valtio tarvitsee suunnattomasti veroja ja waroja ja mukawimpia on juuri juomawero, joka tuottaa paljon ja tekee juoppouden poistamisen vieläkin vaikeammaksi, kun se rehottaa valtion suojeluksen alaisena — valtion näennäinen raittiusmielisyys ei sen rinnalla merkitse paljon — ja panee valtion tulot riippumaan kansan rappeutumisesta aineellisisia ja henkisesä suhteessa. Kapitalismia ja nykyistä valtiota vastaan alkoholismien suojelijana taistelevat raittiusmiehet turhaan; tässä suhteessa, sanoo Banderwelve sängen sattuvasti, „oli si selwää hulluutta, jos alkoholivastaisesta agitatioonista odottaisi alkoholismien lopullista voittoa! Tämä woi tapahtua wasta silloin, kun koko kansa pääsee waltaan ja walta saadaaan pääasiallisesti yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kautta. Yksin se woi lopettaa kapitalismin ja kohottaa kansaa Banderwelden „kolmannelle asteelle“, jolloin he eiwät enää **tahdotaan** antautua kuningas Alkoholien palvelukseen, waan heillä on paljoa parempia ja jalompia harrastuksia ja pyrintöjä kuin juoda itsensä humalaan umhottaaksensa heittä erittäin painawan kurjuuden ja wiheliäisyyden.

Mutta oli si Ferrassaan wäärin, jos tästä wetaisi sen johtopäätöksen, että tähänastiset, tawalliset raittiusharrastukset owat ilman

arwoa. Ei juinkaan. Ne ovat sängen juuriarwoijiaakin, warjinkin niiden mielestä, jotka ymmärtävät, että wastustajien linnoituffia yhteiskunnallisella alalla ei niinkään wäkiryhnydillä walloiteta, waan että siihen tarwitaan uupumatonta, sitkeätä ja uhrautuwaa työtä. Työwäki on tämän oppinut oiwaltamaan ja sen takia on se, kuten jo siwumennen huomautin, yhä enemmän ruwennut antamaan arwoa raittiusmiesten pyrinnoille. Työwäestö näkee, että kapitalistinen järjestelmä ei niinkään hetken kuluesä kufistu ja se ymmärtää, että juoppouteen langennut sotajoukko on vielä sopimattomampi kapitalismin linnaa walloittamaan. Ja jokainen selwänäköinen ihminen näkee myöskin, että raittiuspyrinnot jo nytkin ovat kantaneet kauniita hedelmiä. Etenkin on käytys alkoholijuomien käyttämisestä raittiusmiesten innokkaan työn kautta täydelleen muuttunut. Ennen oli alkoholijuomien käyttö joku sankarimainen teko — aiwan kuin willikansoisja wieläkin: mies se, joka enimmin woi juoda — nyt ei juuri kukaan kummastele, jos ei semmoisia juomia maistele: „wai niin“, sanotaan, „hän on raittiusmies“. Ja hän woi silti olla yhtä hyvä ja hauska seuramies ja kumppali kuin konsanaan mikä „maistelijä“ tahansa.

Kun minä 14 wuotia ana w. 1868 tulin lufioon oli tapana Kuopion eräässä ulkorawintolasja toimittaa alkoholipitoiset pidot ja se, joka ei silloin juonut itsensä humalapäisefi, se ei ollut mikään oikea mies. Ja ellei sitä hywällä tehnyt, käytettiin wäkiwaltaakin. Muistan wielä eläwästi, mitenkä minä seisoin tuon pitkän juomapöydän edessä, jonneka minut wiettiin ja sain wastata melkein lukemattomiin alkoholiterwehdyksiin; mitenkä minä silloin wain kostutin huuliani ja huomaaamattomasti laskin lasin siisällyksestä juurimman osan maahan. Mutta kun pelkäsin, että minä sittekin ehkä joutuisin Kotkankallion yläkerrokseen makaamaan, jossa 14—15-wuotiaat nuoret miehet loikoilivat wieretysteu ja offensiwat toistensa päälle (!), ei auttanut muuta kuin, kuten ennen muinoin Solon, turwautua kepposeen ja minä rupefin hoipertelemaan ja pyysin kotiin wietäwäksi. Rafi „gamlitjiota“ tuli minua saattamaan ja kun pääsin portista siisään janoin saattomiehilleni jäähywäiset ja menin — warmin askelein makuuhuoneeseeni. Semmoista ei enää tarwitse tapahtua, Jumalan kiitos! Ja kun tulin

yltioppilaaksi, täytyihän tuon 17-vuotiaan juoda humalapäiseksi (ainoa kerta muuten, jolloin olen ollut jossain määrin humalassa). Mutta nyt wietetään lyhyen saantia hyvin yleisesti **raittius-ravintoloissa**. Ja se on epäilemättä raittiusmiesten suuri voitto. Eläkööt siis raittiusharrastukset!

Työväestö tarvitsee raittiuswäkeä ja raittiuswäki työväestöä. Molemmat ovat he saman suuren aatteen lapsia: molemmat tahtovat he kohottaa tuota kansan suurta enemmistöä suurempaan onnellisuuteen. Ymmärrys, että molemmat kuuluvat yhteen, että heidän molempien tulee toisiansa auttaa, on yhä kasvamassa, mutta aivan selväksi se ei vielä ole kaikille asianomaisille tullut. Suuressa määrin on tähän ikävään tosiasiaan ollut syytä, että raittiusaate ei ole kyllin sywälle ja laajalle päässyt tunkemaan kansan sywiin riveihin ja että sen tähden taloudellinen ja waltiollinen käsitys ja ymmärrys ei ole käynyt aivan oikealle tolalle ja että työwäki taas luottaen liian yksinomaisesti omaan aatteeseensa ja omaan woimaansa enemmän, kuin suotawa on ollut, on halveksinut ja vähäksi arwannut raittiuswäen jaloja harrastuksia.

Mutta muutos, vielä perinpohjaisempi kuin tähän asti, on saatawa aikaan. Molempien tulee lähentyä toisiansa. Työwäen tulee tehokkaasti kannattaa raittiuskansaa ja tämän tulee omistaa itselensä empimättä yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden ja puolestaan warsinkin tässä suhteessa auttaa työkansaa. Työkansan ja raittiuskansan **tulee käydä yhdessä yhteiskunnallisella ja waltiollisella alalla yhteisessä waaliliitossa**, kuten Helsingin ylimääräisillä puoluepäiwillä suotawaksi lausuttiinkin — siitä he waan molemmat hyötyvät. Eikö voiji toimeenpanna yhteisiä raittiuswäen ja työwäestön kokouksia, jossa näistä asioista keskusteltaisiin? Luulen, että yksikin semmoinen kokous tuottaii paljon hyötyä asianomaisille ja koko yhteiskuntamme terveelliselle kehitykselle. Hämmöittäihän silloin, jos liitto aikaansaataisiin, läheisemmässä tulewaisuudessa se aika, jolloin Suomen kansa raittiimpana, onnellisempänä, nuortuneena seisoi muitten sivistyskansojen keskuudessa.



Thomas Carlyle.

Ranskan omantakeinen historioitsija ja esteetikko G. Taine wäitti 1860-luvulla, ettei yksikään kirjailija ollut waihtanut niin mahtawasti Englannin silloiseen nuorisoon kuin Thomas Carlyle (Lue: Carlejl). Ja Ruskin, Englannin nousewan sukupolwen mieleen myöskin sywälle tunkeutunut kaunotieteilijä, kehoitti kansalaisiaan tarkasti lukemaan Carlelyn teoksia ja sydämensä koko innolla niitä tutkimaan („read your Carlyle with all your heart and with the best brain you can give“): Saksan runoilija-funingasfin Goethe oli sitä mieltä, että Carlyle edusti „hywinkin merkkillistä, jiwelistä woimaa, jolla wielä oli suurikin tulewaisuus.“

Kuka oli sitten tuo Thomas Carlyle? Ja mitä hän opetti? — Hän oli erään köyhän muurarin poika, syntynyt wäihäpäädijessä skotlantilaisessa maalaiskylässä w. 1795. Wanhemmat olivat uskonnollisia, hartwapuheisia ja ahkeria ja kaikki nämä ominaisuudet jätiwät sywia jälkiä nuoreen Carlyle'en. Koko hänen oppinsa perustuukin tawallansa uskontoon, uskonto kun on työ toisten hywäksi Carlylen käsiyksen mukaan; ja hän oli niinkään aina lawertelemisen ankara wastustaja: „ajatukset työskentelewät waan hiljaisuudessa;“ „hiljaisuudesta astuwat suuret tuumat wihdoin walmiina koko majesteettisuudessaan päiwän waloon.“ Tultuaan 14 wuotiaana ylioppilaaksi rupeji hän matematiikan opettajaksi Kirkcaldy'n koulussa, jossa hän wähitellen erään ystäwänsä waihtuksesta kääntyi kirjallisuuden tutkimiseen. Mutta Carlyle'ista ei ollut koulunopettajaksi, hän huomaji sen itse ja rupeji sentähden kirjailijaksi. Hän sai nyt oppia puutetta karsimään — rawinto

Kun monasti oli hywinfin niukka — ja hän oppi myös warhain toisten puutetta näkemään. Vuosina 1816 ja 1817 oli ollut kato ja pari vuotta myöhemmin kävi tuo tavanmukainen taloudellinen pula yli Englannin. Carlyle näki nyt omin silmin, warjinkin Glasgowsissa syvien rivien kurjan aseman ja se teki häneen haihtumattoman vaikutuksen. W. 1826 meni hän naimisiin erään sangen lahjakkaan naisen, Jane Welsh'in kanssa, jonka henkistä suuruutta hän ei näkynyt woineen kyllin oivaltaa ennenkuin kuolema tempaui hänet pois ja jätti syvän katumuksen Carlyle'n sydämmeen. Köyhyyks wallitti perheessä: elettiin joskus lainoilla eikä hän edes ensimmäiselle suurelle teokselleen „Sartor resartus“, jonka hänen waimonsa heti sanoi „neron tuotteeksi“, woinut saada kustantajaa. Mutta kun hän w. 1834 muutti Edinburghista Lontoon, ja warjinkin kun hän w. 1837 oli julkaisnut suuren teoksensa Ranskan wallankumouksesta, jonka hän omien sanojensa mukaan oli kirjoittanut „aiwan suoraan sydämmestään“, tuli hänestä kuuluisa mies ja hänen maineensa sitte waan kasvoi kaswamistansa. Julaiستuaan useampia teoksia — m. m. Fredrik Suuren ja Oliver Cromwell'in elämäkerrat ja kuuluisat sosiaaliset kirjoitukset Chartism, Past and Present ja Latter Days Pamphlets — kuoli hän Englannin ja koko Euroopan kunnioittamana w. 1881 85-wuotiaana mainehikkaana waahuksena. —

Carlylen opin perustuksena on altruismi, individualismin vastakohta, toisin sanoen itsekkäisyyden kuolettaminen ja uhrautuminen toisten hyväksi. Itsekkäisyyden woittamisen kutsuu Carlyle suorastaan uskonnoksi — uskonnokappaleet ja kaikki nuu uskonnossa ei ole muuta kuin wälkappaleita tämän tarkoitusperän saawuttamiseksi. Mutta uskonnossa ja waltiokirkossa wallitsee nykyään paljon ulkokullaisuutta ja „jesuitismia“, ulkonaisista uskonnollisista muodoista huolimatta on pohjalla itsekkäisyyttä, uskonto on, kuten Carlyle sanoo, „turwautunut watsjaan“. Ja tämä ulkokullaisuus on yleensä myrkyttänyt koko yhteiskunnan. Totuuden henki on niitä häwinnyt, kaikkein enimmin waltioollisesta toiminnasta. Totuuden puhuminen on asianomaiselle „waarallista“ ja sen takia jekoitetaan totuuteen aina walheita: tätä kutsutaan warman keski-

tion kulkemiseksi. — Ja kuitenkin on kaikki, mitä suurta maailman historiasja on toimitettu, aikaan saatu ainoastaan uskonnolla, se on itsekkäisyyden kieltämisellä ja uhraavaisuudella toisten hyväksi. Sokrates, Luther, Cromwell — he kävivät kaikki kärsimyksen koulua ja uhraivat itsensä tai onnensa toisten ihmisten, ihmiskunnan edestä: „itsensä uhraamisella alkaa vasta oikea elämä“, kärsimys on pyhää. Toisella puolella seisovat kyllä itsekkäisyyden sankarit, esim. tuo suuri titaani Napoleon I, jotka eivät ole hakeneet mitään muuta kuin omaa itseänsä ja sentähden eivät mitään pysyvää aikaan saaneetkaan.

Mutta ihmisellä ei ole oikeutta hakea omaa onnensa: hän voi tulla toimeen ilmankin onnea; vasta kun hän hakee toisten onnea ja uhraa elämänsä toisten hyväksi, on hän todellinen ihmiskunnan „sankari“ ja hyväntekijä.

Mutta vaikka Carlyle kielsi hakemasta omaa onnea ja puhuu „kärsimyksen pyhydestä“, ei hän kuitenkaan ehdota mitään wajoamista intialaiseen toimettomuuteen, jossa kärsimys ja itsensä kiduttaminen on kaikki kaikessa. Sillä sehän ei oikeastaan olisi muuta sekään kuin itsekkäisyyden harjoittamista: tämmöinen elämähän ei hyödyttäisi muita kuin tuota kärsivää kiduttajaa itseä joko tässä tai tulewassa elämässä. On nimittäin otettava huomioon, että sekin, joka waan ajattelee oman autuuden saaruttamista, pysyy individualismin kannalla ja elää itsekästä elämää hyödyttämättä muita ihmisiä. Löytyy uskovaista itsekkäisyyttä yhtä hyvin kuin uskotonta: toinen ei ole toista parempi. „Tarwitsetko sinä oikeastaan mitään palkintoa? Oliko se elämäsi tarkoitus sankarimaisuudesta täyttää watsasi herkkupalloilla tahi wiettää elämäsi yllyksyydessä ja mukawuudessa ja tässä tahi jossain toisessa maailmassa*) tulla siksi, mitä ihmiset kutsuwat „onnelliseksi“.

Ei, Carlyle on kaikkea muuta kuin toimettomuuden saarnaaja. Päinwastoin on harwa suurmies niin innokkaasti ylistänyt työtä ja toimeliaisuutta kuin hän. „Yksi ainoa hirwiö löytyy tässä maailmassa ja se on laiskuri.“ „Työ on ihmisen kutsumus maan

*) Minun harwentamani.

päällä („work is the mission of man on this earth“). „Laborare est orare: työskennellä on rukoilla“. „Työ, luonnon vaatimusten mukaan tehty — eikö se ole koko hywe?“ „Työssä piilee jotain katoamatonta aateliutta ja jotain pyhää. Waikka ihminen kuinakin unohtaii korkean kutsunsa, niin on hänestä aina toivoa niin kauwan kuin hän todellisesti ja totisesti työskentelee“. Ja ruumiillistakin työtä piti Carlyle hywin suuressa arvossa. Sangen kauniisti lausuu hän, muurarin poika, sitä seuraavin sanoin: „minä kunnioitan waiwaa näkemää työmiestä, joka waiwaloisesti woittaa maan ja tekee sen ihmisen omaisuudeksi. Kunnioitusta herättää minussa tuo kova, käyristynyt, epähieno käsi, jossa kuitenkin asuu sanomattoman kuninkaallinen majesteettisuus, sillä se pitää tämän kiertotähden waltikkaa. Kunnioitusta herättää myös nuo karkeat, rypistyneet, likaiset kaswot, joissa kuwastuu foruton äly, sillä ne owat semmoisen ihmisen kaswot, joka elää niinkuin ihmisen tulee elää. Niin, sinä olet sitä enemmän kunnioitusta herättävä karkeutei takia ja sen tähden, että meidän täytyy sinua sekä sääliä että rakastaa! Rowin rasitettu weleni! Meidän takia köyristyi selkäsi, meidän takia owat sinun suorot jäsenesi ja formeji rumiksi wääntyneet. Sinä olit rekrtyhtimme, jolle arpa sattui ja kun sinä taistelit meidän taistelumme, muutuit rammaiksi. Sillä sinussakin oli Jumalan luoma muoto, waikka se ei päässyt kehittymään“. „Asiamme ei kuitenkaan ole“, lisää Carlyle työstä puhuen, „muodostaa koko tulewaisuus“ työllämme. „Di, se on jo suurta eikä woi olla suurempaa, jos woimme tehdä yhden nurkan Jumalan luomakunnasta wähän hedelmällisemmäksi, paremmaksi ja Jumalan arvon mukaisemmaksi, muutamia ihmisolentoja wähän wiisaammiksi, miehuullisemmiksi, onnellisemmiksi ja siunatuimmiksi“. Ja profeetallisesti lausuu Carlyle: „tulee vielä päivä, jolloin se, joka ei toimita mitään työtä, ei katso enää sopiwaksi oleskella meidän auringonpiirisämme, waan hänen täytyy hakea itsellensä työssä jollakin muulla laiskuuden kiertotähdellä“. „Tee työtä“, huudahtaa Carlyle, „älkä nuku, sillä yd tulee, jolloin ei kukaan woi toimia“. Ja kaikessa työssä on se henki, jossa työskentelee, se, joka työlle antaa arwoa ja pysyiwäisyyttä.“

Näissä Carlylen lausunnoissa työn ja toimen juunausta tuottavasta vaikutuksesta, puhaltaa Shakespearen henki, niinkuin se ilmestyy toimeettoman tanskalaisen prinsin Hamletin persoonassa ja Goethesta, jota Carlyle suuresti ihaili, muistuttavat nämä samat lausunnot suuresti. Eikö se ole Goethen

Was du ererbt von deinen Vätern hast,
Erwirb es um es zu besitzen.
(Mitä sinä esi-isiltäsi olet perinyt,
Tee se työlläsi omaksesi);

ja onhan koko perusaate Faustissa, Goethen kuuluisimmassa ja nerokkaimmassa teoksessa se, ettei ihmisen onni ole haettava yksinomaan tutkimuksista eikä aistillisista nautinnoista, vaan toiminnasta ja työstä.

Das ist der Weisheit letzter Schluss:
Nur der verdient die Freiheit und das Leben,
Der täglich sie erobern muß.
(Tämä on viisauden korkein määrä:
Waan se ansaitsee vapauden ja elämän,
Jonka tähtyy ne joka päivä valloittaa.)

Mutta harvat ovat niin vakuuttavasti kuin Carlyle — meidän aikoinamme eim. Zola — mieliin teroittaneet, että tämä työ on toimitettava koko ihmiskunnan hyväksi; ainoastaan puhtaasti altruistinen työ kantaa oikeita ja jaloja hedelmiä.

Ja kuitenkin — se paha, jota vastaan Carlyle niin tarmokkaasti taisteli se on päässyt laajalle saastuttamaan nykyistä yhteiskuntaa. Nisfeikkäisyys rehoittaa kaikkialla. „Mikä on nykyajan sielun todellinen helwetti? Witkastellen vastaan minä: Sen helwetti on pelko, ettei menestyisi; pelko, ettei sen onnistuisi hankkia itsellensä rahaa, kunniaa tahti muuta loistoa maailmassa, mutta — ennen kaikkea rahaa“. Sillä koko maailma on nykyään jonkunlainen „cash-nexus“, rahayhdistys, jossa jokainen haalii itsellensä niin paljon kuin suinkin voi. Koko järjestelmässä on wika: Carlyle oli „laissez faire“-opin, manchester-opin leppymätön vastustaja. Jo w. 1832 wäitti hän, että „häiriytynyt yhteishyvä (common weal) oli yhteiskärjimyistä (common woe) ja jokainen käsittää jo selvästi, että yö on tulossa“. „Elämämme ei ole toistemme auttamista, waan se on keskinäinen jota noudattamalla so-

piivia sotafääntöjä, joita katkotaan „wapaasti kilpailuksi“. Me olemme tykkänään unohtaneet, että palkanmaksu ei ole ainoa suhde ihmisten välillä“. „Katsokaa! tarve ja tarjonta eivät muodosta ainoata luonnonlakia. Syvemmillä, paljoo syvemmillä kuin tarve ja tarjonta ovat lait ja keskinäiset siteet, yhtä pyhäät kuin ihmis-elämä itse. Kansan suuri enemmistö on tehtävä vähemmistön todelliseksi veljeksi ja sisariksi vähemmilla siteillä kuin satunnaisella päiväpalkalla“. Nykyinen taloudellinen järjestelmä on todellinen anarkia, epäjärjestys. „Eikö ole mitään hyötyä taiwaallisen sunauksen lewittämisestä, waan yksin-omaan rahan kasaamisesta? Jos niin on, silloin täytyy tehtailijan ja miljoonan omistajan olla valmiit siirtymään tästä maailmasta, valmiit talttaviksi jalcojen alle ja sidottaviksi, kuten orjat“. Sillä tuo „kummallinen“ raha on arwaamattomalla tulla sekoittanut kaikki käsitteet, melkeinpä tykkänään häwittänyt siweellisen tunteen suurissa ryhmissä ihmiskuntaa. Kun ei isäntä enää tarvitse työntekijää, wiskaa hän hänet kadulle perheineen kaikkineen — kärkeään puutetta ja nälkää kuka ties kuinka pitkäksi ajaksi. Se on kyllä wapautta ja wapaus, niin sanotaan, on jumalallinen asia. Mutta „liberty to die by starvation“, wapaus kuolla nälkään, „se ei ole niinkään jumalallista“. Iwallisesti huomauttaa Carlyle, että täytyyhän hewostenkin isännän, kun kesätyöt ovat päättyneet, ruokita hewosensa talven yli. Woiihan hänkin sanoa hewosillensä: „heposeni, ei minulla enää ole teille työtä, mutta työtä on kyllin maailmassa. Ettekö tiedä, että ajoa paljon tarwitaan. Josjain Euroopassa, Aasiassa, Afrikassa tai Amerikassa te epäilemättä huomaatte tarwittawan hewoja. Menkää ja hakkaa teille ajoa; Jumalan haltuum. Hewokset kuorskuwat, fuono eteenpäin, ikäänkuin ne tahtoisiwat sanoa, etteiwät ne niin tarkkaan woi tietää, missä ajoa ehkä tarwitaan. Eiwätkä ne jemmaista löydäkään. Eniksi ne rawaawat aitausten välillä oikealle ja wajemalle. Mutta wihdoin ne nälän hädässä syhwät wierasta omaisuutta — loppu on tunnettu“. Carlyle tarkoitti näillä sanoilla Englannin tyhöwäkeä w. 1839. Tästä samasta tyhöwäestöstä on Friedrich Engels tehnyt kerrassaan mainion kuwauksensa: die Lage der ar-

beitenden Klasse in England, jossa hän seikkaperäisesti kuvaa Englannin työkansan kärsimyksiä ja kurjaa asemaa mitä tulee asuntoihin, elatukseen, vaatetukseen, puhtauteen, tertveyteen, siivoustyöihin, siiveellisyhteeseen ja useampiin muihin asianhaaroihin. Teoksessaan „Past and present“ kuvaili Carlyle w. 1843 Englannin työväestön tilaa 12:nen vuosijadan loppupuolella ja sen nykyisiä olosuhteita, verraten molempia toisiinsa ja tämä vertaus ei suinkaan ollut nykyisyydelle kiitokseksi: „nykyinen Englanti oli kuolemaisillaan nälkään oli niin monta köyhyyden, kurjuuden ja viheliäisyyden kuvaa, että toivottavasti ei aurinko milloinkaan ennen ole semmoista nähnyt edes siivistymättömmissä maailman äärisfakään, missä ikänä ihmisiä waan on olemassa“. Tuon mahtavan satilaisen Cedrikin orja, Gurth, jonka jokainen tuntee Walter Scott'in Jwanhoesta, näyttää Carlylestä onnellisemmalta kuin hänen aikaisensa Englannin työmieh. „Surullinen näkö! Siivistyksen korkeimmalla asteella täytyy $\frac{9}{10}$ ihmiskunnasta taistella willin, eläimellisen ihmisen taistelua, taistelua nälkää vastaan! Maat ovat rikkaat ja waurastuksessa ovat ne nousseet kuulumatoman korkealle; mutta ihmiset näissä maisissa ovat köyhiä, köyhempinä kuin milloinkaan mitä tulee ulkonaisiin ja sisällisiin tarpeisiin.“ Carlyle jo huomasi, että kansallisarallisuus woi kaswaa, mutta samalla kansan elämän-ehdot huonontua — mikä hänestä ei suinkaan ollut suotawaa. Ransa alkoi jakaantua kahteen luokkaan: köyhiin ja rikkaihin, jotka kaikissa harrastuksissa alkoivat wieraantua toisistansa ja joutua siihen tilaan, jossa köyhä ja rikas, kuten M. Tocqueville sanoo, „iäti woiwat asua toistensa wieressä joutumatta milloinkaan lähelle toisiansa“. „Meillä on komeat kehukset elämällemme, mutta me olemme unohtaneet miten elää niiden siäksä“. Monet ihmiset syöwät hienoja ruokia ja juowat kallita wiinejä. „Mutta“, kysyy Carlyle, „owatko he sen takia parempia, kauniimpia, wahwempia, kunnollisempia? Katselewatko he oloja ja ihmisiä täällä maan päällä suuremmalla tyytywäisyydellä? Työntantajaa painaa nykyään kirous yhtä hywin kuin köyhää työmiestä.“

Mutta etenkin työwäkeä painaa tämä kirous. Ei sen takia sowi kummastella, että se ei ole tyytywäinen, että se pyhtää parannusta

kurkeissa oloissaan. Tyhtymättömyys syntyy oloista eikä se ole kansankiihoittajien vaikutuksesta syntynyt. Carlyle ei hyväksynyt chartismia, tuota suurta vallankumouksellista liikettä Englannissa hänen aikoinansa, mutta se oli hänen mielestänsä katjottava Jumalan rangaistukseksi yläluokan välinpitämättömyydestä alempia kansankerroksia kohtaan. Sillä Englanti oli tosiaan tässä suhteessa wajonnut sängen shwälle. Mita oli sängen huono.

„Mutta ihmisen ei tule walittaa aikansa kehnoutta; siitä ei lähde mitään. Mita on huono; niin juuri sen tähden, että sitä woisi parantaa“. Käy waan rohkeasti päälle. „Joku sanoo: siinä on jalopeura tiellä. Houkio, lyö se kuoliaaksi; tie on kuljettava“. Carlyle ei waan tahdo tietää tuosta onnettomasta sanasta: „mahdotonta“. Ja Mirabeau sanoi: „ne me dites jamais ce bête de mot“, älä mainitse milloinkaan tuota kurjaa sanaa“. Täytyy käydä päättäväisesti yhteiskuntaa uudistamaan, muutoin se syöfsee perikatoon.

Ja mitä parannuskeinoja ehdottaa sitte Carlyle? Woi sanoa hänestä, yhtä hywin kuin monesta muusta suuresta miehestä sen, minkä Topelius on lausunut Voltaire'ista: „hans nej war rift, hans ja war armt“, eittäjänä oli hän suuri, mutta ei rakentajana. Carlyle ei ollut mitään kansanvaltainen henkilö. „Democracy is a self-cancelling business“, kansanvaltaisuus on toimi, joka häwitää itsensä — niin hän empimättä wäitti. Emme tarwitse panna tätä liioin pahaksi, kun muistamme, että semmoinenkin mies kuin Robert Owen wastusti suurta parlamenttireformia ja Karl Mary Lassallen ajamaa yleistä äänioikeutta liian aikaisena. Mutta wiesel kummallisempi on, ettei Carlyle odottanut Englannin silloiseltakaan parlamentiltä mitään suuria. Se oli muka pääasiaassa äänestyskone, kun maassa wallitti painowapaus. Mita sanomisja jo oli pohdittu, se joutui parlamentissa waan äänestyskoneen alaiseksi. Ja toiseksi parlamentti Englannissa oli Carlylen mielestä itse asialle wahingoksi anastanut itsellensä liian suuren wallan; toimeenpanewa walta ei sowi olla parlamentin käsissä. Parlamenttihakitus edistää waan taistelua wallasta; parlamentti edustaa waan omaa itseänsä eikä kansaa ja sen kautta kohoaa ministeriksi se eli ne, jotka osaawat

paraimmiten valtaan pyrkiä puheitten ja juonien kautta. Nykyiset poliitikot eivät katso kansan parasta, vaan pääasiallisesti sitä, että voisivat päästä edes pariksi vuodeksi hallitsemaan asemaan: siis omaa itsestä etuansa.

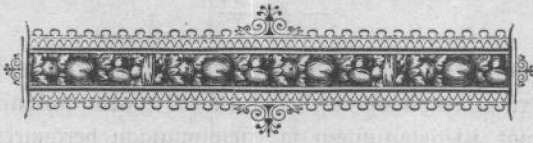
Carlylen valtiollinen ihanne oli sentähden sama kuin esim. Bismardin neutonantajan, Wagenerin ja tunnetun Rud. Meyerin eni aikoina: jonkunlainen soiaalinen kuningasvalta („soiales Königs-thum“) — joku toinen Oliver Cromwell oli odotettava, joka kerran oli auttava alemmat kerrokset parempaan ja onnellisempaan asemaan. Ja jyrkästi vaati Carlyle myöskin, että yläluokan tähdellisesti tuli muuttaa kantansa alhaisoa kohtaan, etenkin pitäisi työnantajien muodostua todelliseksi „captains of industry“, jotka hellästi huolehtivat työväen parasta, koska se samalla olisi heidän omaa parastansa. Valtionkin tulisi astua ulos toimeentamasta asemastaan alempien kansankerrosten suhteen ja toimeenpanna muutamia parannuksia. Mutta ennen kaikkea pitäisi koko yhteiskunnan sisällisesti uudistua („palingenesie“): „paranna itseäsi, jos tahdot yhteiskuntaa parantaa“, se on Carlylen usein uudistettu kehoitus kansalaisyhdistyksensä.

Emme voi kieltää että Carlyle armottomasti ja perinpohjaisesti on paljastanut aikansa heikkoja puolia ja siten laskenut perustuksen paremmalle tulevaisuudelle. Syvästi olivat häneen Manchesteriopin suuret warjopuolet ja köyhälistön hätähuudot vaikuttaneet ja rohkeasti sanoi hän totuuden warjinkin aikansa yläluokkalaisille. Se on hänen kuolematon kunniansa ja warinainen merkityksensä kansansa kehityksessä.

Mutta mitenkä tuohon parempaan tulevaisuuteen päästäisiin, siitä ei hän osannut muodostaa itsellensä oikeaa käsitystä. Historiallinen kehitys on näyttänyt, ettei syvien rivien kohottaminen voi menestyä, jos etupäässä luottaa johonkin „jankariin“ — waikka johtomiehiä silläkin alalla tarwitaan — taikka yläluokan kääntymiseen. Ei edes koko yhteiskunnan, kaikkien kansankerrosten sisällin uudistus kaswatuksen kautta yksin tahti eni kädesä wie tuohon suotavaan lopputulokseen, vaan uudet ulkonaiset olot, uudet elämänehdot, uusi aineellinen pohja, jolle uuden henkimaailman voi

perusteellisesti rakentaa. Ja tämän uuden perustuksen voivat kansan siwät rivit etupäässä itsellensä luoda; wasta nykyaikana, jolloin ne owat itsetietoisuuteen ja itsetoimintaan heränneet, on pyhiwäisiä tuloksia Carlylen tavoittelemille parannuksille saatu. Ja se tapahtuu pääasiallisesti juuri kansanvaltaisuuden avulla: kun kansa kokonaisuudessaan warjinkin yleisen äänioikeuden kautta pääsee yleisistä asioista päättämään, silloin, mutta ei ennen ratkaistaan nämä asiat niinkuin koko kansan etu waatii. Mutta silti voi myöntää, että ylläluokan heräävä omatuntoisuus ja waltollisuuden tunto ja kaikkien kansankerrosten kaswatus runsaastikin voivat kiihuttaa kehityksen kulkua; ratkaisewasti nämä asiat eiwät kuitenkaan voi waikeuttaa. Kansan pohjakerroksia ei pyhiwäisesti voi kohoittaa, ellei niiden aineellista tilaa ensin paranneta ja tämä taas koskee niin kipeästi muitten kansanluokkien aineelliseen toimeentuloon, etteiwät nämä vastaan ponnistelematta siihen suostu. Sen takia Carlyle ei wälifappalten suhteen osannut oikeaan, mutta sittekin tulee hän aina ihmiskunnan kehityksen taitwaalla loistamaan firksaana tähtenä; hän tulee vielä syntymättömienkin sukupolwien muistossja säilymään altruismin suurena apostolina, sillä ilman itsensä uhrautumista suurten miesten puolelta ei tuota onnellisempaa tulewaisuutta ikänä saawuteta. Itsekkäisyys ei milloinkaan ole suuria maailmassja aikaan saanut, siinä oli Carlyle aiwan oikeassa: kaikki ihmiskunnan suuret henget owat tosiaan osoittaneet itsensä-kieltämistä ja itsensä-uhraamista ja juuri sen nojalla owat muut ihmiset tunnustaneet heidät johtajikseen ja uusien ylewien aatteiden tienraiwajiksi ihmiskunnan suuressja kehityksessja.





Sofialismi Englannissa.

Kuljemme jos alla saastan, alla mädännäisyyden,
Walitusta, huokausta silloin wiritä mä en.
Myrkkysuuffia, mi lehill' ajanpuun ain' ilkamoi,
Annan madon syödä wainen, kunnes koston huuto soi.
Runis kuuwuu loppuun ydin, sinis sortuu kuori tään.
Järjestelmä, järjestelmä rauetkohon liitteistään,
Sitä nopeammin saapuu kosto, joka tuowa on
Walheellisen aikatauden wiime hetkell' — tuomion."

Näin laulaa Henrik Ibsen, nykyajan ehkä suurin runoilijanero. On niinkuin kuulijä kaikuja Mary' ja Engels'in kommunistisesta manifestista: sofialismin peruskirjasta, sentin mukaan kulkee aika mädännäisyydessä ja myrkkysuuffia rehoittaa; mato syöpi ajan puuta, kunnes — kosto tulee ja järjestelmä raukeaa liitteistään. Näin jyrkkä, näin kapinallinen oli ja on vieläkin sofialismi niissä maisissa, missä sitä wainotaan, missä sen puolustajia sorretaan, ahdistetaan ja pistetään wankiloihin. Mutta löytyy toisenlaisia sofialismia, sofialismia lievemmissä, miedommassa muodossa, joka arwelee, kuten Liebknecht, että uusi yhteiskunta niin sanoakseni kaswaa wanhon järjestelmän sisään, mutta että sitäkin warten pontewa, tarwomakas toiminta on tarpeen. Tämä sofialismi esiintyy niissä maisissa, missä sitä ei sorreta, missä sen kannattajia ei ahdisteta ja wainota.

Millloinka sofialismi saawuttaa lopputarkeituksensa, on tietysti mahdotonta jonkunlaisella warmoudella ennustaa. Bebel, Erfurtin

kokouksessa vuonna 1891 taistellen „nuoren“ sosialistipuolueen kumouksellista suuntaa vastaan, huudahti innoissaan (Protokoll des Parteitag zu Erfurt, siv. 172): „olen wakuutettu, että viimeisten tarkoituksperiemme saavuttaminen on niin lähellä, että harwat tässä salissa eivät saa nähdä tätä päivää“. Toiset arwelewat, että muutos waatii enemmän aikaa. Mutta warma waan on, että, huolimatta siitä, mimmoinen sosialismi on kuskakin maassa ja siitä, milloinka se täydelleen toteutuu, tämä sosialismi jättiläisaskelin kulkee eteenpäin jo kaikissa sivistysmaissa, wieläpä niiden ulkopuolellakin on kaswanut suuremmoiseksi liikkeeksi, mahtawaksi woimaksi. Missä waan kapitalistinen järjestelmä on päässyt selwästi waltaan, siinä ilmestyy aina kohta sen uskollinen kumppali, sosialismi. Muutamia vuosikymmeniä ei sitä ollut esim. Japanissa ja — nyt, kun teollisuus siellä on kehittynt kapitalistiseksi, on sosialismikin saanut warman jalansijan. Samoin on käynyt viime aikoina Bulgariassa y. m. Ja sama ilmiö kohtaa meitä Englannissakin, uudemman teollisuuden synnyinmaassa: sielläkin on ilmestynyt sekä wallankumouksellinen että rauhallisempi sosialismi. Niin, lausuihan Englannin nykyinen kuningas joku aika sitte perintöprinsinä: „me olemme nyt kaikki sosialisteja“ ja waikka tämä tietysti ei ole käsitettävä sanan warfinaisessa merkityksessä, näyttää se kuitenkin, että sosialismin aatteet owat Englannissa tunkeutuneet sywälle ja ylhäällekin wastaustamattomalla woimalla.

Tämän on Englannin taloudellinen kehitys waijuttanut. Maan omistus on ensikkin joutunut muutamien harwojen käsiin. 7,000 ylimpystä omistaa $\frac{4}{5}$ koko yhdistetystä kuningaskunnasta; puolet Englannista on 150, puolet Skotlannista 75 ja puolet Irlannista 35 miehen hallussa. Sutherlandin herttualla on $\frac{1}{2}$ milj. hehtaaria, Westminsterin herttua omistaa suuren osan Lontoon kaupungin alueesta, Norfolkkin herttua melkein koko Sheffiieldin kaupungin. Pienenmät itsenäiset tilanomistajat (yeomen) owat viime vuosijatojen kulussa häwinneet. Wuokraajat (farmers) owat astuneet heidän sijaansa ja nämä koettawat rikastua warfinaisten työntekijäin kustannuksella. Palkat poljetaan, työwäesti saapi asua kurjissa hökfeleissä ja syödä enimmäkseen perunoita. Riippuwaisuus

farmereista on täydellinen ja jos he näiden suhteen asettuivat itse-
näiselle kannalle, ajetaan he pelloille.

Nämä työttömät laumaa tulvaavat kaupunkeihin, lisäten siellä
köyhälistön suurta joukkoa. Minimoiset työväestön olot kaupun-
geissa, myöskin Englannin olivat ja vieläkin ovat, on yleisesti
tunnettu. Wariinkin alusja oli kuollut kone kaikki ja ihminen,
elävä kone juvuseikka. Sen takia kääntyi köyhälistön raiwo ko-
neita vastaan, jotka tekivät useampia ihmisiä leivättömiksi. Rif-
kaukujen kasaaminen oli pääasia; sitä warten olivat kaikki woimat
liikkeelle pantawat; kun ei saatu miesten työ kyllin halvalla, otet-
tiin lapsia ja naisia kosolta rahamolokin palvelukseen. Koko me-
nettely pantiin systeemiin; vapaa kilpailu sai kannatuksen n. j.
Manchesteriopin puoltajilta: täydellinen wapaus taloudellisella alalla
oli kansojen onni, kansan warallisuus oli ennen kaikkea edistettävä.
Ikävä waan, että täten kansojen onni ja warallisuus eivät me-
nestyneet, waan pääasiallisesti muutamien ja suhteellisesti harwojen
pohattojen.

Mahdotonta oli, että tämä asiaan tila olisi woinut jäädä huo-
maamatta edes ymmärtäväisemmiltä hlaluokkalailta. Ludistuksen
riemen läski Englannissakin Ranskan suuresta wallankumouksesta.
Jokainen tietää nykyään, että tämän suuren liikkeen merkitys oi-
keastaan oli se, että se kohotti porwariston waltaan aatelien ja pa-
viston kustannuksella. Mutta yhtä tunnettua on, että iinä myös-
kin oli sofiaalijia wirtauksia, kuten esim. Babeuf'in (lue Baböff)
jalaliitto, ja sattuwasti on Ranskan kuuluisa historioitsija ja este-
tiikko G. Taine (lue Teen) wäittänyt, että Ranskan wallankumouk-
sessa taisteltiin sekä trikolori (porwaristo) että punainen myösky
(köyhälistö) päässä. Englantiinkin ulottui waikutus Ranskan wal-
lankumouksesta. W. Godwin, uudemman naisliikkeen ensimmäisen
tienraivaajan, Mary Wollstonecraft'in puoliso ja tuon hehkuwan
runoilijan Schelley'n appi julkaisi w. 1883 kirjan „waltiollisesta
oikeudesta“, jossa hän suoraan puolusti kommunistista järjestel-
mää ja roomaanisjaan Caleb Williams näytti, miten nurjat
yhteiskunnalliset olot tekewät kelpomiehestä roiston: olihan jo Tho-
mas Morus tunnetussa Utopiasjaan wäittänyt, että yhteiskunta

tekee ensin varkaita ja sitte se rankaisee niitä. Mutta Godwin ei suinkaan jäänyt vastustajia vaille. Muitten muassa väittää Malthus, että järjestelmässä, vapaassa kilpailussa ei ole mitään wifaa, waan syh on itse tyhwäessä, joka riittää liian paljon lapsia, sillä elintarpeet eivät kaswa samassa suhteessa kuin wäestö. Tässä wiimeisessä osassa wäitteestä, waikka se on saanut etewiä puolustajiaakin kuten esim. Mill, ei ole kyllin perää — sen on muun muassa Engels toteen näyttänyt — kunhan waan tawarain tuotanto ja jako järkiperaisesti järjestetään.

Silloin esitti Manchesteriopin teräwäpäijän taloustieteilijä, Ricardo w. 1817, että tawaran arwo riippuu työn määrästä ja että aina osa yhteisen tuotannon arwosta annetaan tyhwäelle, toinen työnantajalle, kolmas maan omistajalle. Me tiedämme, ett'eivät nykyiset porwarilliset taloustieteilijät hywäksy tätä oppia semmoisenaan, koska muka tawaran arwo ei muodostu työntekijän siihen panemista yhteenlasketuista työmääristä, waan tawaran arwo riippuu myös johdosta y. m. Jos tässä wäitteessä onkin jonkunlaista perää, ei se tietysti mitenkään puolusta kapitalistien suunnatonta woittoa; johto on sitä paitsi yleensä palkattujen disponenttien y. m. s. käisä, jolle siis heidän henkisestä työstä waan kohtuullinen korwaus on annettava; muuten esim. prof. Gizycki, etiikin korkein edustaja Berliinin yliopistossa on lausunut, ettei hän ymmärrä, minkä tähden henkinen työ olisi korkeammin palkattawa kuin ruumiillinen. Mutta Ricardon opista wetiwät muutamat Englannin taloustieteilijät, etenkin Thompson, aivan älykkäästi johtopäätöksiä, jotka omistiwat tuotannon tuloksen eli hinnan tawarasta tyhjänään sen aikaansaajille s. o. pääasiallisesti tyhwäelle ja kielsiwät kapitalisteilta tuon „surplusvalue'n“ eli „Mehrwerthin“, kuten Marx sittemmin sitä nimitti.

Kaikki nämä taloustieteilijät eiwät kuitenkaan koettaneet käytännöllisesti toteuttaa, mitä he opettiwat. Senkin takia on Rob. Owen, tuo jalomielinen tehtailija, Englannin ensimmäinen warsinainen sosialisti. Owen, joka ensin, niin kauan kun hän ei puuhillaan mennyt omien tehtaintensa ulkopuolelle, oli yläluokanin suosiossa, mutta sitte katfottiin waaralliseksi kansan willittäjäksi, opetti nimen-

omaan, että ihminen muodostuu pääasiallisesti ulkonaisten ja häntä ympäröivien olosuhteitten mukaan — yksi nykyisen sosialismin pääperusteita. Sen tähden on tämä ulkonainen ympäristö muodostettava semmoiseksi, että se edullisesti vaikuttaa ihmisten kehitykseen. Owen oli mies, joka koetti pontewasti panna aatteensa toimeen. Puhumatta hänen uudistuksistaan omisja tehtaissaan perusti hän Amerikassa uusia yhteiskuntia sosialistisen oppinsa perustuksella. Mutta tämmöiset laitokset — pieniä istutuksia ympäröivän vanhan yhteiskunnan helmassa — eivät yleensä voi onnistua. Täytyy joko kerrassaan muuttaa tämä vanha yhteiskuntajärjestelmä tai wäsymättömällä tarmolla tehdä uudistuksia sen perinpohjaiseksi muuttamiseksi. Owen kulki kumppaakin tietä. Hän perusti muun muassa ko-operatiivisia yhdistyksiä — Owen onkin ko-operatiivisen aatteen isä — ja työwäen pörssiin, jonka piti wälittää työn ja tawaran tarpeen wälillä, mutta molemmat yritykset menivät myttyhn. Silloin koetti Owen yleisen työläkön kautta keikahuttaa vanhan yhteiskunnan kumoon. Kun tehtaanomistajat, rikastunut teollisuusääty Englannissa suuren parlamenttireformin kautta w. 1832 olivat päässeet waltaan eikä äänioikeutta annettu muille kuin maanomistajille, syntyi työwäestöissä suurta tyytymättömyyttä. Owen käytti tätä hyväksensä ja perusti yleisen työwäenyhdistyksen w. 1834, johon tuli $\frac{1}{2}$ miljoonaa jäseniä. Ammatittain piti näiden järjestyä yhteistöihin, jotka ilman kapitalisteja hoitaisi wat tuotantoa kokonaisuudessaan ja waihtaisi wat suorastaan tuotteet keskenänsä. Mutta — „yleiseen“ työläkköön ei otettu yleisesti osaa ja tämäkin suurenmoinen yritys raukesi tyhjiin. Mutta ei mikään woinut lan-
nistaa tätä pontewaa, jalomielistä miestä. Robert Owen on kaikille, jotka harrastawat köyhälistön kohottamista, loistawa esimerkki miehestä, joka innolla ja tarmolla, kaikista wastuksista huolimatta ajaa periaatteensa elämänsä loppuun saakka, waiikka monikin yritys menee myttyhn, arwellen, että kylwäjä kylwää siemenet, joista sitte ainakin jälkeläiset saawat korjata runsaan ja kauniin sadon.

Kun kuningatar Victoria w. 1837 nousi waltaistuimelle, tekivät äänioikeusreformista oikeudettomat yritykset sen laajentamiseksi. Mutta ensimmäinen ministeri lord Russell ilmoitti silloin julkeasti,

että siihen asti oltiin menty, waan edemmäs ei mentäisi. Tämä herätti ääretöntä suuttumusta yli koko maan. Radikaalinen puolue, työväestö ja irlantilaiset isänmaan ystävät yhtyiivät ja esittivät vaatimuksia, melkein samat, joita nykyään ajaa „kansanvaltainen yhdistys“ (the national democratic league), etupäässä yleistä äänioikeutta. Näin syntyi tuo tunnettu chartistinen liike, joka wuodesta 1838 piti Englantia ja sen ylempiä luokkia kauheassa jännityksessä, aikaansai werisiä kahakoita ja hirveitä tulipaloja ja saattoi Englannin kansan yhteiskunnallisen wallankumouksen ja täydellisen perikadon portaille — sen owat etewät wallassa olewan puolueen edustajat suoraan ja peittelemättä myöntäneet. Mutta w. 1848 oli tämäkin mieliä jännittävä liike tauonnut — yläluokan suureksi riemuksi ja ihastukseksi.

Silloin kuului ääni: „chartismin elävä henki ei ole kufistettu“; „mitä merkitsee tuo työwäenluokan raiwoisa tyytymättömyys? Mistä se tulee, mihin se wie?“ Se oli Thomas Carlyle'n ääni. Suoraan ja empimätti wäitti hän, että „maan kansanennemmistön tila on maan oma tila“ ja, jos ei kansanennemmistön tila ole hyvä, täytyy wähemmistön, ylempien kansankerrosten muuttaa menettelynsä ja aikaansaada uudistuksia olewisissa oloisissa. Nykyinen järjestelmä, joka ei ole muuta kuin „rahaliitto“ (cash-nexus) on muutettava; yläluokka ei saa olla wälinpitämätön kansan enemmistön suhteen: alati wetosi Carlyle ylempien kansankerrosten wellollisuuden tunteeseen tässä suhteessa. Carlyle oli niin sanoakseni Englannin yläluokan „paha omatunto“. Mutta ei hän toivonut ratkaisewaa parannusta alhaaltapäin, ei edes kansan eduskunnaltaakaan — ei, Carlyle, sankarien ihailija, odotti toista Cromwellia: tämmöinen, waan ei kukaan muu woisi tuon suuren uudistuksen toimeenpanna. Se oli tuo „sosiaalinen kuningaswalta“ englantilaisessa puwussa.

Wielä lähemmäksi sosialismia kuin Carlyle tuli John Ruskin, Englannin kuuluisa kauneustieteilijä. Kun hän matkusti Englannissa, näki hän kaikfiialla, mitenkä tehtaat häwittiwät luonnon kauneuden ja kun hän rupefi tarkastamaan tehdastyöwäestön tilaa näki hän mitenkä tehdastyö surkastutti työwäen elämän, miten sekä

ei ikinä voinut luoda työhaluisia ihmisiä eikä kokonaisia ja monipuolisia luonteita. Mutta ne, jotka waan elävät toisten työstä ja wainoista ja siten häwiättävät toisten elämää, ne owat „tiranneja ja roskoja“, waikka kyllä „köyhän ryöstäminen on tuotteliaampi ja waarattomampi kuin rikkaan ryöstäminen“. Lewin sanoin wäittää Ruskin, että „se maa on rikkain, joka elättää suurimman osan jaloja ja onnellisia ihmisiä“. Ruskin waiwutti melkoisesti warjinkin tiede- ja taidemaailman ajatussuuntaan. Hänen oppilaitaan oliwat m. m. suuri taidemaalari W. Crane (lue Green), joka ensimmäisen toukokuunpäivän muistoksi w. 1891 maalasi „työn voittokulkueen“ ja W. Morris, „Shannemaan“ tekijä, kumpikin warjinaisia sosialisteja, jälkimmäinen wieläpä kallistuwa kommunistiseen anarkismiin, johon hän luulee ihmiskunnan wihdoin sosialismin ja ehkä suurten mullistustenkin kautta tulewan. Ruskinin oppilaat owat perustaneet työmäelle oppilaitoksen, Ruskin Hall, Orfordin kaupunkin ja erityisen liiton, Ruskin Union, jonka tarkoituksena on lewittää Ruskinin suuria aatteita.

Gräs „liitto, jonka jalot harrastukset ansaitsewat kaikkea kiitosta“, kuten St. Mill on lausunut, ja jonka perusti pari Englannin professoria, Maurice ja Kingsley, n. s. kristillinen sosialismi on waiwuttanut paljon sosialististen aatteiden lewiämiseen Englannissa, warjinkin kun useammat työmäestön johtomiehistäkin, kuten esim. Keir Hardie ja Tom Mann owat shwästi uskonnollisia henkilöitä, waiwkei juuri waltiokirkon ja dogmaattillisen kristinuskon kannattajia. Warjainainen papiesto Englannissa ei olekaan, puhumatta muutamista poikkeuksista, kuten Rev. Headlam ja Durham'in piispa, suuremmassa määräsä kannattanut kristillistä sosialismia, sillä, kuten Ruskin sanoo, „he shywät rikkaitten kanssa ja saarnaawat köyhille“, waiwke heidän, Sidn. Webb'in neuwon mukaan pitäisi tehdä päinwastoin: shyödä köyhien kanssa ja saarnata rikkaille. Kristilliset sosialistit wäittäwät, että ihmisen itsekkäisyys on kuolettawa ja hänen ensin sisällisesti uudistuwaa, sitten seuraisi kyllä ulkonainen uudistus — aiwan päinwastoin kuin yleensä sosialismin vaatimus kuuluu, että ulkonaiset olosuhteet owat muutettawat, ennenkuin suuremmassa määräsä ihmiskunta woi uudistua.

Ja merkillistä on kaikissa tapauksissa, että vuosituhansia on koetettu ihmisiä uudestaan synnyttää — suhteellisesti vähäisellä menestyksellä, kun ei mikään suurempi kansojen syviin riveihin ulottuva ja niiden taloudellista tilaa koskewa muutos ole aikaan saatu.

Englannin sosialismin kehitystä on tuntuvasti myöskin edistänyt n. s. positivistinen liike, joka, Ranskasta kotoisin, opetti, että metafyysiset kysymykset yliluonnollisista asioista eivät hyödytä; ihmisen varsinaisena uskontona tulee olla uhrautumisen toisten edestä, n. s. altruismin, joka ennen kaikkea ajattelee kansan syvien rivien kohottamista. Tämän liikkeen etunenässä ovat jossakin menestyksellä käyneet semmoiset miehet kuin prof. Beesley, Harrison y. m.

Kaikki edelliset voi syystä sanoa varsinaisen sosialismin tien raivaajiksi Englannissa. Tätä edustaa nykyään täällä eri suuntaa: Fabian society, Land restoration league ynnä Land nationalisation society, Socialdemocratic federation ja Independent labour party.

Enimmäinen on saanut alkunsa suuren taloustieteilijän ja filosofin Millin vaikutuksesta. Tämä mies oli alkunsa Manchesterin puoltaja, mutta elämänsä lopulla sosialisti (prof. Schulze-Gaevernitz, Zum sozialen Frieden II, 99 koettaa turhaan saada jotain muuta hänestä) ja Fabian society'n perustajiin Sidney Webbiin ja hänen nerookkaaseen puolisoonsa, Bernhard Shaw'iin y. m. on hän, heidän oman tunnustuksensa mukaan tehnyt pyhäväisen vaikutuksen. Fab. soc. seisoi selvään sosialistisella pohjalla (tuotantovälitappaleitten ottaminen valtion ja kunnan huostaan: waltiollista ja kunnallista sosialismia), mutta sen esiintyminen ei ole jyrkkä eikä edes aina kyllin pontewakaan; se koettaa kaikissa seuroissa saada sosialististen aatteiden kannattajia („per-meating“) ja siten muokata maata varsinaiselle sosialismille.

Toinen sosialistinen ryhmä on se, joka työskentelee maan ottamiseksi valtion huostaan. Tämä sosialistinen puuha on, kumma kyllä, saanut alkunsa Ricardosta: Henry George, sen pääedustaja, on oikeastaan waan Ricardon oppilas. Toinen molemmista englantilaisista yhdistyksistä tätä aatetta warten ei tahdo, kuten Georgerin, antaa mitään korvausta maanomistajille, ne kun ovat suun-

nattomasti rikastuneet ainoastaan siten, että yhteiskuntalaitosten edistysessä maan arvo on kohonnut, siis waan pelkällä istumisella ilman työtä („unearned increment“); mitään ryöstöä ei heiltä silti tarwitse tapahtua, waan kaikki witto on weroituskella („single tax“) korjattawa yhteiskunnan alle takaisin, joka sen on alkunsa tuottanutkin: siis päinwastainen menettely kuin maantweron pois-taminen. Toinen yhdistys, jota johtaa kuuluisa tiedemies Wallace, Darwinin suuri kilpailija „darwinismin“ keksimisessä, tahtoo entisille omistajille korwausta antaa. Molemmat yhdistykset harjoittawat hywin tehokasta agitatioonia, kuten Englannissa yleensä, paikasta paikkaan kuljehiwilla punaisilla waunuilla y. m. Tämä niin sanoakseni maajoialismi on kuitenkin yksipuolinen, jos kohta erittäin tärkeä; sillä, kuten prof. Gizycki on huomauttanut, sen toteuttaminen ja siitä seuraawa wuokrien alennus saattaisiwat, jos reformit siihen päättyisiwät, tehtaanisännät waan alentamaan palkkoja wastaawasti.

Kolmas sosialistinen ryhmä, sosiaalidemokraattinen liitto, Hyndmanin, Millin tytärpuolen, Helena Taylorin y. m. perustama, on tehnyt sangen paljon sosialismin lewittämiseksi Englannissa. Mutta joskikin haitaksi on kuitenkin ollut, että se, kuten jo Engelskin huomautti, on kangistunut dogmatismiin ja wieraantunut käytännöllisestä elämästä — Hyndman on äsken johdosta luopunut — ja tästä syystä sekä sen tähden, ettei Englannin n. s. liberaalinen puolue täyttännyt lupauksiansa työväestölle eikä myöskään ammattiyhdistysten parlamentaarinen komitea waltiossijella alalla saanut mitään aikaan, muodostui vuonna 1892 „riippumaton työwäen puolue“ (indep. lab. party), Keir Hardien ja Tom Mann'in johtamana. Tämä puolue, jolla on 200—300 haaraosastoa ympäri maata koettaa saada parlamenttiin työwäen omia ehdokkaita, waikka tulos tietysti ei ole woinut olla wallan suuri, kun waalikustannukset Englannissa owat tavattoman suuret ja kansanedustajille ei makseta päiväpalkkiota. Yleensä owat nämä yllämainitut sosialistiset yhdistykset pieniä, mutta sen jäsenet owat riwakkaita ja toimeliaita; he owat jo sentakia aikaansaaneet jotenkin paljon.

Päätulos on se, että sosialismi leviämistään leviää Englannin kuuluisissa ammattiyhdistyksissä. Tämä kävivätkin viime aikoina sangen wanhoilliseksi. Useimmat olivat koonneet melkoisia rahawaroja sairauden, tapaturman ja raihnauuden tapauksia warten. Ensin käytettiin näitäkin rahoja tilapäisesti taistelussa kapitalismia vastaan, mutta viime aikoina owat johtajat käyneet kowin warowaijiksi: taistelunhalu on lainistunut. Ammattiyhdistysten wuotuiset kongressit owat nykyään waan jonkunlaisia „paraadeja“ ja „piknikkiä“, joissa asianomaisen kaupungin pormestari lausuu terwehdyksen, ja niiden jäsenille toimeenpanee kaupunki pidot, joissa usein juodaan malja hallitsijalle ja soitetaan sotilasmarsseja y. m. s. N. s. „uudet ammattiyhdistykset“, joita wuodesta 1889 on syntynyt, ja joissa enimmäkseen on noita „uuskilled labourers“ (oppimattomia työntekijöitä), eiwät woi niin suuresti koota kasvoja, ja owat sen takia enemmän taisteluun taipuvia ja luottawat enemmän waltion apuun s. o. sosialistisiin periaatteisiin. Näitten uusien yhdistysten johtomiehet ja yllä mainittujen sosialististen liittojen jäsenet owat ammattiyhdistyselämässä yleensä aikaansaaneet melkoisia muutoksia. Jo w. 1890 esitettiin Liverpoolin ammattiyhdistyskongressissa päätöksen, että tuotantowälikappaleet owat otettawat waltion huostaan, mutta ehdotus hylättiin. Ehdotus uudistettiin seuraawina wuosina ja vähemmistö kaswoi yhä. Jo w. 1894 muuttui tämä vähemmistö waltaawaksi enemmistöksi Norwichin kongressissa. Mutta nyt säikkyiwät ammattiyhdistysten wanhoilliset ainekset. Pantiin seuraawana vuonna toimeen uusi äänestystapa ja muita muutoksia, joiden kautta wanhoilliset taas pääsivät waltaan. Waan ilo tästä muutoksesta kesti ainoastaan pari wuotta, sillä w. 1898 huomattiin, että täytyi saada ammattiyhdistysten kesken joku yhdykside työwäen waltiollisen toiminnan elwytämiseksi ja sen takia semmoinen w. 1900 toimeenpantiinkin, jossa saman wuoden lopussa jo oli 40 yhdistystä ja 375,000 jäsentä. Se asettaa puhtaasti työwäenastaa harrastawia omia ehdokkaita, joiden ei kuitenkaan tarvitse olla warfinaisia sosialisteja (R. Gardie ja R. Bell walittiin w. 1900). Tämän liiton kanssa yhdessä toimiwat „saabilainen yhdistys“ ja „riippumaton työwäenpuolue“.

Sosialismin etenemistä Englannissa hidastuttaa jossain määrin kaksi seikkaa: Englantilaisen luonne on suurensa määrin käytännöllinen eikä ole liioin taipuvainen ryhtymään semmoiseen, joka ei voi lähimmäisä tulevaisuudessa toteutua. Sosialismi tuntuu monesta Englannin työntiehestäkin pilviä tavoittelevalta utukuwalta. Sen takia kannattaa työväestö siellä etupäässä semmoisia miehiä, kuin Burnsia, jotka ahkerasti pyrkivät lähinnä saavutettaviin, vaikka esim. Burns melkein jo on muuttunut todelliseksi „wapaamieliseksi“. Toiseksi on huomioon otettava, että Englannissa wallitsee hywin wapaamielinen poliittinen käsitys ja että kumpikin suuri waltiollinen puolue saadaksensa työväestön puolellensa ryhtyy melkoisiin parannuksiin tämän samon työväestön eduksi keskenänsä kilpoitellen tässä suhteessa. Toiselta puolen tulee taas pari seikkaa epäilemättä edistämään sosialismin lewiamistä Englannissakin yhä laajemmalle työväestönkin keskuudessa. Jo Engels huomautti (w. 1895), että sosialismi kaswaa Englannissa, kun Englannin monopoliasema teollisuudessa häwiää ja tämä on nyhyään, kuten tiedetään, suurensakin waarassa. Ja samaan suuntaan waikuttaa warmaan hlähuoneen loordien, korkeaman tuomioistuimen päätös Taiffi Wale: asiassa w. 1901, jonka kautta ammattiyhdistys tuomittiin koko omaisuudellaan wastaamaan luottamusmiestensä „lainwastaisista“ (Englannissa sängen wenywä käsite) toimista.

Kuten Saksassa ja muualla kaswaa sen tähden Englannissakin työväenpiireissä sosialistinen katsantokanta, vaikka yleensä porwarilliset taloustieteilijät koettawat tätä tositaiaa peitellä. Tämä seikka on sitä merkisliempi, kun ottaa huomioon yllä mainitut asianhaarat waltapuolueitten suhteesta työväen harastuksiin ja sen tositaian, että tuskin missään maassa ylemmät kansankerrokset niin suurensa määrin tuntewat sosiaaliset welwollisuudet kansan pohjakerroksia kohtaan kuin juuri Englannissa. Mutta Englanninkin työväestö arwelee, kuten työväestö muualla, että sosialismi yksin on se woima, joka paraimmiten voi saattaa sitä wapautteen ja onnellisuuteen; se tahtoo elää ihannetta warten, joka luo waloa sen wielä pimeälle tielle ja se tahtoo nähä Bethlehemin tähteä

tuikkivana, kun se kullee uutta valoisampaa tulevaisuutta kohti.
Englanninkin työmies tahtoo laulaa:

Niin. Usko lämmin niinkuin on kesäpäivä uus,
Jon syliin sydämmeni lensi innoin,
Yhäti voimakkaammin mun syttää sieluain
Ei koskaan horju uskon. Oi, kerran lohduttain
Saa sorretuille oikeus valkforinnoin.
Mun uskon aikaan uuteen kuin kotta waiwa on.
Ja uskollinen niinkuin on kyhky wiaton.
— Ja lehdoos' kuhtuneessa ma kuljen riemusfain.





Puolueyhmiyklistä.

Mikä on puolue?

Kun ryhmä ihmisiä sivistyneessä yhteiskunnassa on omistanut itsellensä yhteisen päämaalin ja yhteisen menettelytavan valtiollisessa tai yhteiskunnallisessa suhteessa ja käytännöllisessä elämässä pyrkii niitä toteuttamaan, voi sanoa, että tällöinen ryhmä muodostaa yhteisen puolueen.

Mutta valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojen perustuksena ovat taloudelliset olosuhteet. Tämän väitteen on R. Marx ensin perusteellisesti esittänyt — hän kertoo tästä valaisvasti „Zur Kritik der Politischen Oekonomie“ nimisen kirjan esipuheessa: „minun tutkimukseni johti siihen lopputulokseen, että oikeudellisia ja valtiollisia muotoja ei voi ymmärtää omasta itsestään eikä myöskään inhimillisen hengen niin sanotusta yleisestä kehityksestä, vaan että ne perustuvat aineellisiin olosuhteisiin“ eli n. s. „tuotantosuhteisiin“ . . . „Näitten tuotantosuhteitten kokonaisuus muodostaa taloudellisen rakennuksen, todellisen pohjustan, jonka päälle oikeudellinen ja valtiollinen yllirakennus kohoaa ja jota wisjit yhteiskunnalliset tajunnanmuodot vastaavat.“

Tätä käsityskantaa, että ainakin pääasiassa taloudelliset olosuhteet ovat valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojen perustuksena, edustavat useat etewät nykijajan historian tutkijatkin, kuten esim. Karl Lamprecht ja Edward Meyer. Voi sentähden sanoa, että taloudellinen tila on puolueitten perustuksena, aiwan niinkuin so-
dat vielä meidänkin aikoinamme (Buurimaan-Englannin ja We-

näjän=Jaapanin) käydään ainakin pääasiassa taloudellisista syistä. Usein näyttää tosin puoluejako perustuvan muihin syihin, esim. kieli-kiistaan, mutta jos tarkemmin asiaa tutkii ja varsinkin kiistan loppuvaiheissa sitä lähemmin tarkastaa, huomaa hyvin, että tuo uusi puolue eli kansankerros onkin taistellut päästäkseen parempaan taloudelliseen asemaan.

Jos me luomme pikaisen filmäyksen muutamiin historiallisiin puolueisiin, niin näemme, että taloudellinen asema niissä aina on pääasiana, joko aiwan ilmeisessä tahti kätkeytyksessä muodossa. Patriiisioitten ja plebejien taistelu Roomassa ei ollut muuta kuin alempien kansankerrosten taistelu etuoikeutettuja vastaan parempien taloudellisten olojen saavuttamiseksi. Puolueitten kiistat Solonin aikana eivät myöskään olleet muuta kuin vaurastuvan porvariston kamppailu enpatriidien kanssa, joka johti Solon'in timokraattiseen (rahavaltaiseen) yhteiskuntajärjestelmään. Torien ja whigien ottelu Englannissa johtui niinkään porvariston heränneestä itse-tietoisuudesta taloudellisessa suhteessa, joka jo Henry III:n aikana oli aiwan ilmeinen. Ja Ranskan suuressa wallankumouksessa anasti porvaristo aatelilta ja papistolta etupäässä taloudellisen johdon sekä Ranskassa että suuressa osassa Eurooppaa.

Nykyään on kehittyneissä valtioissa pääasiallisesti kolme pääpuoluetta: wanhoilliset, wapaamieliset ja sosialistit. Josjain määrin vastaavat ne aatelia ja papistoa, porvaristoa ja työväestöä. Mutta kuitenkin waan osaksi. Wanhoilliset eivät ole taipuvaisia muutoksiin: entiset, wanhat olot, joihin heidän asemansa perustuu, ovat heidän mielestänsä yleensä hyvät; wapaamieliset ovat kyllä josjain määrin muutoksiin taipuvaisia, mutta ainoastaan mikäli ne heikontavat wanhoillisten, ei heidän omaa asemaa; työväestö on kaikkein progressiivisin, eteenpäin hyrkivin puolue, joka tahtoo etupäässä poistaa taloudelliset epätasaisuudet tuotantowälikappalten siirtämällä waltion huostaan. Näitten kansanluokkien välillä riehuu taistelu. „Koko tähänastisen (kirjallisesti säilyneen) yhteiskunnan historia on historia luokkataisteluista“ sanowat Marx ja Engels „kommunistisessa manifestisjaan“. Nykyistä puoluetaitelua käydään siis luokkaeroituksen ja luokkatietoisuuden pohjalla: eri

kansanluokat tietävät, että heillä on eri harrastukset warinkin taloudellisessa suhteessa, josta sitte muutkin suhteet oleellisesti riippuvat.

Tässä taistelussa kohtaa meitä omituinen ilmiö. On näyttänyt siltä kuin wapaamielisyys olisi ollut aiwan häviämäänsillään tuossa ottelussa molempien muitten puolueitten välillä. Ja totta on, että useammissa maissa, warinkin Englannissa ja Belgiassa, osa wapaamielijistä, säikähtyneenä työväestön suurista voitoista, uppoji wanhoillisuuteen ja toinen osa taas ehkä wakuutettuna työwäen oikeutetuista pyrintöistä liittyi työväestöön, niinkuin Ranskan juuresa wallankumoussesjakin osa papistosta wieläpä aatelistöstakin jo ensi alussa meni porwariston puolelle. Mutta myöhemmät tapahtumat esim. juuri Englannissa ja Belgiassa ovat osoittaneet että puolueryhmytykset sittenkin kulkewat toiseen suuntaan. Wapaamieliset eiwät häviä, koska saawat yhä enemmän aineksia wanhoillisten puolelta, jotka pakosta muuttuwat wapaamielisemmiksi. Ja Englannin wapaamielisetkin owat wiime aikoina yhä enemmän lähestyneet työwäkeä, siihen peräti sulautumatta, samoin owat nyt Belgian wapaamieliset wihdoin hywäksyneet yleisen äänioikeuden kuten teki Norjankin waseimmisto, waikka wastahakoisesti. Mutta kaikkein selwemmin näyttää Ranska, joka ei waan uskonnollisessa ja taiteellisessa, waan myöskin yhteiskunnallisessa (waltiollisessa) suhteessa käypi kansakuntien eturintamassa, että yhä wapaamielisemmät aatteet woittawat alaa porwarillisten kansakerrosten keskuudessa, joka näyttäytyy warinkin radikaalisten aineusten kaswamisessa. Ja äärimmäiset radikaalit seisowatkin täällä sosialisteja niin lähellä, että monasti tosiaan näyttää waifealta niitä toijistaan eroittaa, ellei pidä silmällä kumpaistenkin suhtautumista tuotantowälikappalten muuttamiseen waltion omiksi. Näin pitkälle on jo kulettu waltiollisesti ja yhteiskunnallisesti edistyneimmässä maassa. Ranskalla on jo ollut oma sosialistinen ministerinsäkin. Mutta ei siinäkään kaikki. Tästä on tojin pidetty paljon melua sosialistienkin keskuudessa ja sanottu, että sosialistien astumisella porwarilliseen hallitukseen tämä ottaa edeswastauksen porwarillisen hallituksen työwäenwastajistakin toimenpiteistä. Asiaa tyhneesti punnitsewan on kuitenkin waifea ymmärtää, mitenkä yksi

jäsen hallituksessa voi olla edesvastauksessa toimenpiteistä, jotka sen enemmistö päättää — eihän J. B. Snellmaniakaan voi syyttää siitä, että hänen täytyi panna nimensä 1867 painoasetuksen alle, kun hän ensin waltiopäinillä pontewasti taisteli suhteellisen painowapauden puolesta. Yhtä vähän kukaan syyttää sosialistien vähemmistöä kansan eduskunnassa siitä, mitä enemmistö vastoin sen tahtoa on päättänyt. Mutta sosialistien johtomiehetkin ovat kerran olleet sangen sotaisella jalalla koko nykyistä kansaneduskuntaa vastaan; lausuihan itse Liebknechtkin kerran: „ei mitään rauhaa nykyisen waltion kanssa. Ja pois tuo yleisen ja yhtäläisen äänivõikeuden palweleminen“. Mitä Marx ja Engels tästä ajattelivat w. 1848 näkee kommunistisen manifestin lopusta: „kommunistit julistawat awomielisesti, että ne woivat päästä tarcoitustensa perille ainoastaan kaiken tähänastisen yhteiskuntajärjestelmän wäkiwaltaisella kumoamisella“. Mutta myöhemmin on Liebknecht monasti (wiimeksi, luulemma, Cosmopolis-nimisessä aikakauskirjassa) selittänyt, kuten Engelskin (Marx kuoli jo 1883), että sosialistinen waltio kaswaa wähitellen nykyisen porwarillisen yhteiskunnan sijään ja kaikkien maitten sosialistit ottawatkin jo osaa kansan eduskuntien työhön — wieläpä wannoen pakosta walankein nykyisten perustuslakien pyhänä pidosta. Ei kukaan enään pane tätä osanottoa vastaan, yksityisiä woimattomia ääniä lukuun ottamatta ja Bebelkin on aina puolustanut osanottoa porwarilliseen kansaeduskuntaan entistä Liebknechtiäkin vastaan, waikka hänkin Grjurtin kokouksessa w. 1891 emusti nykyisen yhteiskunnan äkillistä yhteenromahdamista läheisessä tulewaisuudessa. Anarkistijet lapsenwainat ovat yhä enemmän häwiinneet sosialistien keskuudesta ja Anseele, Belgian todellisesti suuri ja monipuolinen kansanjohdaja, joka itse on lähentynyt kansan sywistä riweistä, lausui wiime vuonna suoraan Amsterdamin sosialistikokouksessa: „jos meille tarjotaan yfii ainoa ministeripaikka, niin otamme sen vastaan ja sanomme: kiitos, milloin jaanemme toisen“. Täten luisuu walta wähitellen — mitä nopeammin, sitä paremmin — porwariston käijistä köyhälistön, proletariaatin, työwäestön käjiin, silläkää kun tämä työwäestö yhä enemmän kehittyy vastaanottamaan tätä waltaa. Sillä „työwäen-

joukkoja, joita nälkäpiiskan julma pakko on polwi polwelta ajanut kovaan työhön, ei yht'äkkiä taikaistuilla muuteta vapaiksi, isjehallintoon kykeneviksi ihmisiksi" sanoo sattuvasti A. v. Elm, sosialisti, osuustoiminta- ja ammattiyhdistys-liikkeitten innokas edistäjä.

kehityksen suunta on siis selvä: vanhoillisten täytyy asetua vapaamielisemmälle kannalle jos tahtovat yhtään elossa pysyä ja työväestö kulkee eteenpäin lopulliseen voittoonsa, valloittamalla toisen linnoituksen toisensa perästä porwarilliselta yhteiskunnalta pääasiallisesti kansan eduskunnan muuttamisella proletaariseksi: se on yleisen äänioikeuden avulla. Mitä enemmän täten kansaneduskunta joutuu työväestön käsiin, sitä taipuvaisemmiksi käyvät porwarilliset vapaamielisetkin: se on kokemus etupäässä Ranskasta, jossa yleinen äänioikeus on vallinnut yli puolen vuosisadan eli kauvemmin kuin missään muualla Euroopassa. Sen takia sanoikin Englannin „old grand man“ Gladstone aiwan oikein: „en tunne yhteiskunnallisempaa reformia kuin waalireformi on“ ja sen takia kaikki todellisesti vanhoilliset vastustavat yleistä äänioikeutta ja missä se on olemassa, koettavat saada poistetuksi (Wert. ministeri Wedel Biesdorfin paljastukset Preussin herrainhuoneessa viime vuonna). Yleisen äänioikeuden kautta pakoittaa työväestö muut kansanluokat yhä suurempiin myönnytyksiin ja hallituksenkin luovuttamaan paikkoja omassa keskuudessaan työväestön edustajille ja luottamusmiehille, kuten onkin jo tapahtunut Ranskassa (Millerand), Sveitsissä (Thiébaud) ja Australiassa (Watson).

Mutta minkätähden on sitten, kysynee joku, tuo kiista rewisionististen ja ortodoksisististen (dogmaattisten) sosialistien keskuudessa käynyt niin hilen kiiwaaksi? Onko sitte tuo dogmaattinen suunta wäärässä ja rewisionistien oikeassa? Syy kiistaan on aiwan luonnollinen ja kumpikin suunta on aiwan oikeassa. Sosialistien menettelytapa riippuu pääasiallisesti siitä vastuksesta, jota he porwarillisten ja hallituksen puolelta kohtaawat tarkoituksensa toteuttamisessa. Jos tämä on kowin jyrkkä, on sosialistiliikkeen jyrkkä, jos myönnytyksiä tehdään, käydään hiljemmällä wauhdilla. Esim. Espanjassa ja nuissakin maisissa on sosialistisessä liikkeessä paljon anarkistisia aineksia, koska vastus warsinikin hallituksen puolelta on

ollut suuri — parannuksia ei työväen hyväksi ole tehty paljon mitään —; mutta esim. Ranskassa, Saksassa ja Italiasfakin on rauhallisempi suunta yhä enemmän voittanut alaa koska on ruvettu työväen hyväksi viime aikoina tehokkaammin toimimaan. Mutta ei tarvitse epäilläkään, että työväenliike muuttuu kiivaammaksi esim. Italiassa, jos vastus kasvaa ja rauhallisemmaksi esim. Espanjassa tai Japanissa, jos vastus laimenee. Se on melkein kuin luonnonlaki. Mitä enemmän sosialismi saavuttaa, sitä rauhallisemmaksi se käypi: sehän on psykologisesti (sielullisesti) ymmärrettävääkin. Ei mikään teoria voi muuttaa tätä yhäkertaista tosiasiaa. Jos työväestö saapi tasaisesti yleisen äänioikeuden avulla ja ilman suurempia vastuksia hallituksen puolelta kulkea eteenpäin, ei se rhyhdy kumouksellisiin toimenpiteisiin, mutta jos se ei saa tätä tehdä, rhyhtyy epäilemättä se mullistuksiin, jotka voivat panna koko waltiohoneiston yht'äkkiä aivan nurin. Luotakoon siis kaikkialla semmoisia oloja, etenkin yleinen äänioikeus, että työmäki voi tasaisesti, jos kohta warmastikin kulkea eteenpäin — se on koko yhteiskunnalle siunauksiksi. Mutta tätä warten tulee työväestönkin kaikilla mahdollisilla keinoilla kartuttaa woimiansa, jotta se woisi waikuttaa porwaristoon ratkaisevasti ja yleensä wallanpitäjiin.

Ja mitenkä voi tämä tapahtua? Tietysti monella eri tavalla: ammattiyhdistys- ja osuustoimintaliikkeen y. m. edistämisellä, mutta ennen kaikkea waltioollisen toimintansa oikealla järjestämisellä. Esi-tykseni käwiji sängen laiveaksi, jos koskiin tähän kysymykseen koko laiveudessaan — siis ainoastaan pari kohtaa, jotka ovat läheisemmässä yhteydessä puoluerhymityskysymyksen kanssa.

Alkuansa oli työväestöllä se käsitys, että koko tuo sen ulkopuolella seisowa porwarillinen joukko oli „yhki ainoa wanhoillinen aines“, jonka kanssa ei ollut juuri muuta tekemistä kuin sen häwittäminen. Se oli melkein yhtä wiijas käsitys kuin kaikkien sotawankien armoton tappaminen entisaikoina. Ihmiset rupešiwat wähitellen käyttämään sotawangit orjina ja työväestö oppi myös käyttämään keskenään eripuraisia porwaripuolueita hyväkseen. Ja sitä paitse huomattiin, että nuo eri puoluerhymät eiwät olleetkaan samassa suhteessa työväestöön. Työmäkiikin oppi tekemään kompro-

misjeja porwarillisten puolueitten kanssa wisillä ehdoilla. Kun esim. Saksassa puuhattiin wanhoillisten puolelta kristittyistä yhdistyswapaudessa, kannattiwat sosialistit suoraan edistyneempiä porwarillisia puolueita. Ja paraitaa auttavat myös Jaurefistit Ranskassa nykyistä radikaalista ministeristöä sen ratkaisewasja taistelussa pappiswaltaa vastaan, joka kahlehtii koko kansan henkistä wapautta. Samanlainen yhteismenettely on tänä vuonna hyväksytty Belgian sosialistien kokouksessa Brykselissä. Ja wanha sotafankari Bebelin tahtoi jo w. 1897, että itse Preussiin pahamaineiseen kolmiluokkakamariin walittaisiin edustajia sosialistientin myötiawafutuksella kompromisien pohjalla muitten puolueitten kanssa. Hän arweli, että, jos sosialistit antawat äänensä wapaamielisiille, woidaan ehkä saada hurjimmat agraarit pois maapäiwiltä, „semmoiset kansanedustajat, jotka owat walmiit jokaiseen murhayritykseen kansan oikeuksia kohtaan“. „Minä kysyn jokaiselta, jolla on selwä järki“, liijää Bebel (f. Neue Zeit 1897 siv. 201,) „eikö meidän wastaawalla menettelyllä tule tehdä kaikki saadaksemme vähemmän pahan ja torjuaksemme luotamme waarallisemman wihoillisemme?“ Mutta kun Hamburgin puoluepäiwät sittenkin kielsiwät jokaista kompromisija, ehdotti Bebel, koska asia näytti käywän turmiofji puolueelle, että puoluehallinto (oikeammin „die Reichstagsfraktion“) sopiisi menettelystä ja jättäisi asian ratkaistawaksi koko puolueelle, kun ei enään woiu ylimääräisiä puoluepäiwiiä saada kokoon. „Pääasia on“, lausui Bebel, „että puolue pääsee mahdotomasta tilasta, johon se vähemmin harkitulla päätöksellä on joutunut“. Ja wälittämättä Hamburgin puoluepäiwien päätöksestä yhtyiwät sosialistit Karlsruheessa wapaamielisiin ja järkyttiwät täten wanhoillisten enemmistön koko Badenissä.

Olen täten tullut erääseen toiseen kohtaan waltiollisesja menettelytawasja. Kokonainen puoluekokouskin woi näet joskus tehdä „vähemmin harjittuja päätöksiä“. Münchenin puoluepäiwillä päätitiwät Saksan sosialistit, että saataisiin yhtyä porwarilliseen waseemmistoon ainoastaan sillä ehdolla, että sitoutuwät jonkunlaisiin myönnytyksiin tyowälle. Mutta useammilla paikkafunnilla rikottiin tämä päätös aiwan jul-

keasti, kun sosialistien äänen tuli jälkiwaalisissa („Stichwahl“) ratkaista rutivanhollisten ja wapaamielisemmän miehen välillä, waikka tämä jälkimäinen ei antanutkaan mitään sitoumuksia. Tällöiset esimerkit näyttävät ilmeisesti, että puoluepäivienkin tulee menettellä sängen warowaisesti yleisten taktillisten sääntöjen asettamisella, warinkin jos omassa keskuudessa on suuri vähemmistö, joka ei enemmistön päätökseen tahdo yhtyä.

Onko näin Suomen työväestön keskuudessa menetelty?

Puoluejako maassamme on viime aikoina melkoisesti muuttunut. „Suomenmielisistä“ on suuri osa päässyt etewään taloudelliseen ja waltiolliseen asemaan ja nämä jonkun „ruotsinmielisen“ jäännöksen kanssa muodostawat wanhoillisen aineksen yhteiskunnassamme. Suuri osa ruotsinmielisistä taas on heikontunut, painunut alas taloudellisesti ja waltiollisesti; ne owat pakoista muuttuneet enemmän tai vähemmän wapaamieliseksi ja eteenpäin pyrkiwän suomenkielisen aineksen kanssa muodostawat he taas wapaamielisen porwariston. Kolmantena puolueena owat suomen- ja ruotsinkieliset sosialistit, joitten merkitys yhä on kaswamassa.

Suurin osa wanhoillisista kannattaa meillä, kuten luonnollista, hallitusta; wapaamieliset owat „wastustuspuolue“, „reformipuolue“; sosialistit, työwäki seisoo luonnollisesti reformipuoluetta lähinnä. Äänioikeusreformi on meillä, kuten muualla, jossa ei vielä ole yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta porwarispuolueitten warinainaisena kriteerium'ina, mittapuuna, sillä selwää on, ettei wanhoillinen puolue meillä suostu yleiseen äänioikeuteen, jota wastoin wapaamieliset siihen owat suostuwaiset s. o. heti; sillä vähänkin ymmärtäwäinen ihminen käsittää, että puolueen ihanteena ei se käytännöllisesti enää merkitse muille puolueille mitään. Semmoinen syöte woi pettää ainoastaan muutamia lyhyenäköisiä ihmisiä, mutta ei kokonaista puoluetta. Mutta suotawa olii kuitenkin, että wapaamielinen ryhmä selwemmin kuin tähän asti on tapahnut, lausuii julki, että se ehdottomasti hywaksyy yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kaikille täysi-ikäisille kansaisille kuten esim. Norjan ja Belgian wapaamieliset ja n. s. radikaalit muissa maisissa miesten suhteen owat tehneet. Työväestö

voisi silloin paremmin käydä yhteistoimintaan semmoisen puolueen kanssa j. o. todellinen kompromissi voisi syntyä vanhoillisten ainesten vastustamiseksi kaikilla aloilla. Miten tärkeä tällöinen kompromissi on, näyttää selvästi esim. Kotkan viimeinen waltiopäiwämieswaali, jossa työväen äänet arwattawasti olisivat tykkänään muuttaneet waalin lopputuloksen sekä wapaamielisten että työväen eduksi. Ja toiselta puolen ei silloin voisi tulla kysymykseenkään liitto vanhoillisten kanssa, kuten työväenkin puolelta josjakin tarkoituksessa waltiopäiwäwaalien suhteen kuitenkin paantiin kysymykseen.

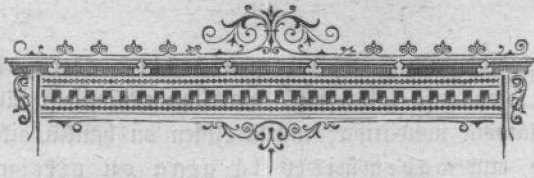
Mutta vielä vähemmän pitäisi työväen puolelta tulla kysymykseen suuren vähemmistön tukistaminen pienen enemmistön kautta omassa keskuudessaan. „Se on ikuinen kokemus“ sanoo kyllä älykäs Montesquien (lue: Monteskiö), „että jokainen, jolla on valta on taipuvainen sitä wäärin käyttämään; hän menee niin pitkälle, kuin ei salpausta ole“. Mutta wiifasta menettelyä ei tämä ole, ellei warsin pakottawia asianhaaroja ole olemassa. Kun työväestö päätti Helsingin puoluepäiwillä, että waltiopäiwäwaleihin on osaa otettava ainoastaan sen mahdollisesti löytyvän puolueen kanssa, joka hyväksyy yleisen äänioikeuden, niin päätöstä vastaan minulla ei ole mitään muistutettavaa, katsoen yleisen äänioikeuden tarkeyteen Suomen työwäelle, asiaa teoreettisesti tarkastettaessa; mutta kun sitä käytännölliseltä kannalta katsoo, ei se ollut onnistunut — olisi katsoen ajan täperyyteen pitänyt jättää loppupäätöksen tekeminen eri paikkakuntien ryhmillä*); silloin olisi jotain käytännöllistä syntynyt, warsinakin kun nyt ei suuri vähemmistö ottanut huoliakseen eninkään enemmistön näkökohdista. Ja yleisenä köyhälistön mielenosoituksena tuo päätös ei ole mitään vaikutusta tehnyt, kun jo alusta asti niin suuri vähemmistö sitä wastusti. Se on sen sijaan waan aikaansaanut katkeruutta ja hajaumusta. Björnson on kerran lausunut, kertoo Jbsen julais-

*) Yleensä on mielestäni ilmeistä, että työwäestön puoluepäiwillä sekä meillä että ulkomailla — warsinakin kansanvälisillä — sidotaan työwäen eri ryhmien käsi liakki „yhtenäisillä päätöksillä“; elämä on monimutkainen eikä kaikkialla mahdu yhtäläisiin kaarvoihin.

tussa kirjewaihdoissaan, että enemmistöllä aina on oikein — se on tawallansa totta, sillä anarkian estämiseksi täytyy enemmistön päätöstä noudattaa; mutta Ibsen on hänkin oikeassa, kun hän sanoo, että vähemmistöllä aina on oikein, sillä vähemmistö on ainakin useimmiten tulevaisuuden totuuden kannattaja, joka ei vielä ole woinut tunkea läpi voittoon yleisessä käsityksessä. Ja puolueen yhteys ja eheys merkitsee paljon; ainakin ei milloinkaan keskinäinen tora woi olla hyödyksi, kun on yhteisiä vastustajia edessä. Sovittakoon ensin omassa kodissa, ennenkuin ulkonaisia vastustajia mennään tukistamaan.

Suomen köyhälistö ei vielä liene niin waikwa, että se woi mennä hajalleen. Työskennelköt molemmat sen lahofunnat hiukan eri menettelytapojen puolesta kumpikin voiton toiwossa, mutta kuitenkin vielä yhteisen lipun alla. Ja kaikista kompromisseista ja kaikista riidoista omassa talossa huolimatta pysyköön luokkatietoisuuden aate vielä puhtaana, kunnes köyhälistön lopullisen voiton kautta kaikki luokkaerot häwiävät ja uusi kulttuurijakso alkaa koko ihmis-
kunnalle.





John Stuart Mill ja työväen- kylsymys.

Jos yksittäisomistuksesta olisi välttämättömänä seurauksena se epäkohta, että työn tulos jakaantuisi niin kuin sen nyt näemme, melkein vastaisessa suhteessa itse työhön — suurimmat osat niille, jotka eivät ole tehneet mitään työtä, lähin suurimmat niille, joiden työ on melkein waan nimeksi ja niin edespäin siten että palkinto supistuu samassa määrässä kuin työ on kowempaa ja epämiellyttävämpää, kunnes wihdoin riuhduttawin ja wäsyttäwän ruumiillinen työ tuskin woi warmuudella ansaida mitä elämiseen on välttämättömästi tarpeellista; jos tämä tahi kommunismi (omaisuuden yhteinen jako) olisi walittawa, kaikki kommunismin waifeudet, suuret tahi pienet olisivat kuin pölyä waa'assa". Nämä sanat J. Stuart Millin „taloustieteen pääpiirteistä“*) esittää tunnettu sosialistien johtaja Saksassa, August Bebel teokseensa „nainen ja sosialismi“**) ja hän lisää seuraawat sanat: „Mill on rehellisesti koettanut uudistaa porwarillista yhteiskuntaa ja saattaa sitä järkiinsä. Mutta turhaan. Ja niin on hän, kuten jokainen ymmärtäwäinen ihminen, joka asiat tuntee, wihdoin muuttanut sosialistiksi. Mutta hän ei eläisjään uskaltanut tunnustaa tätä, waan toimitti, että hänen kuolemansa perästä julaiistiin hänen

*) *Ratso Princ. of pol. econ. people's ed.* 1894 siv. 128.

**) 25:des painos 1895 siv. 367 seur., suom. pain. siv. 252.

omatekoinen elämäkertansa, joka sisälji hänen sosialistisen uskontunnustuksensa. Hänelle kävi, kuten Darwinille, joka ei tahtonut itseänsä kutsuttavaksi eläisjään ateistiksi (Jumalan kieltäjäksi).“

Ja Millin yllä mainitussa elämäkerrassa löytyy tosiaan seuraava tunnustus:*) „tähän aikaan (s. o. ennen hänen mielipiteitensä muutosta) käsitteeni eivät ulottuneet wanhan taloustiedekoulun ulkopuolelle, mitä tuli mahdollisiin korjauksiin yhteiskunnallisten laitosten perustuksissa. — — — Ajatus, että olisi mahdollista käydä kauemmas sen vääryyden poistamiseksi — — — että muutamat syntyvät rikkauteen ja suunnaton enemmistö köyhyyteen, näytti silloin minusta utukuvalta ja minä toivoin ainoastaan, että yleisen opetuksen vaikutukset, varsinkin se, joka aikaansaifi vapaaehtoisen vähentymisen väenluvussa, tekisi köyhän ihmisen kohtalon kärsittävämmäksi. Sanalla sanoen, minä olin kansanvaltainen, mutta en suinkaan sosialisti. . . . Mutta nyt meidän**) ihanteemme lopullisesta edistyksestä paljon kävi kansanvaltaisuu den yli ja meidät täytyi ehdottomasti lukea niiden joukkoon, joita yleensä kutsuttiin sosialisteiksi“.

Millainen sitte tuo „socialismi“ oikeastaan oli, jota „Englannin suurin ajattelija yhdeksännelätoista vuosisadalla“ tunnusti ja mitä mielipiteitä hänellä ylipäänsä oli työväenköyhmyksessä?

Kantansa tästä asiasta, semmoisena kuin se oli hänen yllä mainitun muutoksensa jälkeen on Mill esittänyt etenkin kolmesja teoksessa: „työväenköyhmyys“ (julaistu w. 1869), „socialismi“ (jonka hänen tytärsuolensa neiti Taylor w. 1879 Millin w. 1873 tapah tureen kuoleman perästä painatti) ja suuressa kirjassaan „taloustieteen pääpiirteet“ (sen myöhemmissä painoksissa), varsinkin toisen kirjan ensimmäisessä ja neljännen kirjan seitsemännessä luvussa, jonka nimi on „työtä tekewän kansanluokan todennäköisistä tule-

*) R. mes memoires par J. St. Mill tr. de l'angl. par Caselles 1885 siv. 220.

**) Millin ja sen neroikkaan naisen, joka mahtavasti vaikutti häneen 25:stä ikävuodesta asti ja suurimmasi osaksi aikaansaifi köyhmyksensäkin olewan muutoksen — naisen, joka vihdoin tuli hänen waimoksensa, ja aina „pontewasti pani wastalauseensa niitä monta wäärinkäytöstä vastaan, jotka vielä nykyisessä yhteiskunnassa wallitsewat.“

waisuudesta“. Viime mainittu luku on, kuten hän elämäkerrassaan itse (juv. 235 y. m. t.) tunnustaa, „yleiseen mielipiteeseen vaikuttanut enemmän kuin koko muu kirjja“ ja se syntyi „tykkäänään“ tuon jo mainitun nerokkaan ja runsaslahjaisen naisen vaikutuksesta ja harrastuksesta työvään hyväksi.

Jo yllä olevasta Bebelin esiintuomasta lauselmasta käy aiwan selville, että Millin käsityksen mukaan suuria epäkohtia löytyy nykyisessä yhteiskunnassa. Suurin ja silmiinpistävin näistä on köyhyys ja viheliäisyys. Ihmiskunnan valtaavalla enemmistöllä on korkeintaan jokapäiväinen leipänsä ja tämäkin usein aiwan riittämättömässä määrässä ja epäilyttävää laatua sekä ilman takeita, että sitäkään tulevaisuudessa on; sillä melkoinen osa työtä tevästä kansanluokasta on ajottain työttömänä tahi työttömyyden waaran alaisena. Warsinkin voittaa Euroopan siivistyneimmissä omissa suurten ihmisjoukkojen kurjuus useimpien millikansojenkin viheliäisyyden. Mill arvelee, että palkat tavallisesta työstä Euroopassa ovat aiwan riittämättömät tyydyttämään väestön aineellisia ja henkisiä tarpeita. Jos siis löytyy ihmisiä, jotka syöttömästi elävät semmoisessa tilassa, että se paremmin soveltuisi eläimille, niin on syy ehdottomasti yhteiskunnassa. Eikä syy tule sillä pienemmäksi, että nuo kärsivät ovat siiveellisessä ja ruumiillisessa suhteessa heikoimmat, koska juuri nämä kipeimmin tarvitsevat yhteiskunnan tukea. Ainoastaan siinä tapauksessa, että se, joka ottaa päällensä suurimman työn ja waiwan, saisi sitä täydelleen wastaawan korwauksen, wapauttaisi yhteiskunnan edeswastauksesta. Mutta Millin käsityksen mukaan ei nykyisessä yhteiskunnassa ole ajattelemistakaan mitään oikeata suhdetta menestymisen ja ansion tahi menestymisen ja ponnistusten välillä: semmoinen otaksjuma on paljas unelma. „Toiset syntyvät ilman työtä rikkauteen, toiset asemaan, jossa työn kautta woiwat tulla rikkaimiksi, suuri enemmistö lowaan työhön ja elinkautiseen köyhyyteen, moni kurjuuteen.“ Harvoissa tapauksissa pääsee nykyisessä yhteiskunnassa todellinen kunto (ilman edullista asemaa tahi keinottelua) yksin omalla woiamallaan taloudellisesti edulliseen asemaan.

Köyhyys on sitä arweluttawampi, kun se johtaa useampiin muihin epäkohtiin yhteiskunnassa (esim. hywin lewinneeseen fairaloi-

suuteen, rikoksiin y. m.) Ja omaisuuden epätafainen jako synnyttää toiselta puolen parempiosaisissa runsain määrin laiskuttelemista; rahojen tavoittelemisen siiveellistä mädännäisyhtyä, joka ilmestyy kaikenlaisessa keinottelemisessä, tavaroitten wäärennyksissä, pörssi-pelissä, asemansa wäärintäyttämisessä y. m. Sangen huutava epäkohta on vielä se suhteellisesti huono kaswatus, joka kaswawalle sukupolwelle annetaan — ja kuitenkin olisi tämä ehdottomasti parannettava, jos mieltä pyshyviä parannuksia saada aikaan.

Miinat eivät moi jäädä entiselleen. Yhteiskunta on uudistettava; mutta miten? Mill ei puolusta wäkiwaltaisia keinoja: hän sanoo, että ne, jotka omien vielä koettamattomien ja yleisesti tunnustusta kaipaawien mielipiteitten läpiajamiseksi tahtowat muodattaa toisten rauhallisten kansalaisten werta, osoittowat toiselta puolen erinomaista luottamusta omaan wiisauteensa ja toiselta puolen wälinpitämättömyyttä toisten kärfimykkiä kohtaan, senkaltaista kun löytyi Ranskan wallankumouksen raiwoijimmisissa johtajisissa Roberpierressä ja St. Just'issa. Keino wiepi kyllä nopeasti perille ja on sentähden saanut paljon kannatusta; mutta syntywästä sekamelskasta ei ole helppo rakentaa uutta järjestystä.

Ei woi ajatellakaan, että pääoma tykkänään häwitettäisiin, ilman pääoman awutusta ei maa olisi woinut tuottaa niin paljon kuin se tofiaan on tuottanut eikä nytkään woi läheskään kannattaa nykyistä wäestöänsä. Pääoma on entisajan säästöä tulewien aikojen hywäkki, jolla hankitaan suurteollisuuteen tarwittawat koneet ja rakennukset ja jonka awulla woi odottaa jonkun aikaa suurten yritysten hedelmiä. Millin mielestä on wain kysyttävä: jätetäänkö pääoma kuten tähän asti ykityisten haltuun wai annetaan se muodostettujen yhteisöjen tahi waltion huostaan? Woiiko parantaa nykyistä yhteiskuntaa edellisellä perustuksella wai onko se tykkänään nudistettava jälkimäisen järjestelmän mukaan, kuten sosialistit tahtowat? Kumpiko on koko ihmiskunnalle nykyään edullisempi ja enemmän siunausta tuottawa?

Wartsinainen eroitus nykyisen yhteiskuntajärjestelmän ja sosialismin välillä on se, että pääoma edellisessä on ykityisten, jälkimäisessä waltion tahi yhteisöjen hallussa. Sosialismi ei poista

yhdytysomistusta mitä kulutustavaroihin tulee: jokainen saapi niitä esteettömästi kuluttaa, vaihtaa tahti lahjoittaa; ainoastaan tuotantoon käytetty pääoma on kaikkien yhteistä omaisuutta, joka, niin kuin itse tuotteitten jakokin, on wisien yhteiskunnan antamien sääntöjen alainen. Sosialistit myöntävät kyllä, että nykyinen järjestelmä ihmiskunnassa tähän asti wallitsewan suuremman itsekäisyyden takia on ollut wälttämätön wäliaste sen kehityksessä, mutta he wäittävät samalla, että ihmiskunnan jo pitäisi olla kypsynyt työskentelemään yleisen hyvän ja yleisen edistymisen edukki, waikka toinen työntekijä ei työstään saa enempää kuin toinenkaan. Jos nykyinen järjestelmä itselläisine pyrintöineen etenkin suurempien ja yhä suurempien rikkauskien koonhaalimiseksi saapi jatkua, mätäneee yhteiskunta yhä enemmän ja se waipuu wihdoin muutamien rahapohattojen feodaaliherruuden alaiseksi.

Onko nyt ihmiskunnalle hyödyllisempää, että pääoma tulee yhteiseksi omaisuudeksi wai eikö?

Mill wäittää, ettei sosialismi ehdottomasti ole oikeutettu waatimaan tunustusta ihmiskunnan ainoana pelastuskeinona yhteiskunnallisesta kurjuudesta. Hän myöntää että kilpailulla, jota sosialistit ankarasti tuomitsewat, woi olla hyväkin puoli ja pääoman voitto nykyisessä yhteiskunnassa on usein paljwa pienempi kuin moni otaksuikin; ei ole warmaa, ett'ei sosialistisessakin waltiossa itselläisyys jossain toisessa waikka ehkä lievemmässä muodossa pääse ilmestymään. Mutta toiselta puolen on joutawa wäittää, että nykyinen yhteiskuntajärjestelmä semmoisenaan oliji jotain niin pyhää, ett'ei sitä saisi muuttaa ja muodostaa toisenlaiseksi. Mill huomauttaa, että esim. orjuutta katsottiin samoin monta tuhatta wuotta aiwan Luonnolliseksi ja wälttämättömäksi laitokseksi, niin ikään oliwat useammat eri säätyjen etuoikeudet muka aiwan wälttämättömiä. Mutta yhtä kaikki ei ihmiskunta jäännyt tälle asteelle. Alimmat kansanluokat ponnisteliwat woimiansa; kaikki voitot, jotka he saiwat, katsottiin kohta Luonnolliseksi oikeudeksi; mitä eiwät saawuttaneet, sitä he eiwät wielä ansainneetkaan; semmoiseen oli mahdotonta pyrkiäkään — wieläpä yhteiskunnalle waarallistakin. Näin paljon wanha juurtunut tapa ja yhdytysten oma etu waiwuttawat

yleisöön. Mutta se, jolla on silminnähtävää vahinkoa yhteiskunnallisesta muutoksesta eikä ole tunnettu peräti puolueettomaksi henkilöksi tämmöisissä asioissa, ei ole oikeutettu väittämään, että yhteiskunnalliset olot ovat epäkohtineen wälttämättömiä ja yleensä muuttumattomina säilytettävät. Yhtiyisomistuksen on todistettavasti aikojen kuluessa ollut sängen muuttelua käsite eikä sen takia ratkaijwaksi wastawäitteeksi jollekin muutokselle suinkaan sowna, että se loukkaa omistusoikeuden pyhyyttä: yhteiskunta on tähdelleen oikeutettu poistamaan tahti muuttamaan tämän oikeuden, jos se asian tyhystin harjittuansa katsoo sen esteeksi yhteiselle edistyksele.

Mutta yhtä kaikki eiwät nykyisen yhteiskunnan epäkohdat ja wäryydet Millin mielipiteen mukaan ole niin suuria, ettei niitä woiisi ryhtyä parantamaan, warsinkin kun ne, ehkä hitaasti wähentyvät. Palkat ovat ehdottomasti kohoamassa. Mill oli ennen sitä mieltä, että nämäkin tähdelleen riippuivat „pyhdännästä“ (tarpeesta) ja „tarjonnasta“, mutta työwäenyhymys-nimisessä kirjoituksessa myöntää hän suoraan, että tämä käsitys on wäärä. Palkat woiwat ja owatkin juuri siten kohonneet, että työntekijät owat liittyneet yhteisen yhdistykseen, joissa yhteisesti on pakoitettu työnantajia koroitamaan työwäen palkkoja. Mill on sen takia työwäenyhdistysten harras kannattaja ja suosija. „On melkein joutawa huomauttaa, että niinä kestäwyhyden taistelussa (työwoiman) ostajien ja myyjien wälillä, jonka kautta tuo hinta muodostetaan, ei mikään muu kuin työntekijäin luja yhteenliittyminen woi antaa heille mahdollisuuden menestyksellä wastustaa työnantajia“. Hän ei edes kummastele, että työwäenyhdistysten jäsenet tuntewat wastennielihiyyttä niitä kohtaan, jotka eiwät tahdo liittyä yhdistykseen ja näiden hywäksi tehdä uhrauksia, waiikka yhdistysten työwäelle tuottamat edut tulewat sekä jäsenien että ulkopuolessakin olewien hywäksi. Mill arwelee, että usein työpalkkojen korotus jonkun ammatin alalla woi aikaansaada alennuksen toisessa ammatissa, koska wälttämättömän tawaran kuluttajat työpalkkojen koroituksesta riippuwan hinnan korotuksen johdosta pakosta käyttäwät wähemmin tawaroita muilla aloilla. Tästä tietysti seuraa, että niiden ammattien, jotka eiwät vielä

ole muodostaneet ammattiyhdistyksiä, tulee välttämättömästi tehdä se, elleivät tahdo kärsiä tuntuampia vaurioita. Sitä paitsi on yhdistymiselämällä suuri kasvattava vaikutus työmiehiin: se antaa sitä harjoittavalle työvälle tyhennemän ja rauhallisemman luonteen, totuttaa sitä kurinpittoon ja kurinalaisuuteen: yksittyisen alistumiseen yhteisen hyödyn alle. Jos kohta vielä jossain määrin työväenyhdistyksissä luokkaetujen ajamiselle on olojen pakosta annettu huomattava sija, ei ole epäilemistäkään, ett'ei vähitellen, kun vastakohdat ovat tafoittuneet, rakkaus omaan säätyyn ja ammattiin laajenee yleiseksi ihmisrakkaudeksi. Mutta toistaiseksi ei sodankäyntiä eri kansanluokkien välillä — ikävä kyllä — voi karttaa. Se on pelkkä korulause, kun muutamat alati saarnaavat, että työnantajan ja työntekijän etu on sama. Tietysti on molemmille edullista, että liike käy hyvin ja on tuottava, mutta yhtä selvä on, että esim. korotettu työpalkka (ja siinähan kysymys edusta pääasiallisesti tulee ilmi) on työnantajalle epäedullista ja päinvastoin. „Mutta“, lausuu Mill, „katsoen siihen tosijasaan, että valtaava enemmistö kaikista ihmisistä on työmiehiä ja myöskin siihen välttämättömään korvauksen vähäisyyteen, joka heille lankeaa korkeimmastakin palkkasummasta, mikä teollisuuden nykyisessä tilassa yleisesti voi tulla kysymykseen, on se erittäin toivottava, että työntekijät voittavat ja saavuttavat työpalkan korkeimman rajan, missä tämä nyt sitte lieneekään. Joka ei tähän toivomukseen yhdy, hänellä on aivan toinen siiveellinen kanta ja hänellä on yhteiskunnan tilasta tulevaisuudessa peräti toisenlainen käsitys kuin tämän kirjoittajalla“.

Suuremmat palkat työvälle ovat siis Millin mielipiteen mukaan omiansa pelastamaan nykyistä yhteiskuntajärjestelmää. Hän arvelee, että samaan tulokseen päästään siten, että työntekijöille annetaan osallisuus liikkeen voittoon ja vihdoin voivat työmiehet itse perustaa omia liikkeitä yhdistymisäatteen perustuksella, n. s. yhdistyksiä, joiden koko voitto lankeaa yksinomaan itse työntekijöille.*)

*) Koska olen ottanut vaan esittääkseni Millin omia mielipiteitä ilman tarkastusta, en lausu mitään omaa puolesta ni tästäkään hänen arvelustansa.

Yhtä innokkaasti kuin työväen- ja tuotantoyhdistyksen, puolustaa Mill nautinto- ja ravintoyhdistysten perustamista työväen kesken. Näitäkin hän pitää erittäin sopivina poistamaan nykyisen yhteiskuntajärjestelmän varjopuolia ja pelastamaan sitä perikadosta, varsinkin poistamalla siiveellistä mädännäisyhttä keskinäisissä toimisissa. Sillä kieltämätöntä on, että vapaa kilpailu suuressa määrässä edistää petollisuutta tavaroiden valmistamisessa ja vaihdossa. Kokemus on näyttänyt, että nauttimusyhdistykset poistavat tämän epäkohdan, johon vihdoin rehelligisetkin tavarantoimittajat ja vaihtajat pakotetaan. Mutta ne poistavat myös koko joukon välikäsiä, jotka, jokainen pyhäten itsellensä voittoa toimestaan, ainoastaan kallistavat tavarantoiminnan ja vetävät pois voimia varsinaisesta tuotannosta. Ja vähäisempi ei myöskään näitten yhdistysten kasvattamasta merkityksestä ole arvoasteltava: työväenluokka saapi niiden toiminnassa harjaantua useampien yhteiskunnallisten asiain käsittelemisessä, jossa sen kyky ja arvo ehdottomasti kohoaa.

Toiselta puolelta ryhtyy Mill „taloustieteen pääpiirteissä“ laajalti tarkastamaan niitä väitteitä, joita on tehty sosialismin koko suunnitelmaa vastaan. Väitetään pääasiallisesti, että, jos jokaiselle hänen työstään annettaisiin yhtä suuri palkinto, ei monella olisi halua ponnistella voimiaan, kuin ei saa vaiuvojaan vastatawaa korvausta, vaan yhtäläisen osan kuin huolimattomampikin työntekijä. Mutta nykyisessä yhteiskuntajärjestelmässä on $\frac{1}{10}$:llä vielä vähemmän halua vaiwata itseänsä jonkun yksittäisen rahanpohatan hyväksi — jolloin hän ei saa sen suurempaa osaa voitosta — kuin sosialistisessa yhteiskunnassa, jossa koko voittoa lankeaa kaikille tasan jaettawaksi. Jos joku rupeisi ilmeisesti laiskuttelemaan, olisi tietysti sosialistisellakin yhteiskunnalla samallaisia pakkokeinoja kuin nykyisellä. Mill arwelee vielä, että, kun edellisessä yhteiskunnassa kaikki työ tehdään yhteisön ja kaikkien yhteiseksi eikä yksittäisten hyväksi, tämä tieto kasvattaisi ainakin vähitellen kaikkia työntekijöitä harrastamaan yhteistä hyötyä, huolimatta siitä, ettei toinen saa suurempaa korvausta kuin toisellaan. Samoin nytkin suuressa osassa keski- ja korkeammasta säädystä welwollisuuden tunne mahtawasti waiwuttaa, waiwaa esim.

laiskemmalle wirtamiehelle maksetaan sama palkka kuin toimeliaam-
mallekin. Voihan sitä paitsi sosialistisessakin valtiossa yleinen
hyväksyminen y. s. kehoittaa yhteiskunnan kaikkia, kuten nyt
muutamia jäseniä, welvollisuukfien tunnolliseen täyttämiseen ja yh-
teishywan edistämiseen. Tähän waikuttaa vielä erittäin parempi
ja laajempi kaswatus, jonka merkitys ei ole vähäisefki arwostel-
tawa. Nykyään on itsekkäisyys suuremmissa tai pienemmissä
määrässä kaikkien ponnistusten ja rientojen määrääjänä; sen sijaan
astuiji tulewaisuudessa kehittyneempi welvollisuuden tunne ja uhraa-
waisuus toisten hyväksi, jos sosialistiset aatteet toteutuijivat.

Sosialismia mojitetaan vielä siitä, että se takaa toimeentulon
jokaiselle ja että wäestö siten tulisi kaswamaan suunnattomasti.
Mill on tässä suhteessa aiwan toista mieltä. Kun wäestön lisään-
tymisestä mahdollisesti syntywät waikudet eiwät enää johdu
rahapohattojen ja työnantajien rikastumishalusta, tulee epäilemättä
yhteiskunta pitämään huolta siitä, että kohtuullisuus wäestön li-
sääntymisessä pääsee wallalle, waikkapa lainsäädännön kautta; mutta
vielä enemmän woipi tässäkin suhteessa odottaa suuremmalta ym-
märtäwäisyydeltä, minkä edistyneempi kaswatus tuopi mukansa.

Toitten sowingittaminen yhteiskunnan jäsenten kesken sosialismin
perustuksella tuottaa kyllä Millin arwelun mukaan waikuksia,
mutta ei suinkaan semmoisia, etteiwät ihmisjärki ja oikeudentunto
woisi niitä woittaa. Ja kaikissa tapauksissa owat ne vähäpätöijä
werrattuina niihin waikeluihin, joitten alaisena näkyinen yhteiskunta
on. Tietysti riippuiji oikea sowingittelu etupäässä johtajista ja koska
yhteiskunta kokonaisuudessaan walitsee nämä, on otakjuttawa, että
ne paremmin hoitaawat ja waalivat yhteistä hyötyä kuin nykyiset
omaa woittoa etupäässä pyhtäwät wiranomaiset ja rahapohatat,
jotka usein syntyminen kautta pääsewät warallisuuteen ja mahta-
waan asemaan yhteiskunnassa. Mutta toiselta puolen Mill josjain
määrin pelkää, että waikeus saada suuren yhteisön muuttamaan
tawanmukaista työtapaa (koska johtajat, joiden asema riippuu yh-
teisön waalista, eiwät tahtoiji menetellä wastoin walitsijainja tah-
toa) woi tehdä wanhoillaolijaisuuden pyhywäkki eikä antaisi kyllin
tilaisuutta omituisuile ja itenäisille luonteille wapaasti ja esteet-

tömästi kehittymään koko ihmiskunnan hyödyksi. Yllä mainitusta syystä en tahdo ryhtyä tätäkään Millin mielipidettä tarkastamaan; hän myöntää itse, että mainituksa pelossa voi olla hyvä osa liioiteluakin, „kuten muissa sosialismia vastaan tehdyissä väitteissä“. Vaan Millin pelko on hyvin selitettävissä, koska se etupäässä johtui siitä mielipiteestä, jota hän puolusti oppi-isäänsä kuuluisaa filosofia Bentham'ia vastaan: että nykyisessäkin yhteiskunnassa yleisellä mielipiteellä on liian suuri valta yksityisen henkilön yli, uhaten tappaa hänessä alkuperäisen erikoisuuden ja tehdä hänestä waan yhteiskunnallisen koneen.*)

Yllä esitetystä käynee selville, että Mill tasapuolisesti on punninnut sekä nykyisen että sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän afaan- haaroja. Mikä nyt on hänen oma mielipiteensä, jota sekä muut että hän itse kutsuu sosialistiseksi?

Mill myöntää senfin wääräksi, että ruumiillisesti taai henkisesti lahjakaammat henkilöt saawat enemmän korwausta työstään kuin toiset, luonnonlahjojen puolesta epäedullisemmassa asemassa olewat; sillä silloin annetaan sille, joka on paljon saanut, vielä enemmän; mutta hän muistuttaa, että nykyään ja kauan aikaa waat'edeskin oma etu tulee olemaan paljoa waikuttawampana keinona afaain tarffaan ja kunnolliseen hoitamiseen kuin jalommat waikuttimet; että täytyy yhteiskunnan uudistusharrastuksissa aina ottaa lukuun suuren juuri joukko keskinertaisia ja tämän mitan alapuolellaakin olevia ihmisiä ja että edistys, mikäli se waajinkin riippuu kaswatuksen waikutuksesta ja sen uudistamisesta on suhteellisesti hitainen ja käypi werkalleen eteenpäin, mutta että sosialistinen yhteiskunta edellyttää jotenkin korkeata siweellistä kehitystä sen jäsenissä. Tästä seuraa Millin käsityksen mukaan, että yhteiskunnan täydel- linen uudistaminen ja muuttaminen ei vielä ole mahdollinen, waan on vielä jonkun aikaa eteenpäin pysyminen nykyisessä jär- jestelmässä, jossa kuitenkin wälttämättömästi yllä mainitut pa- rannukset owat esteettömästi aikaan saatawat. Mutta hyvin

*) Tämän aatteen on Mill kirjassaan „Wapaudesta“, joka myös löytyy juomeksi käännettyinä, tarhemmin selittänyt.

mahdollista, jopa luultavakin on, että sosialistinen yhteiskuntajärjestelmä tulevaisuudessa pääse valtaan: sitä sopii pitää „arvokkaana ihanteena“, johon voi pyrkiä varsinkin siten, että tämä järjestelmä ilman esteitä saapi tulla koetuksen alaiseksi pienemmissä yhteisöissä, joissa se paremmin voi toteuttaa laajentautensa sitte ehkä yhä suuremmille aloille. Mutta sosialismi ei vielä ole, kuten sosialistit itse väittävät, ehdottomasti pidettävä ai-noana pelastuskeinona, ennenkuin olemme saaneet selville kokeitten kautta, missä määrin tässä väitteessä voi olla perää. Mill ei laisinkaan epäile, että sosialistisia yhteisöjä ainakin Fourier'in ja Owen'in mallin mukaan ovat mahdollisia, eikä myöskään, että kokeisiin aika on aivan kypsänyt — kaikki maa voisi nyt jo (tie-tyhti sopivalla tavalla) hänen, kuten Henry George'n käsi-tyksen mukaan, siirtyä valtion käsiin. Kaikissa tapauksissa ovat nykyiset yhteiskunnalliset olot ja toimet katsottavat „puhtaasti väliaikaisiksi“, niinkuin Mill elämäkerrassaan niitä nimittää.

Millin yhteiskunta-oppi — sosialismi ihanteena tulevaisuutta varten, nykyinen järjestelmä parantuneessa muodossa todellisuute-
 na — perustuu hänen siivehsoppiinsa, oppiin „utilitarismista“ (eli utilitarianismista), jonka hän sai Benthamilta ja jota hän suurimmalla innolla puolustaa. Tämä oppi vaatii, että ihmis-kunnan yleinen ja yhteinen onni on asetettava jokaisen yksittäisen ihmisen pääharrastukseksi, toisin sanoen: kaikki ne pyrkinnöt ovat kuolettavat, jotka sotivat ihmiskunnan yhteistä onnea vas-taan. Kun nyt nykyisessä yhteiskunnassa löytyy paljon viheliäi-syyttä ja onnettomuutta, tulee joka yksittäisen ihmisen pontewasti työskennellä epäkohtien poistamiseksi; sillä ell'ei hän sitä tee, on hän ehdottomasti itsekin syyppäänä tähän viheliäisyyteen ja onnet-tomuuteen. Sen tähden ei Millkään tahdo, että toisella tahi toi-sella puolella mentäisiin niin pitkälle, että ihmiskunnan onnellinen kehkeytymineu häiriytyisi. Hän ei ole mikään luokkataistelukun ys-tävä, vaikka hän katsoo sitä wälttämättömäksi väliasteeksi suu-rennan onneu saavuttamiseksi koko ihmiskunnalle. Itsekkäisyys on wahvasti juurtunut nykyiseen yhteiskuntaan, joka kaikin tavoin sitä edistää jäsenisäänsä; nykyään on yksittäinen ihminen paljoa

wähemmin kuin esim. muinaisuuden pientä yhteiskunnissa halukas toimimaan ilman korvausta yhteisen hyvän ja toisten onnen hyväksi. Tämä on Millin mielestä kerrassaan surkuteltava katsantokanta, joka kaipaa perinpohjaista muutosta. Ja mahtavana välitappaleena tällaisen muutoksen aikaansaamiseksi rauhallisella tavalla on yleisen äänestysvoikeuden säätäminen; sillä sen kautta pääsee kansan tahto selvemmin näkyviin ja kaikkien yhteinen onni silmällä pidetyksi. Mill lausuiikin sen tavia,*) „ett'ei mitään äänioikeusjärjestelmä voi olla pysyväisesti tyhdyttävä, jossa joku henkilö, (kun hän waan osaa lukea ja kirjoittaa sekä maksaa aivan pienen weron) tahi luokka on tyhkönään poisuljettu, jossa waalioikeus ei ole arwoinna kaikille täysikäisille ihmisille (myös naisille), jotka sitä haluawat” ja että tämä oikeus ei juiukaan saa warsinaisesti riippua warallisuudesta.

Ja yhä enemmän onkin suuri enemmistö joka maassa ruwennut harrastamaan tätä oikeutta ja siten yleistä hyvää ja edistystä rauhallisella tavalla, waikka ylliluokka, kuten Mill sanoo, vielä wäittää, „ett'ei enemmistö huoli maan menestyksestä, koska sillä muka ei ole mitään kadotettawana”. Yleensä on ylliluokan käsitys työväestön harrastuksista ja oikeasta kohtelemisesta sangen waillinainen ja kiero. Tuw entinen patriarkallinen suhde työnantajien ja työntekijäin välillä on ainaseksi häwinnyt — eikä se juiukaan jälkimäisille ollutkaan edullinen — „työwäki on ottanut asiat omaan käteensä: se ei enää ole lapsen tavalla johdettawissa”. „Riippuwaisuuden ja holhouksen perusaate tulee työwäelle yhä tietämättömämmäksi ja tämä waatii, että sen asema perustetaan itsehallinnon pohjalle”. Nykyajan kansojen tulee oppia, että niiden hywinwointi sangen suuressa määrässä riippuu työtä tekewän kansanluokan itsehallinnosta, sen omantakeijesta asemasta ja itsenäisyydestä.

*) R. Considerations on representative government, peopl. ed. 1894 siv. 68, 71.



Työväen minimipalkka waltion ja kunnan töislä.

Koska se ihminen, jonka täytyy panna kaikki woimansa niukan jokapäiväisen leiwän hankintaan, ei voi henkijestikään edistyä eikä häneltä voi waatiakaan aikaa ja halua muitten asiointien ajamiseen, on luonnollisesti kysymys riittävästä työpalkasta pääkohtana nykyisessä laajassa työväenkysymyksessä. Työväen harrastukset owatkin etupäässä kääntyneet tähän pääkohtaan ja työlafot owat eritoten tarfoittaneet wankan aineellisen perustuksen luomista työväelle työpalkkojen kohottamisella.

Mutta ennen kuin oikeastaan voi puhuaakaan työpalkkojen kohottamisesta, on aineellinen perustus turwattawa työväelle ainakin siten, että jokainen kunnollinen työntekijä, joka tahtoo tehdä työtä, saa työskennellä palkasta, joka tuottaa hänelle ihmisarwoisen toimeentulon. Tämä ei lähestikään ole asian laita nykyisessä yhteiskunnassa. Kumoamattomasti on toteennäytetty, ettei jokainen työfuntainen ja työhaluinen työntekijä aina woi saada riittävästi työtä wähäifestäkään palkasta, s. o. nykyinen yhteiskunta ei woi femmoisenaan elättää kunnollisesti kaikkia jäseniään.

Ranskan suuri wallankumous wiime wuosifadan lopulla oli aiwan ilmeisesti waan kolmannen säädyn, porwarifunnan wapauttaminen aatelin ja papiston mieliwaltaisuudesta ja yhiwallasta. Tämän asian todistamiseksi riittää yksi ainoa tosifaia juuri palkkakysymyksen alalla. Jo w. 1791 kiellettiin työmiehiä „neuwottele-

masta ja päättämästä luulluista yhteisistä eduista" ja tämä yhtymisvapauden rajoittaminen perusteltiin sillä, että yhtymisten tar-
koitus oliin „työnantajien pakoittaminen kohoittamaan päivä-
palkan hinnan“ (f. *Moniteur univ.* w. 1791 n:o 166: kieltö
„prendre des arrêtés ou délibérations, former des réglemens
sur leurs prétendus intérêts communs“; tarkoitus „de forcer
les entrepreneurs de travaux à augmenter le prix de la jour-
née de travail“). Työfansa ei suorastaan woittanut sanottawasti
mitään koto tuosta juuresta wallankumouksesta. Mutta se on
myhönnettävä, että Ranskan suuri wallankumous lasi jonkunlaisen
perustuksen työwäenkin oikeuksien kohottamiselle. So wallanku-
mouksen alkuaikoina heräsi Pariisiiin kunnassa aate jokaisen kansa-
laisen „oikeudesta työnsaantiin“ („droit au travail“) s. o. waltion
welwollisuudesta pitää huolta siitä, että jokainen, jolla oli halu
työntekoon, sai tyydyttää tämän halunsa riittäwää korwausta
wastaan. Mutta wasta seuraawan vuosifadan alkupuolella herätti
tämä vaatimus enemmän huomiota, warsinkin kun tunnettu sosia-
listi Fourier oli julistanut sen „köyhän ainoaksi kalliiksi oikeudeksi“,
sekä lämminsydämminen kreivi Saint-Simon, jalomielinen filosoofi
Fichte ja Ranskan kuuluisa runoilija Lamartine oli ruwennut sitä
innokkaasti puoltamaan. Fichte wäitti, että „jokaisen pitää woida
elää työstään“ ja Ranskan hallitus pani toimeen waltion puolesta
„kansallistehtaita“, joihin otettiin jokainen, joka ei muuten woinut
saada työtä, waiikka ne — epäkäytännöllisesti järjestettynä — eiwät
menestyneet. Englanninkin nerokas filosoofi ja taloustieteilijä John
Stuart Mill oli periaatteellisesti samalla kannalla. On wäitetty,
että „yhteiskunta, joka tunnustaa itsensä kykenemättömäksi tyydyt-
tämään jokaisen jäsenensä kieltämätöntä oikeutta työhön, julistaa
oman kuolemantuomionsa“ ja „meidän jälkeläisemme tulewat kum-
mastelemaan, että on löytnyt ihmisiä, jotka tätä oikeutta owat
epäilleet“. Prof. Herkner Saksassa on näyttänyt toteen, että oi-
keus työhön on sama kuin uusien tulolähteitten luominen yhteis-
kunnalle ja että siten, kun kaikki saawat työtä, woiwat työntekijät
luonnollisesti waatia itsellensä m. m. korkeampia palkkojakin. Ja
ruhtinas Bismarck, Saksan rautakansleri, työwäen wastustaja,

tunnusti hänkin periaatteen „oikeuden työhön“, vaikka hän ei tehnyt mitään sen toteuttamiseksi. Ja yleensä ei ole nykyisessä yhteiskunnassa mitään käytännöllisiä tuloksia saatu tuosta luonnollisesta „oikeudesta työhön“, joka turvaisi jokaiselle työhalulliselle yhteiskunnan jäsenelle edes jonkunlaisen palkan.

Mutta vaikka nykyinen yhteiskunta ei ole voinut saada tätä periaatetta, tätä työpalkka-kysymyksen perustusta warmalle pohjalle, on toisella samansuuntaisella kysymyksellä ollut parempi menestys valtion ja kunnan puolelta. Tämä kysymys on vähimmästä työpalkasta, jonka kunta ja valtio joko itse maksavat työntekijöillensä tai pakottavat urakoitsijoitaan maksamaan työmäärälle, jotta tämän ei tarvitsisi nälkäpalkkoihin nääntyä. Mutta aiwan oikein on huomautettu, että jos valtio ja kunnat rupeavat tässä suhteessa näyttämään hyvää esimerkkiä, vaikuttaa se vähitellen josain määrin yksityisiinkin yrittelijöihin, ainakin voivat silloin työntekijät suuremmalla syhllä ja suuremmalla pontevuudella muuallakin waatia itsellensä samanlaista oikeutta. Supistuneessakin muodossa on siis minimipalkkawaatimuksella — valtion ja kunnan töissä — suuri merkitys ja voima.

Ensimmäinen yritys tähän suuntaan tehtiin Belgiassa, sen pääkaupungissa Brysselisä w. 1855. Kalifornian ja Austraalian kultalöydöt muutamia vuosia ennen sekä huono vuodentulo olivat kohottaneet hinnat siihen määrään saakka, että Brysselin pormestari sai kaupungin urakkamiesten wälikirjoihin otetuksi määrärahan vähimmästä työmiehille maksettavasta työpalkasta. Tämä määräs oli woimassa aina wuoteen 1865, jolloin se jäi fikseen, koska sillä wälin palkat olivat nousseet yleensä niin korkealle, ettei erityistä semmoista määräystä luultu enää tarvittawan. Myöhemmin kun palkat taas laskiwat, esiintyi kysymys uudestaan Belgiassa, mutta myöskin Hollannissa, Englannissa, Sweittissä, Ranskassa ja tawallansa Saksassakin. Kysymystä on monipuolisesti näissä maisa walaiistu lufuisissa keskusteluissa, wäittelyissä ja tutkimuksissa. Wastustajat owat esittäneet jos jonkinlaisia syitä tämän periaatteen hylkäämiseksi ja puolustajat eiwät nekään ole olleet waiti. Tahdon tässä ensin luoda katsahduksen näihin wäit-

teisiin, ennenkuin teen selkoa minimipalkka-aatteen lewiämisestä eri maisja.

Wastustajat wäittävät ensiksi, että urakoitsijat eivät painakaan työmiesten palkkoja tavallista alemmiksi. Tämöinen wäite on melkein naurettawa. Jokainen meilläkin tietää aiwan hywin, että urakoitsija enimmäkseen woittaa juuri työntekijäin palkkoja polkella. Kuwaawa on eräs esimerkki kirjapainotöitten urakasta Brysselin eikaupungissa. Urakoitsija oli ottanut toimittaaksensa erään työn niin wähästä summasta, että kunnallishallitus katsoi sopiwaksi waatia häneltä selityksiä. Awomielisesti selitti tämä nyt, että hän aikoi suorittaa työn 5 tahi 6 oppipojan avulla, jolle hän maksoi 2 à 3 mk. viikossa (!) ja, koska itse oli työhuoneessa aina läsnä, woi hän kiiruhtaa työtä kuinka paljon tahansa. — Mutta jos myönnetäänkin, että urakoitsijat polkewat työpalkat, wäitetään taas toiselta puolen, että sopimusten wapautta ei saa supistaa, että taloudellinen edistyminen riippuu tarwinnan ja tarjonnan suhteista toisiinsa ja tätä luonnollista suhdetta ei sowi häiritä. Tässä pistää tuo wanhentunut manchesterioppi esille. Nykyisen waltion tehtävä ei enää ole ainoastaan kansalaisen suojeleminen suoranaista wäärhyttä vastaan, waan sen tulee turwata heikompaa wäfewämmän yliwomalta ja ryhdönhalulta, sen tulee katsoa, ettei köyhempi tykkänään häwiä taloudellisessa suhteessa, s. o. joutu rikkaamman orjaksi. Ja kuitenkin on esim. Ranskassa ja Belgiassa minimipalkan määräämistä nimenomaan sillä perustuksella hyljätty ylemmissä wirastoissa, ettei ole oikeata supistaa tarwinnan ja tarjonnan wapautta. Minimipalkkaa vastaan on vielä wäitetty, että työntekijä, jolla ei ole woimaa waatia itsellensä semmoista, ehkä hiljaisuudessa sopii työntantajajan waatimuksesta maksamaan tälle tafajin ofan palkkastansa. Runniaksi työntantajille ei tämä otaksuma ole heidän ystäviensä puolelta! Mutta jos tosiaan tämöinen laillisten määräysten kiertäminen on otaksuttawa, silloin on se estettävä korkeilla sakilla ja siten, että ammattiyhdistysten waltuutetut saawat ajottain tarkastaa palkanmaksukirjat. Wäitetään myös, että kun eivät toiseltaan ainekset, jotka urakkasumman määrääwät, ole muuttumattomia, ei

työpalkkakaan voi olla pysyväisesti sama ja että joskus ahtaina aikoina on hyväkin, jos urakoitsija saapi alentaa palkat voidaksensa antaa edelleentkin työtä työmiehillensä. Nämä väitteet tietysti eivät paljoa merkitse. Työmiehiä ei saa pitää kauppatavarana, vaan ne ovat ihmisiä, kansalaisia ja perheenisiä: juuri sen takia onkin niille turvattava valtion puolesta riittävä toimeentulo ja muistaa tulee, että vähin työpalkka määrätään vaan wisifiä ajaksi eikä jonkun urakoitsijan ja hänen väkensä pelastaminen satunnaisesta ja harvoin sattuvasta pulasta mitenkään korvaa niitä lusemattomia väärinkäytöksiä, jotka toiselta puolen voivat tulla kysymykseen voitonhimoisten urakoitsijain puolelta. On myöskin sanottu, että minimipalkka on melkein mahdoton määrätä kappaletyön suhteen, että silloin kappaletyö on poistettava. Mutta siihenhen juuri pyritäänkin, koska kappaletyö liiaksi rasittaa työntekijää samalla kuin se todistettavasti painaa työpalkan alas, s. o. juopi työntekijälle vähemmän palkan kuin ennen päiväpalkan mukaan sekä pafoittaa häntä tuhlaamaan työnantajan aineksia.

Kelposti huomaa jokainen, että kaikki ylempänä mainitut väitteet eivät kestä mitään totisempaa tarkastusta. Sälällä on vielä pari, kolme väitettä, jotka enji silmäyksellä näyttävät josjain määrin oikeutetuilta. Minimipalkan vastustajat väittävät nimittäin, että sen walliteessa kaikki liian nuoret, liian wanhat, heikot ja sairaloiset suljetaan pois työn saannista, koska työnantajat nyt vaan ottawat työkkyijimmät woimat työhön; samoin huonotkin työntekijät turhaan saawat hakea työtä. Tämä oliji sängen pätevä vasta-
väite, ellei oliji eri minimimäärä näille jäädetty, kuten todella onkin samalla kuin niiden lukukin oppineitten työntekijäin suhteen on rajoitettu. Sitä paitse eivät nuoret ja wanhat, joilla tavallisesti ei ole suuria tahi ei yhtään perhettä, tarvitsekaan niin korkeita palkkoja kuin keski-ikäiset. Huonot työntekijät saawat tietysti enjin jäädä sryjään ja vasta kun tarwis käypi suuremmaksi saawat hekin työtä ja nyt luonnollisesti minimipalkasta, koska heidät todellisesti tarwitaan.*)

*) Saawathan huonot wirtamiehetkin samalla wirta-asteella yhtä suuren palkan kuin paremmat — minkä tähden ei samoin meneteltäisi huonompien työntekijäin suhteen, jos kerran owat otetut työhön?

Yleensä on suoraan sanoen naurettava huolehtia huonojen työntekijäin toimeentulosta tässä suhteessa, sillä, jos he näkevät, ettei heistä huolita, niin kyllä he rupeavat parantumaan itsestään, niin että heidän toimensa vastaa korotettuja palkkoja — ja sehän olisi saugen hyvä seuraus minimipalkan säätämisestä.

Toinen näennäisesti pätevä väite on se, että minimipalkka muka kohottaa urakkasumman ja tekee työn kalliimmaksi kaupungille, s. o. kaupungin veroamaksajaville asukkaille. Tosiasia on kuitenkin — kuten kokemus warjinkin Englannista osoittaa — että, jos urakoittijat kohottavat vaatimuksensa, kunnat itse ottavat työt tehdäksensä, jolloin koko urakoittijain voitto — kun tarvittavat työkalut ovat hankitut — lankeaa kunnalle ja weronkantajien kuorma päinvastoin vähenee. Sitä paitsi on myös lukuun otettava, että korotetut työpalkat välillisesti huojentavat köyhemmän kansanluokan werotaakkaa ja ainoastaan painavat warakkaampien niskaa.

Mutta pätevin vastaväite, on vastustajien puolelta se, että korkeammat palkat muka houkuttelevat suurissa määrissä kaupunkeihin maalaisväkeä, joka siinä hakee parempaa toimeentuloa. Tämä väite tietyksi telpaa kaikkea parannuksia vastaan kaupunkien työväen tilassa. Mutta kokemus on osoittanut että väitteessä on hyvin vähän perää: työväki ei tulvimalla tulvaa kaupunkeihin, ellei ole mitään toivoa työn saannista, ainoastaan sen takia, että kaupunkien työväestön tila parannetaan. Kaikissa tapauksissa on aina tämän tila niin paljoa parempi, kuin maalaisväestön, että ennestään on jo kylliä wetovoimaa olemassa. Miellettömältä näyttää jättää kaikki parannukset kaupungissa sitseen sen takia, että pelätään maalta tulevaa kansaa. Eikä mikään sitä paitsi estä etupäässä suosimasta niitä työmiehiä, jotka kauemmin aikaa ovat kunnassa asuneet; näin ovat esim. muutamat Englannin kunnat menetelleet.

Ne, jotka minimipalkkaa vastustavat valtion ja kunnan välityksellä, mutta ei periaatteellisesti, ovat sitä mieltä, että ammattiyhdistykset itse voivat saada palkkansa kohoamaan pakoittamalla työnantajat siihen. Tosiaan ovat warjinkin englantilaiset ammattiyhdistykset saaneet paljonkin aikaan tällä tavalla, mutta ne eivät

käitä kaikkia ammatteja, vielä vähemmän kaikkia työntekijöitä joka ammatissa ja jos sitä aikaa odottaa, kunnes tämä tapahtuu, jääpi äärettömän suuri joukko odottamaan palkkojen kohoamista kuka tiesi kuinka kauan. Jos kerran periaatteessa hyväksyy asian, ei pitäisi olla mitään sitä vastaan, että valtio ja kunta määräävät sen palkan, jolla luulevat jäsenensä voivansa kunnollisesti elää; kaikissa tapauksissa työvälillä harvoin, jos milloinkaan on voima valtiolta ja kunnalta työläköillä ynnä muilla keinoilla firistää korkeampia palkkoja. Mutta useimmiten on tähän oman avun ehdottamiseen aivan toinen syh. Kuten jo ylempänä huomautettiin, on warma, että minimipalkan määrääminen kunnan ja valtion töissä esimerkiksi kautta vaikuttaa yksityiseenkin yrittelijäisyyteen ja täten yleensä aikaansaapi työpalkkojen kohoamisen: tämä on tietysti aivan oikein eikä se yleisen hywin voinnin kannalta ole mitenkään walitettava asia. Sattuwasti onkin Belgian entinen työministeri, M. Nyskens waatinut, että valtion tulee olla jonkunlainen „malli-isäntä“ („patron modèle“) ja sen takia on hänkin yleensä ryhtynyt tätä liikettä tukemaan.

Toisiat niissä maissa, joissa minimipalkka on käytäntöön pantu, puhuwat kaikkein selwintä kieltä sen hyväksi. Nämä maat owat, kuten jo mainittiin, Belgia, Hollanti, Englanti, Ranska, Sweitsi ja tawallansa Saksa.

Belgiassa on liike minimipalkan hyväksi woittanut suuren alan, sittekuin se ensimmäisen yrityksen perästä Brysselisä w. 1855 sai uuden wauhdin wuodesta 1884 alkaen. Conseil supérieur du travail eli korkein työwomisto harkiti kysymystä w:na 1893 perinpohjaisesti ja Brysselin kunnallisneuwosto toimitti siitä w. 1896 sosialistien waatimuksesta laajan ja seikkaperäisen tutkimuksen sillä tuloksella, että tämä kunta samana wuonna päätti panna minimijärjestelmän toimeen sekä urakkatöissä että semmoisissa töissä, joissa kaupunki suorastaan ja ilman wälikäsiä käyttää työwäkeä. Wiime-mainitusja tapauksessa päätti kunta maksaa 3 mk. minimipalkkana, — sosialistit olivat ehdottaneet 4 mk. Usken mainitun tutkimuksen kautta saatiin selwille, että niistä kunnista, joiden asukasluku nousi yli 8,000 47 eli 1,427,515 asukasta oli säätänyt minimi-

palkkajärjestelmän ja 39 eli 586,919 oli vielä sitä waiilla eli oli se siellä wasta valmistumajillaan. Yhdeksästä maafuntaneuwos-
toista on kahdeksan pannut sen toimeen. W. 1896 nostettiin ty-
sömyös parlamentissa eli kansaneduskunnassa: täällä hyväksyi ensin
toinen kamari eli warsinainen edistykseen edustaja toimenpiteen,
mutta ensimmäinen kamari jarrutti ja kun hallitus pyhästi lupasi
panna järjestelmän toimeen muutamilla aloilla, tyytyi toinenkin
kamari lopullisessa äänestyskäsänsä tähän sitoumukseseen. Hallitus
onkin luwatuilla aloilla määrännyt minimipalkan siten, että ura-
koittajioitten täytyy maksaa waltion töissä työwäelle paikkakunnan
tawalliset hinnat, jotka edeltäpäin asianomaisten toimesta määrä-
tään urakoittajain tiedoiksi. Että päästiin näinkin pitkälle, on suu-
reffii osaksi luettava työministeri A. Ryssens'in ansioksi — saman
miehen, joka wälittämällä toimellaan sai aikaan nykyisen belgia-
laisen äänestysjärjestelmän waltiollisella alalla. Mutta häneen on
taas waihuttanut sosialistien kaswawa woima Belgiassa ja jär-
jestetyn työwäestön, warsinkin mahtawan kirjaltajaliiton ponnis-
tukset, mutta ehkä vielä enemmän se seikka, että hänen omien huo-
luelaiden, klerikaalien eli katolilaiden kesken on syntynyt lahko,
kristillis-sosiaalinen puoluerhymä (abbé Daens'in johdolla), joka
monessa suhteessa asettuu sosialistien kaulalle wapaamielisiä eli
warsinajia pääoman enimmäkseen wapaamielisiä edustajia wastaan.
Monet äänestykset ovat nimittäin ilmeisesti owoittaneet, että Bel-
gian wapaamieliset ovat ennen muita kultaisen wafikan palwelijoita.

Kaksi järjestelmää on pääasiallisesti käytännössä minimipalkan
suhteen: joko määrääwät kunnan tahi maafunnan wiralliset asian-
omaiset itse minimipalkan edeltäpäin ja tämä määräys on ehdot-
tomasti urakoittajain hyväksyttävä urakkapyyhinnössään tahi saawat
urakoittajat ehdottaa tarjousta tehdesjään minimipalkan suuruuden,
jota wiranomaiset sitte ottawat harkitakseen ja werratakseen paikka-
kunnalla käywään keskipalkkaan. Jälkimäisessä tapauksessa — ja
kahdeksasta maafunnasta on ainoastaan kaksi sen hyväksynyt —
on aina se hankaluus olemassa, että täytyy joko tarjouksessa wer-
rata ehdotetun minimipalkan suuruus koko urakkasummaan ja tämä
tulos vielä kaikkiin muihin samalla tawalla laskeettuihin urakka-

summiin; sen ohessa on tietyksi aina vielä lisäksi katjottawa, että urakoitijain tarjoama minimipalkka ei ole käypää keskipalkkaa vähempi. Tämä järjestelmä on siis joutawan monimutkainen. Mutta kun wiranomaiset määräävät käyvän keskipalkan mukaan minimipalkan suorastaan edeltäpäin, ei tarvitse muuta kuin keskenänsä verrata eri urakkatarjouksia: tavallisesti voi silloin ilman pitemmittä mutkitta antaa etujjan sille, joka tekee työn halwimmasta summasta.

Belgian määräykset urakkakontrahdeissa sisältävät sitä paitsi vielä useampia muita määräyksiä työwäen hyväksi, jotka ovat yhteydessä minimipalkan kanssa. Niin säädetään useasti, kuinka monta oppilasta (alla 20 w.) ja wanhaa tahi raihnaista työntekijää täyrikuntoisten lukuun katjoen urakoitija saapi pitää työssä ja kuinka suuri heidän wähin työpalkkansa on olewa. Aljanomaiset woivat walwoa palkan maksamista; joka yleensä on tapahtuwa joka wiikko. Urakoitijan tulee myös pitää luettelo kaikista työntekijöistään ja näiden palkoista ja wiikottain allekirjoitujellaan todistaa nämä listat oikeiksi. Urakoitija on wastuunalainen alaurakoitijain toimista, siis myöskin siitä, että hekin noudattawat minimipalkan määräyksiä. Hänen täytyy niinkään pitää ilmoitus näistä julkinaulattuna tehtaassa eli työmaalla siinä paikassa, joka wiranomaisten puolelta osoitetaan. Monasti on erityisesti neuvottu, miten työntekijät urakoitijain tietämättä woivat esiintuoda walitukseksa. Jos urakoitija ei noudata annettuja määräyksiä minimipalkasta, saawat he salkoa tavallisesti 5 mk. joka työntekijää kohti päiwässä. Vielä on urakkakontrahtia koskewissa säännöksissä eri määräyksiä työpäiwän pituudesta, yö- ja sunnuntaityöstä, hlityön korwaamisesta, wakuuttamisesta tapaturman waralle, työkuntoisuudesta ja raittudesta, mutta koska tämä ei koske kysymystä alimmasta työpalkasta, ainakaan ei suoranaisesti, jätän minä nämä seikat jikseen.

Tulokset minimipalkan säätämisestä Belgiassa owat olleet hyviä. Kaikki maakuntien ja kaupunkikuntien aljanomaiset wakuuttawat melkein poikkeuksetta, ett'ei muutos ole tuottanut mitään taloudellista wahinkoa ja ettei työntekijäin eikä työnantajienkaan puolelta

ole kuulunut mitään sanottavia valitukfina. Tämä woi ensi silmäyksellä näyttää kunnalliselta, mutta kunnolliset urakoittijat arwelewat, että he juuri minimipalkan kautta pääsewät semmoisista kilpailijoista, jotka woiwat painaa urakkasumman kowin alhaisekfi ainoastaan polkemalla suunnattomasti työwäen palkkoja. —

Hollannissa tuli kysymys minimipalkasta ensi kerran esille pääkaupungin Amsterdamin kunnallisneuwostossa w. 1891. Seuraawana vuonna ehdotti maistraatti, ett'ei asia antaisi aiheita mihinkään toimenpiteeseen. Mutta tähän ehdotukseen ei kunnallisneuwosto suostunut, waan antoi asian käsiteltäväkfi eräälle walio-kunnalle. Mikupuolella vuotta 1894 hymäksyi neuwosto walio-kunnan ehdotuksen vähimmästä palkasta sille työwäestölle, jota se käyttää joko suorastaan tahi urakoittijain kautta. Minimipalkka on määrätty erikseen täyfsikyksijille työntekijöille ja erikseen apulaisille ja senkaltaisille. Wäyennyistä tässä minimipalkassa woi sitä paitse wiranomaisten suostumuksella tulla kysymykseen urakoittijan wakinaisessa työssä olewille sekä wanhoille ja heikoille työntekijöille. Muuten ei saa olla enemmän kuin 20 % työntekijöistä alla 23 ikäwuoden, alla 14 ei yhtään. Palkka on maksettawa työntekijälle itselle joka perjantai ja kunta woi, jos tahtoo, walwoa palkan maksua. Kuten Belgiassa, owat täälläkin urakoittijat vastuunalaiset minimipalkan määräyksistä, jos antawat työn eli ojan siitä muille urakoittijoille. Ilmoitus näistä jäädöksistä on naulattawa kaikfien nähtäväkfi työpaihalle ja seikkaperäinen luettelo työssä käytetyistä työntekijöistä ja niille maksetuista palkoista pidettävä — jakkojen uhalla. Kappaletyö on kyllä sallittu, mutta jos huomataan, että sen kautta työtä ei kunnollisesti tehdä tahi että se liioin ponnistaa työwäen woimia tahi että työwäki sillä tawoin saa suhteellisesti wähenmän palkan kuin päivätyön nojalla (joka kuten tunnettu yleensä on kappaletyön seuraus) woiwat wiranomaiset sitä kieltää. Työpäiwän pituudesta, sunnuntaityöstä ja ylitöystä on erikseen säädetty. Amsterdamin kunnallisneuwosto määräsi w. 1894, että urakoittijain tuli tehdä kahdenlaiset tarjoukset, toinen yllämainittujen määräysten perusteella minimipalkasta ja toinen ilman niitä entiseen tapaan. Puolen vuoden kuluesä 1894 w:n

alusta sen keskiwaihelle teki keskimääräinen summa kaikista tarjouksista uusien määräyklien kanssa minimipalkasta h. m. 400,404 holl. floriniä (1 fl. = 2,10 mk.) ja alimmista tarjouksista 362,599, ilman niitä 391,903 ja 358,081. Tästä selviää, että ero kaikkien tarjousten keskimääräisten summien välillä ilman uusia määräyksiä ja niiden kanssa ei ole kuin 2,17 % ja alimpien tarjousten välillä ainoastaan 1,28 %, mutta ero keskimääräisen summan ja alimman tarjouksen välillä kummassakin tapauksessa on sitä vastoin 10,5 % ja 9,5 %. Tämä tulos näyttää ensin sängen hämmästyttävältä, mutta sen syyt selviävät erään hollantilaisen asiantuntijan lausunnosta: „meillä on kokemus siitä, että suuri osa urakoitsijoista antaa waan yhden ainoan todellisen arvonumeron ja että useammissa tapauksissa vaihtoehtoinen summa on enemmän tai vähemmän näennäinen. Ne (urakoitsijat), jotka owat rajoitusten puolella, eivät useasti tee mitään eroitusta molempien summien välillä; ne, jotka wastustawat niitä liioittelewat tavallisesti tuota eroitusta“. Samanlainen kokemus on myös eräästä belgialaisesta maakunnasta, Länsi-Flandern'ista, jossa se w. 1895 pantiin käytäntöön. Mutta yleensä owat urakoitsijat Hollannissakin, kuten Belgiassa muutokseen tyytyväisiä.

Ehdotus minimipalkasta on hyväksytty useammissa muissakin Hollannin kaupungeissa ja Frislandin maakuntajäätyjen toimeenpanewa waliokunta on niinkään siihen suostunut. Säännökset owat yleensä samat kuin Amsterdamissa. Erittäin ansaitsee huomiota, että Sneekin kaupungin wiranomaiset owat säätäneet maksettawaksi 5 1/2 tunnin päiväpalkan wiikon kuluessa, jos urakoitsijan toimesta tai huolimattomuudesta tahi luonnonvoimien („force majeure“) kautta työ osaksi tahi tykkänään seisahtuu. — Hollannissa kysymys minimipalkasta kuntien töissä on ehkä tärkeämpi kuin muualla, koska täällä kunnat yleensä suorittawat nuo suuret satama- ja kanawatyöt, jotka Hollannissa tulewat suuressa määrin kysymykseen.

Kuntien ponnistukset minimipalkan suhteen owat vaikuttaneet yhdistyisinkin liikkeisiin. Suurin osa urakoitsijoista yhdistyksissä yrityksissä suostui jo w. 1894 vähemmän työpalkan vaatimukseen,

mutta, kun eivät kaikki antaneet perää, syntyi yleinen työläkko rakennustöitten alalla, joka melkein täydelleen onnistui. Vihdoin ehdotettiin Hollannin parlamentissa w. 1895, että valtionkin töissä vähin työpalkka (ja piin työpäivä) määrättäisiin, mutta tämä ehdotus hylättiin 38 äänellä 36 vastaan. —

Englanti on, kuten tunnettu, tehnyt suurenmuoista ponnistuksia työväen hyväksi. Varsin on ammatihdistykset (trade unions) ja kuntien hallitukset tässä suhteessa käyneet etunenässä ja puuttuneet vähimmän työpalkan kysymykseenkin. Ensimmäisen ryynnäköni teki w. 1884 Lontoon kirjaltajaliiton sihteeri Drummond, joka erään kirjapainourakan johdosta vaati riittäväää minimipalkkaa työväelle. Asia tuli nyt usein julkisesti esille. Monta epäkohtaa työpalkkojen suhteen huomattiin. Muun muassa oli Lontoon kouluneuvosto (School Board) w. 1886 tehnyt sopimuksen erään liikkeen kanssa, joka maksoi hyvin alhaisia palkkoja työväelle. Ammatihdistysten keskusneuvosto (Trade Council) teki kyllä muistutuksia, mutta turhaan. Waan kun eräs sen jäsenistä, Cook ja tuo nykyinen englantilaisten teosofien johtaja rouwa Annie Besant, silloin hyvin innokas kasvatuksen harrastaja, ja kristillinen sosialisti, Stewart Headlam, waltiofirmon piispojen kaubistus w. 1888 walittiin kouluneuvostoon, alkoi uusi aika. W. 1889 päätti neuvosto kirjapainotöitten suhteen, että ainoastaan ne urakoitsijat saisivat siltä työtä, jotka kirjallisesti sitoutuivat maksamaan työväellensä ammatissa säännölliseksi tunnustetun palkan (the minimum standard rate of wages). Joku kuukausi sen perästä pääsi Lontoon kaupungin waltuusto (county council) yhtäläisen määräkseen ja w. 1898 oli jo 112 terveyslautakuntaa („Urban sanitary District“), joilla on paljon urakkatöitä toimitettavana kaupunkien puhtaanapidon suhteen, yhtynyt samanlaiseen toimenpiteeseen (30 maksoi ammatihdistysten palkat). Tähän tulokseen waijutti suuressa määrässä eräs „ylähuoneen“ (kansanedustuksen ensimmäisen kamarin) toimitama tutkimus nälkäpalkoista „hivolemisjärjestelmän“ johdosta. Mutta Englannin ammatihdistykset rupejivat myöskin asian hyväksi puuhaamaan. Dundeessa w. 1889 kokoontunut ammatihdistysten yleinen kokous

päätti, että yhdistysten tulisi käyttää kaikki vaikutusvaltansa, jotta kunnallishallitukset ja muut virastot vaatisivat yleisiä töitä annettaessa teettäviksi takeita minimipalkasta, s. o. paikkakunnalla tavallisesta työpalkasta; ammattiyhdistysten parlamentarisen valtiokunnan pitäisi sitä päitse koettaa saada samat määräykset valtion töitä koskemaan urakkavälifirjoihin. Seuraavana vuonna pidettiin ammattiyhdistysten yleinen kokous Liverpoolin kaupungissa, jossa tuo epäselvä määräys työpalkasta tarkemmin muodostettiin ammattiyhdistysten säätämäksi paikkakunnan työpalkaksi (fair wages“) ja useimmat hallineovirastot rupeivät tätä vaatimusta noudattamaan, muun muassa John Burns'in ehdotuksesta Lontoon waltuusto w. 1892. Waltuusto toimittaa listan, joka pannaan julkisesti nähtäväksi ja jonka neljässä sarjassa on mainittu ammatti, palkkamäärä, päivä tuntien luku ja palkka ylityöstä — kaikki ammattiyhdistysten ehdotuksia noudattamalla. Näitten määräysten mukaan maksaa waltuusto suorastaan työväelensä ja niiden mukaan, jommoisia ne ovat urakkatarjousta tehdessä, täytyy urakoitsijankin esittää tarjouksensa; muuten ei häntä oteta lukuun. Mutta listan määräykset voivat muuttua, jos ammattiyhdistykset sopivat siitä ja urakoitsijan tulee noudattaa näitä. Urakoitsija on nyhös welvollinen pitämään tarkkaa kirjaa maksettuihin työpalkkoihin eikä saa ilman asianomaisten suostumuksetta antaa osaakaan urakasta muille; — kaikesta tästä on määrätty melkoisia sakkoja, jos rikkominen tapahtuu. Koko suuri joukko kuntia Englannissa on seurannut Lontoon, pääkaupungin esimerkkiä. Ja kun urakoitsijat minimipalkan tappamiseksi yleensä korottivat urakkasummansa, rupeivat kunnat ottamaan yleiset työt omaan huostaansa, s. o. suorittamaan ne ilman välittäjiä eli urakoitsijoita ja Lontoossa perustettiin tätä warten erityinen työtoimisto (Work Department). Tämä toimenpide tietyksi on ollut suoraksi voitoksi weronmaksajille, kuten lukuisat esimerkit kumoamattomilla numeroillaan osoittavat: urakoitsijain siihenastinen voitto on nyt luonnollisesti tullut edellisten hyväksi, koska yleiset työt eivät enää ole maksaneet niin paljon kuin ennen. Eräs puolueeton parlamentin tutkijakunta, joka urakoitsijain hyökkäysten johdosta sai

asian tutkittavaksi, lausui sen asia w. 1897, että yleisten töitten juoranainen toimittaminen kaupungin puolesta omien wirkailijain johdolla on sekä „toiwottawa että hyödyllinen.“

W. 1891 nostettiin kysymys alimmasta työpalkasta kansan eduskunnassa. Tämä tekiin yleisin sanoin päätöksen, että „valtion tulee tehdä kaikki, mitä se woi turwataksensa semmoisten palkkojen maksamista, jotka yleisesti katsotaan tavalliseksi joka ammatissa“. Waltionkin töissä sai nyt minimipalkka yhä enemmän rüjaa ja jotenkin seikkaperäisiä määräyksiä löytyy niitäkin warten, jotka tahotawat urakalle ottaa waltion töitä. Sen lisäksi asetti vielä eduskunta w. 1896 kaksi walioakuntaa, joiden tuli tutkia, missä määrin 1891 w. päätös oli pantu käytäntöön ja millä menestyksellä. Walioakunnat todistiwat puolestansa, että päätös oli waiwuttanut hywää, myöskin yhdistyiseen yritteläisyhyteen ja ehdottiwat muutamia pienempiä parannuksia, muun muassa olisi suurempaan yhtäläisyhyteen urakkasopimusten kaawan suhteen pyrittävä eikä saisi mitään eroitusta tehdä ammattiyhdistyksen kuuluwan ja sen ulkopuolella olewan työntekijän välillä. —

Ranskassa on warjinkin Pariisin kaupunki koettanut saada minimipalkka-aatteen, mikäli mahdollista tunnustetuksi. Jo w. 1872 määräsi sen kunnallisneuwosto, että luettelo Pariisin työpalkkoista olisi julaistawa ja ajottain tarkastettawa ja korjattawa. Tämän toimenpiteen johdosta nousiwat työpalkat yleisesti, myös yhdistyisissä yrityksissä, koska Pariisin työväestö piti kunnian asiana pyrkiä luettelon palkkamääräyksiin. Työnantajat rupešiwat sen asia ankaraan taisteluun luettelon julkaisemisesta vastaan; toiselta puolen päätti taas kunnallisneuwosto, jossa radikaalit ja sosialistit owat suurena enemmistöinä, w. 1887 sosialisti Baillant'in ehdotuksesta, että ainoastaan ne urakoitijat saisiwatyötä kaupungilta, jotka maksoiwaty luettelossa määrättyt palkat. Erään wanhassa asetuksen mukaan wuodelta 1837 kieltäytyi kuitenkin hallitus wahwistamasta tätä päätöstä. Mutta kun kunnallisneuwoston waltuudet eiwät tulleet kokoukseen, jossa urakoista päätettiin ja päätökset muuten eiwät olleet laillisia, täytyi järjestää asiat niin, että ainoastaan ne urakoitijat otettiin huomioon, jotka

lupaſiivat maksaa waaditun palkkamäärän. Mitään laillisesti fito-
waa lupauſten täyttämisen ſuhteen ei heiltä woinut waatia — ſen
takia ehdottivat uſeammat ſoſialistit w:na 1888 kunnallisneuvos-
toſſa, että uudistettaisiin entinen päätös muun muassa työpalkka-
luettelosta ja niin tehtiinkin. Mutta hallitus oli yhtä itſepäinen:
ſe ei wahwistanut tätä päätöstä enemmän kuin edellistäkään. Sitä
wastoin on neuvosto eſteettömästi woinut määrätä työvälle,
jota ſe ſuorastaan ilman wälikäſiä käyttää, 5 mk:n minimipalkan
eli oikeammin 150 mk. kuukauſpalkan 25 työpäiwästä; palkkaa ei
wähennetä ſotaharjoitusten, todistetun ſairauden ja wuoſittain 10
päiwää käſittävän joutoajan keſtäessä. Mate vähimmästä työpalk-
kaſta on jo lewinnyt muuallakin Ranskassa ja ehdotuksia on tehty
kanſaneduskunnassa, jotka tarwittawat tuon yllämainitun halli-
tulle annetun kieltowallan poistamista. —

Sweittijissä owat uſeammat kunnat määränneet minimipalkkoja
joko ſuorastaan taſi urakoittijain wälitykſellä käytetylle työvälleen.
Nämä palkat owat yleensä ſuuremmat kuin ne, jotka yhſityſiſten
yritykſissä ſaadaan ja wahhtelewat melkein yhſinomaan 4 — 5 mk.
wälillä. Zürich astui enſin tätä uraa w. 1893, ſitten owat ſeu-
ranneet Winterthur, Biel, Lauſanne, Bern ja Luzern. Lauſanne'sſa
maksetaan palkka 25 työwuoden peräſtä kaupungin palvelukſessa
eläkkeen muodossa kaupungissa asuville täſſinpalwelleille työn-
tekijöille 2,50 markalla ja ulkopuolella kaupunkia asuville 1,50
markalla. —

Saksankin on ajan henki temmannt mukaansa vähimmäen työ-
palkan alalla. Tulokset eiwät kuitenkaan ole ſuuria; ehdotukſien
yli on tuskin pääſty. Muutamissa paikoin, esim. Braunschweig'issä
on waadittu, että urakoittija itſe tarjouſta tehdeſſään ilmoittaa
palkkamäärät, Karlsruhe'sſa ſuljetaan kaiſſi ne liikkeet pois kau-
pungin urakoista, jotka tietäväſti maksawat nälkäpalkkoja työ-
välleen, ainoastaan Leipzig'issä on ſäädetty taſi ainakin ſäädettä-
wäſſi waltuuston puolelta ehdotettu, että waan ne urakoittijat tu-
liſiwat kſhymykſeen kaupungin urakkatoſissa, jotka maksawat työ-
wälle työnantajien ja työntekijäin keſken ſowitun palkan. Tätä
warten on erityinen palkkawalioikunta aſetettu. —

Ei ole epäilemistäkään, että kysymys vähimmästä työpalkasta valtion ja kuunan töissä saapi yhä enemmän kannatusta eri maisissa, varsinkin jos työmäki itse pontewasti rupeaa asiaa ajamaan. Sillä niinkuin jo monasti on huomautettu, on koko kansan aineellinen hyvin wointi wälttämätön ehto kaikelle edistyk- selle muilla aloilla ja korkeampi työpalkka on taas tämän aineel- lisen kohoamisen paras edistäjä.

Ja sängen tähdellinen asia on, että waltio ja kunta tässä suh- teessa näyttävät sitwän esimerkin — semmoinen waiikuttaa, kuten kokemus on osoittanut, mahtawasti ykfityiseenkin yritteliäisyhyteen ja ykfityisiin liikkeisiin. Mutta luonnollisesti tulee joka kysymys työ- palkkojen korottamisesta enemmän kuin mikään muu toimenpide kohtaamaan paljon ja sitkeätä wastarintaa.





Siirtolaisuus.

Tunnettu englantilainen taloustieteilijä Malthus on väittänyt, että ravintoaineet eivät riitä ihmiskunnalle, jos väestön lisäys tapahtuu samassa määrässä kuin tähän asti. Sen kautta ei voi syntyä muuta kuin kurjuutta ja todellisuudessa on muka kurjuus maailmassa juuri tästä saanut alkunsa. Jos ihmiset avioliitossa siittävät koviin paljon lapsia, eivät varat riitä niiden kaikkien elättämiseen — paitsi varakkaisissa perheissä, joita on suhteellisesti vähän —; jos taas ihmiset eivät solmi avioliittoja ja siittävät lapsia ulkopuolella avioliittoa, syntyy kurjuutta varsinkin naisille. Ei siis ole muuta neuvoa kuin ehdottaa „prudential restraint“ sekä avioliitossa että sen ulkopuolella sukuvietin tyhdyttämiseksi. Mutta koska useampien mielestä tällainen vaatimus, ainakin nykyään on laskettava hurskaiden unelmien joukkoon, on n. k. uusi maltusianismi sitä mieltä, että sukupuoliwietin tyhdyttämistä ei ole estettävä, vaan ainoastaan keinotekoisella tavalla — ja semmoisia, wiattomiaakin keinoja löytyy kyllä — ovat seuraukset sukupuolten yhtymisestä wältettävät. Tämä olisi tehtävä koko ihmiskunnan onnen kartuttamiseksi, wälttämättömän kurjuuden estämiseksi, koska sukupuoliwietti on luonnollinen asia, waikka ei sen takia kuitenkään sivi saattaa wiattomia lapsia kurjuuteen.

Mutta koko Malthuksen wäite ei perustuksiltaan pidä paikkaansa. Waikaa on tosin wälttää kurjuutta useammissa maissa, mutta kyllä

fittenfin vielä tämän maa-pallon päällä löytyy ravintoaineita koko nykyiselle ihmiskunnalle ja pitkiä aikoja eteenpäinkin, sen on Fr. Engels muitten ohessa todistanut. Muissa maisissa on peltomaata viljeltäväksi yltä kyllin, jos kurjuus uhkaa kotimaassa. Ja näin on siirtolaisuus ensi kädesä syntynyt. Poliittiset olosuhteet ovat myöskin jo ammoisista ajoista saakka ajaneet suuria ihmislaumoja kaukaa isänmaastaan: joiniikialaiset ja viikingit lähtivät tästä syystä muille maille uusia koteja hakemaan. Mutta tämä syy on kuitenkin melkein aina sama kuin edellinen, sillä n. s. politiikka ei oikeastaan silloin tee muuta kuin syrjäyttää jonkun kansanluokan jäsenet taloudellisista syistä — vaikka nämä piilevät syvemmällä — ja niin tekee toinen kansakuntakin, kun se toista jortaa, tahi ainakin hallitseva kansanaines tuossa toisessa kansassa. Joskus voi myöskin siirtymiseen maasta toiseen olla syynä aivan yksittäiset seikat: suuri runoilija Franzen ainakin wakuuttaa, että hänen siirtymisensä Ruotsiin johtui „satunnaisista olosuhteista ja persoonallisista yhdyksiteistä“, se ehkä tapahtui pääasiallisesti, kuten Fr. Chygnaeus arvelee, hänen toisen ruotsalaisen waimonsa, Choraeus'en lesken, Sofia Wester'in waiikutuksesta, jolla oli paljon omaisia Ruotsissa.

Onko siirtyminen toisesta maasta toiseen oikeutettu? Wastaus sisältyy jo melkein edelliseen esitykseen.

Ei kukaan ole welwollinen nähdä eikä ääretöntä kurjuutta. Jos ei hän voi omassa maassaan saada jotakuinkin toimeentuloansa, on hän oikeutettu muuttamaan toiseen, samoin jos häntä waltioollisesti wainotaan. Ei se edes useimmissa tapauksissa ole hänen oma syynsäkään, että hänen täytyy siirtyä toiseen maahan oman kansansa keskuudesta. Syy siihen on useimmiten toisilla. Äsken julkaisi kuuluisa Göttingen'in lääketieteen prof. Ebstein kirjoituksen, jossa hän näytti toteen, että kaikki warokeinot tautien ehkäisemiseksi warsinaisissa kaupungeissa owat turhia, ellei tarkasti pidetä lufua siitä, että kaupunkien läheiset ympäristöt saawat paremman terweydenhoidon. Ja turhaa on ehkäistä maalaiswäestön muuttoa kaupunkiin, ellei hankita parempia elämänehtoja tälle maalaiswäestölle. Siirtolaisuus riippuu aivan samanlaisista edel-

lytyksistä. Sitä ei voi mikään mahti maailmassa pysäyttää, niin kauan kun ei kotimaassa valtiollisia ja taloudellisia oloja niin muuteta, että eläminen siinä tuntuu kansalle todelliselta elämiseltä. Raikki elämisen ehdot ovat kohotettavat ja parannettavat. Tulee luoda semmoiset olot, että ihmiset omassa synnyinmaassaan viihtyvät, etupäässä etteivät tarvitse nähdä viheliäisintä kurjuutta. Ratkeralta muuten tuntuu siellä olo, kun esim. saapi nähdä, miten waimo, lapset, siskot, wanhemmat nääntyvät puutteeseen eikä siihen voi mitään tehdä tahi jos näitä tahi kysymyksessä olevaa henkilöä muuten sietämättömästi sorretaan tai wainotaan.

Tältä kannalta on siirtolaisuus ennen kaikkea arwoiteltawa. Mutta asialla on toinenkin puoli. Ihminen ei ole yksinäinen olento maan päällä, waan hän on kaswanut jonkun yhteisön keskuudessa, jolta hän on saanut paljon vastaanottaa ja jolle hän myös on paljon welkaa. Ihminen on, kuten jo muinainen suuri filosofi Aristoteles wäitti, yhteiskunnallinen olento. Hän ei saa ilman pakottawia syitä luopua siitä yhteisöstä, jolle hän on welkaa. Jos äitini on minun tarpeessa ja minä woin häntä auttaa, en minä saa häntä jättää oman onnensa nojaan. Woihan sekin yhteisö, jossa minä olen kaswanut, minua tarwita sen tähden, että se on ahdinkotilassa; silloin en saa, jos toimeentuloni ei ole wallan kurja, jättää sitä awuttani, waan jäsenenä yhteisössä tulee minun woimieni mukaan sitä auttaa pyhymättä paikallani. Sillä onhan sekin mahdollista, että jos minä uskollisesti jään paikalleni, olot wielä muuttuwat ja että minäkin puolestani kun lopputili tehdään, toijinaan olen woinut waikeuttaa tähän lopputulokseen.

Ei mikään jana Juhana Wilh. Snellmannilta ole niin hywälle painunut mieleeni kuin hänen wäitteensä, ettei millloinkaan olot ole niin ahtaita, ettei ihmisellä olisi sijaa hyödylliselle toiminnalle. Se, joka ei waan elä omaa itseänsä warten, waan etupäässä muitten ihmisten hywäksi, hänellä on aina tämmöinen sija, tämmöinen mahdollisuus, elleivät ulkonaiset olot ole käyneet warin tukaliksi. Wasta silloin voi ja saa hän siirtyä.

Tähän tulee wielä yksi asia lisäksi. Monasti eiwät nuo uudet olot tarjoakaan niitä etuja kuin on luultu niiden tarjoawan. En-

nen kuin siirtyy, tähtyy tarkoin punnita, mitä warmaa hyötyä woipi siirtymisestä saada. Ainoastaan epäwiisas ihminen ja onnen onkija heittäytyy aiwan uusiin ja tuntemattomiin oloihin, woimatta laskea mitään warmaa hyväksensä.

Ulpäänsä owat siirtymisen syht in casu punnittawat s. o. jokinainen tapaus erikseen arwoiteltawa yllä mainittujen periaatteiden mukaan. Me emme ole oikeutettuja laskemaan mitään tuomiota toisen tai toisen siirtymisestä ennen kuin tunnemme hänen vaikutimensa perinpohjin. Ja perinpohjin me harwoin opimme niitä tuntemaan. Yleensä hyödyttää ihminen ihmiskuntaa kokonaisuutena — joka on yksiyhisen ihmisen korkein tarkoitusperä — sillä että hän omantuntonsa mukaan niin hywin kuin woii täyttää wellisuutensa niitä yhteisöjä kohtaan, joita hän seisoo lähempänä, mutta joskus saawuttaa hän epäilemättä tämän päämäärän paremmin wieraassa maassa. Ja monasti, jangen monasti woii hän tässä wieraassa maassa hyödyttää entisiä läheisiä yhteisöjään paremmin, kuin näiden keskuudessa. Jos näin asian laita on, ei tämmöinen siirtolainen ole siirtynyt pois itsekkäisistä syistä muille maille, waan jalommista waiuttimista, samoin kuin toiset kantawat edeswastauksen siitä, että hän on siirtynyt riittämättömän toimeentulon takia, jos hän muutoin olisi langennut wiheliäisyyteen ja kurjuuteen. Tässä tapauksessa owat yhteiskunnalliset olot, taloudelliset tai waltiolliset (joka oikeastaan on sama asia) huonot, huonot sen takia, että muut kansankerrokset owat anastaneet itsensä liian paljon toisten kustannuksella. Ja tämmöiset olot owat ehdottomasti korjattawat. Silloin wasta supistuwat siirtymiset toisesta maasta toiseen melkein mitättömiksi.





William Morris.

Grimomainen runoilija, erinomainen taitelija ja vielä lisäki hehkuva, wilpitön ja käytännöllisesti toimiwa sosialisti (un poète accompli, un artisan accompli et encore en outre, un ardent, sincère et pratiquant socialist) — näin arwostelee tunnettu belgialainen taitelija Henry Van de Velde William Morrista. Ja Liebknecht lisää: he was a man, hän oli todellinen mies, joka tuuma hänestä oli mies. Morris oli, kuten Sidney Webb on suoraan lausunut, yleisen käsityksen mukaan „suurin mies, minkä sosialistinen liite Englannissa on synnyttänyt.“

William Morris syntyi w. 1834 Walthamstow'issa Englannissa, wähän matkaa Lontoosta. Isä oli kauppias. Koulusta lähti hän w. 1852 Oxfordin yliopistoon opintoja jatkamaan ja yliopistosta lähdettyään w. 1856 käwi hän oppia erään arkkitehdin luona samassa kaupungissa. Dikeastaan oli hän aikonut papiksi, mutta kutsumus wei hänet aiwan toisille urille. Taiteen ja runouden palvelukseen wetiwät hänet Burne-Jones (lue: Börndjoons) ja Swin-Burne, edellinen taidemaalari, jälkimäinen runoilija, kumpikin myöhemmin alallansa sängen kuuluisia. Sitte liittyi hän Ruskinin perustamaan n. s. preraphaelittisen oppikoulun miehiin, Rosetti'in Madox Brown'iin, Hunt'iin, Willais'een, jotka kunnialla owat edustaneet Englannin maalaustaidetta wiime vuosisadalla, waikka heidän preraphaelittinen koulunsa olikin yksiapuolinen ja heidän tekniikkinsä osaksi puutteellinen.

Jo yliopistoaikanaan sa kirjoitti Morris runoja. Niistä lausui D. G. Rosetti, itse etewä runoilija, että ne olivat erittäin ihania. Hänen lempikirjailijansa olivat Scott, jonka kaikki teokset hän jo seitsemivuotiaana oli luenut, Browning ja Tennyson. Ja Morrisen runoilijamaine kohosi wihdoin niin korkealle, että hän Tennysonin kuoleman perästä w. 1892 olisi julistettu wiralliseksi poeta laureatus'eksi, ellei hän sitä ennen olisi kääntynyt julkisesti sosialismin oppiin. Prof. Schulze-Gaevernitz, joka on kirjoittanut laajan teoksen „Zum sozialen Frieden“ Englannin sosiaalista oloista wäittää (m. t. II, 134), että Morris „näky olewan ensimmäinen todellinen runoilija, jonka sosialismi on eloon herättänyt“ ja tunnettu kirjailija W. Th. Stead, „Maiden tribute of moderne Babylon“ ja „If Christ came to Chicago“ teosten kuuluisa seppittäjä, kutsuu häntä „yhdeksi meidän nykyaikamme suurimmista, ellei suurimmaksi runoilijaksemme“. W. 1868 ilmestyi hänen runokokoelmansa „The earthly paradise“ (maallinen paratiisi). Tämä teos etupäässä perusti hänen runoilijamaineensa. Sen sywästä vaikutuksesta kertoo Stead liikuttawan tapauksen. Gräs nuori työmies, jolla ei ollut enempää kuin kuusi kuukautta elämästä jällellä — hirtuttawa tauti kun jo kuolettawasti oli ruhjonut häntä — otettiin hoidettawaksi erään hywäntekewäisyysseuran sairaalaan. Elämänsä viimeisiä päiviä warten hän waan pyysi yhden kappaleen Morris'en „maallista paratiisia“, jota hän jo terwehtensä aikana hiukan oli luenut. Hän tyytyisi tähän kirjaan eikä hänellä ollut muita toiwonuksia ennen lähtöänsä elämästä. Ja lämpimin sanoin kiitti sitten hänen isärensä kuolleen weljensä puolesta kirjan antajaa siitä suuresta lohdutuksesta, jolla hän tämän kirjan kautta oli sulostuttanut hänen weli-wainajansa viimeisiä hetkiä.

Morris oli romantikko ennen kaikkea — kuten Ruskin, jonka jälkiä hän kulki. Hän ihaili etenkin keskiajan gotiikka; tätä taidetta, joka esiintyy niin mahtawana noisssa suuremmissa katedraaleissa eli kirkonrakennuksissa, kutsuu hän kirjoituksessaan „sewdaalinen Englanti“ „ihmishengen ja ihmiskäden suloisimmaksi, loistawinimaksi ja iloisimmaksi tuotteeksi“ ja samanaikuisesta Chaucer'in runoista lausuu hän, että „ken ei tästä runoudesta tule liikute-

tutti, se ei ymmärrä mitään todellisen runouden luonteesta ja tarkoituksesta". Mutta tämän ohessa oli Morris myöskin klassillisen muinaisuuden suuri ihailija: hän on kääntänyt sekä Bergelion Aeneidin että Homeeron Odyssean Englannin kielelle ja „Maallisessa paratiisissa" on suuri osa taruja otettu klassillisesta muinaisuudesta. „Maallisen paratiisin" kertomukset ovat puettut samaan muotoon ja ulkoasuun kuin Chaucerin ja Byronin „tales" ja romanssit, ja säkeitten musiikallinen sointu on aivan erinomainen. Mutta runollinen lento, kuvien viehättävä kauneus ja tunteitten waltawa woima herättävät niinkään lukijassa ihailua. Koko tuoksu hämiää melkein, jos rupeaa kertomuksen sisällöstä selkoa tekemään. Ainoastaan pari esimerkkiä. „Atalantan kilpajuoksuissa" — kreikkalaisessa tarussa kerrotaan, mitenkä Milanion metsästysretkellään Arkadian salomailla sattumalta tuli kuningas Schoeneusen kaupunkiin. Kansa juoksi kaduilla erästä aukeata paikkaa kohti, jossa kuningas Schoeneus istui korkealla waltaistuimella. Hänen edessään seisoi kaksi kilpajuoksijaa, toinen solakka, kaunis nuorukainen, toinen oli ihana, kowin ihana tyttö. Torwentoitotusta kuului: molemmat kiitivät yhtäikaa ulos, nuorukainen ehti wähän edelle ja kansa riemuitti. Mutta tyttö ponnisti woiimiaan, tuulen nopeudella lensi hän pojan ohitse ja pääsiikin ennen perille. Torwisoi toisen kerran ja luoden surullisen katseen tyttöön polwistui nuorukainen pyöweliin eteen. Haudan hiljaisuus wallitti. Poika käänsi vielä masentuneena kalpeat kaswonsa tyttöä kohti, sitte — pyöweli teki tehtävänsä. Milanion sai kohta kuulla selityksen. Kuningas ei huolinut tyttäristä ja sen takia käski hän wiedä Atalantan, kun tämä syntyi, erämaahan willien petojen raadeltawaksi. Mutta nämä olivatkin sääliwäisempiä kuin oma isä. Eräs emäkärsä otti imettääksensä tyttöä, joka kaswoi suureksi ja kauniiksi, mutta miehiä hän wihasi, koska semmoinen oli häntä pahoin pidellyt. Sattumalta hän taas tuli kuningaskaallisen isän luo. Siellä hän nyt teki sen järjän päätöksen, ettei hän nauti ketään miestä, ellei tämä woittaisi häntä kilpajuoksuissa: siinä tyttö nimittäin oli aivan mainio, mutta jotta halu miehistä lähtisi, pitäisi jokaisen koston ennen kilpailua pyhästi suostua kuolemantuomioon, ellei

voittaisi. Kertoja neuvoi Milanion hakemaan tyttöä muualta, sillä Atalanta oli kuoleman kanssa liitossa. Mutta turhaan. Milanion oli hänkin rakastunut tyttöön ja „rakkaus on hyvin itsepäinen eikä sitä voi ohjata enemmän kuin tuulta ja aaltoja.“ Ja waikka useimmat nuorukaiset jo olivat kuolleet Atalantan tahtia, tahtoi Milanion sittekin koettaa. Hän palasi kotiinsa, otti jäähyväiset kaikilta — sillä ehkä ei hänkään onnistuisi paremmin —; mutta ennen lähtönsä meni hän rakkauden jumalattaren temppeliin, joka häntä auttoi. Täältä sai hän kolme rakkauden omenaa ja witonriemuisena astui hän kilpafentälle. Wälinpitämättömyys oli tytönkin kaswoilta häwinnyt: hän loi katseensa maahan ja punastui kun huomasi kepeän pukunsa, hänen mielensä täytti nyt muisto rakkauden suloijsista lauluista, joihin ei ennen ollut pannut mitään huomiota. Kilpajuokijussa woittikin Milanion, kun heitti omenat jälkeensä, Atalanta ei woinut olla poimimatta niitä juoksesjaanfaan. Mutta kun hän otti kolmannen omenan maasta, hänen jalkansa käwi raskaaksi, hänen silmänsä himmentyi ja hänen koko ruumiinsa wapii. Hän oli kaatumaisillaan, mutta tukewa käsi kietoutui hänen wyötäisilleen, ei tyttö enää kammojunut kilpailijansa suuteloa, autuaallinen tunne waltasi hänet: hän oli onnellinen, että kilpailija oli woittanut ja hän itki ilokhyneleitä, että hänen maineensa oli mennyt. — Rakkaus woittaa kaikki, ei kukaan woi sen woimaa wastustaa, se on laulun perussäwel.

„The lady of the land“ runossa kertoo Morris mitenkä eräs merimies tuli lumottuun linnaan ja siellä tapasi erään ihmeen ihänan naisen aiwan alastomana, kun juuri oli nousut kylwyistä. Tämä kertoi hänelle elämänsatunsa. Hänen isänsä oli luwannut hänet ferran neitseelliselle Diaana-jumalattarelle, mutta tyttö rakastui ja eräänä yönä kun hän ja hänen rakastajansa yhtyiwät ja juuri kun tämä säweli tytön kultakutria paljastaaksensa hänen pownensa — silloin ilmestyi kauhea haamu heidän eteensä. Se oli tuo neitseellinen Diaana. Armahtamatta nuutti hän tytön kauheaksi lohikäärmeeksi, „minun“, sanoi tyttö, „joka olisiin saanut kuningaskunnan yhdestä suuteloista ja puolet maailmasta yhdestä silmänluonnista“. Ja samassa „with rosy fingers light“ hän

heitti pitkät suortuwanja taapäin „paremmin paljastaaksensa kauneuttansa“. „Seis“, hän huusi, kun nuorukainen rakkautesta aivan hurjistuneena riehki tytön syliin, „tahdotko pelastaa minut.“ Ne woisivat vielä silloin tulla onnelliseksi. Nuorukaisen pitäisi waan huomenna tulla takaisin ja, kun tyttö taas oli muuttunut hirveäksi lohikäärmeeksi, pelotta suudella sen ammottavaa kirtaa. Innostunein sanoin kuuaa tyttö, kun nuorukainen tähän suostui, miten onnellinen hän silloin olisi, kun hän taas pääsi luonnon ihanuutta nauttimaan, kun saisi tuudittaa lastansa polvillansa, kun wapauteisi neljän sadan vuoden itkuista ja tuskiasta. Mutta nuorukaisella ei seuraawana päivänä ollutkaan kyllin — uskallusta; tyttö jäi kun jäikin entiseen tilaansa ja merimies kuoli kolmen päivän perästä kärjittyään kaikki ne tuskat, jotka tuottaa tieto, että on kadottanut suuren ilon ja nautinnon kurjan pelkurimaisuuden kautta.

Monta muuta ihanaa laulua löytyy tuossa „Maallisessa paratiisissa“, esim. „Gudrunin rakastajat“. Mutta Morris itse katsoi tähän ensimmäiseen runolliseen ajanjaksoon, vaikka se oli tuottanut hänelle niin paljon mainetta, jonkunlaisella ylenkatseella. Hän oli muka waan ollut „the idle singer of an empty day“, tyhjään päivän joutawa laulaja. Hän ei vielä, kuten Liebknecht sanoo, lumotusta maailmasta ollut tullut todellisuuteen“. Mutta myöhemmin hän tuli — vieläpä runoilijanaikin. W. 1888 ilmestyi proosafertomus „A dream of John Ball“, tuon suuren papillisen kansanhylyttäjän unelma neljännellätoista wuosisadalla ja 1892 julkaisi Morris merkillisen romaaninsa „News from Newwhere“ (Shannemaa), joka suuresti lyhennettynä Liebknechtin saksalaisen painoksen mukaan löytyy suomeksiin käännettynä. Näissä kaikui jo selvästi uuden ajan ääniä, samoin myös hänen monissa puhtaasti lyhyillisissä runoissaan, joista waan mainitsen „Tuskan huuto“, „Eteenpäin“, „Kaikki asian takia“. Ne owat kaikki mahtawia herätyshuutoja tyhwäelle, kansan sywille riiveille, kun nämä walittawat, että heidän waan täytyy työskennellä muitten hymäksi; että heidän lapsensa saawat kähdä samaa surkeata tietä kuin he itse owat kulkeeneet; etteiwät he tiedä mitään maailman kauneudesta. Mutta nyt he nousewat kuin yksi mies, kun owat itsetietoisuuteen heränneet,

nousevat murtamaan kahleensa, taistelemaan uutta maailmaa warten. Ukkosen jyrinää kuuluu kaukaa, se lähestyy ja samalla — lähestyy loppuun. Kuulkaa, te rikkaat, ja waristkaa! Ujan henki puhuu: ihmiskunnan lapsipuolet rawistawat nyt kahleittansa, he tahtawat taistella koko ihmiskunnan taistelun. Eteenpäin! Ja jos joku kaatuu, on hän kaatunut asiamme takia. Katso, moni on jo kaatunut sen edestä. Mä sure, owathan nuo kaatuneet waan kuolemallaan wahwistaneet meidän tarimoamme. Yhden tekewä, onko toinen funniakas, toinen tuntematon, kaikki, kaikki elävät ja kuolewat yhteisen aijan edestä wapauttaaksensa maailmaa, ihmiskuntaa kullan kirouksesta, alituisesta painajaisesta. Jääköön nimmemme unho-tukseen, kaikki taistelemme suuren aatteen edestä, tuokoon taistelumme sitte elämää tai kuolemaa!

Näistä ja tämmöisistä lauluista lemuua vastaanume ihmeellisen kewäinen tuoksu. Se on melkein kuin kuuliji uuden ewankeliumin lohduttawia wiestejä, jonkun enkelein köötrin ihmeen sointuwia, taivaallisia säweliä ja samalla mahtawia, ylewä herätysshuutoja nufkuwalle, uinuwalle köyhälistölle, jotka woimakkaasti nostawat sitä taisteluun ihmisoikeuksiaan puolustamaan, uutta parempaa aikaa walmistamaan ihmiskunnalle.

Melkein yhtä kuuluisa kuin Morris oli runoilijana, elämänsä loppupuolella wielä kuuluisampikin oli hän taiteilijana eli yhteiskunnan taiteellisuuden edistäjänä. Sangen sattuwasti on eräs ruotsalainen kirjailija lausunut: „yhteiskunta ei ole oikein järjestetty esteetistä tuotantoa warten, ellei sillä ole awoin tie tasaisella, huomamattomalla nousulla käsityön, taideteollisuuden ja taiteen välillä.“ Taideteollisuus oli Morrisin warjmainen taideala. Hänen ystävänsä W. Crane lausuu hänestä (Progr Rev. I 1896 siv. 149): „hän oli johtaja tuossa nykajan englantilaisessa käsityön herätysliikkeessä, jossa asemassa hän ehkä on laajemmista piiristä tunnettu“. Tätä liikettä woi ehkä kutsua ornamentaaliseksi taiteeksi — onhan Morris sitä ylistänyt „Shannemaasfakin“ (siv. 38 Karin käänöksessä ja siv. 35 Longmanin engl. painoksissa w:lta 1897) ja Morris waatii, kuten prerafaeliitit yleensä, että taulunkin tulee olla ornamentaalinen, niin että „se on tähdennysoisa jostakin kofonai-

juuskauneudesta, huoneesta, käytävästä eli kirkosta." Tästäkin suhteesta oli hän pääafialisesti Ruskinin seuraaja. Ja hän lausuihin suoraan eräässä vastauksessa kysymykseen: „mistä syystä hän kääntyi sosialismin" (How I became a socialist? siv. 20), „ettei hän voi olla lausumatta, miten fuolettawan pimeä maailma oli ollut kakikymmentä vuotta sitte ilman Ruskinia". Ruskin oli Englannin taideteollisuuden s. o. k a u n i i n käsitön warjainen uudestaan herättäjä ja luoja. Olii tosin sangen hauska tässä kertoa, nimmoijilla ponnistukilla tämä aikaan saatiin Westmorelandin kauniissa feuduissa, ellei se waatiji liian paljon tilaa. Merkkillistä on, että tämä harrastus nähtävästi on yhteydessä sen nykajan liikkeen kanssa Englannissa, joka yleensä koettaa pelastaa käsiteollisuudesta, mitä vielä pelastettawissa on. Tämä ei — kuten Sidney Webb niin elävästi kuvaa kuuluisassa teoksessaan „Industrial Democracy" — tahdo kilpaila tehasteollisuuden kanssa halpahintaisempien tawaroitten alalla — se olii turha waiwa —, waan ainoastaan kalliimpien ja parempien tawaroitten suhteen, joiden tekemisessä waaditaan enemmän huolellisuutta ja myöskin — kauneutta. Ja käsitön kaunistaminen se oli juuri Morrisen ja hänen kumppaliensa pääharrastus. Taiteen tehtävästä lausuu Morris eräässä kirjoituksessa seuraawasti: „taiteen tarkoitus on ihmisten onnen lisääminen siten, että se walaa heidän joutoaikaansa kauneutta ja harrastusta yksityiskohtiin, estää heitä wäsymästä lewon aikaan, hankkii heille toiwoa ja nautintoa työtä tehtäessä, lyhyesti sanoen, pyrkii tekemään ihmisen työn nautintorikkaaksi ja hänen leponsa wirtistawäksi. Sen takia on tositaide jokaisessa suhteessa suuri suinaus ihmiskunnalle." Johtopäätös tästä on se, että jos taiteen tulee sulostuttaa ihmisen sekä työ- että lepohetkiä, täytyy ensiksi tehdä ihmisen ympäristön taiteelliseksi, se on kaikkein ihmistä ympäröiwiin esineisiin on kauneuden, taiteen leima painettawa. Ja tämä ei suinkaan ole vähimmässä määrässä luoda käsiteollisuutta toisenlaiseksi kuin mitä se nykyään on, muuttaa se taideteollisuudeksi: silloin wasta saawat nuo jokapäiwäiset kalut ja kapineet toisenlaisen, kauniin, aistiltaan ulkomuodon, joka sywästi painuu mieleen ja herättää ihmisessä yhä suurempaa mieltymystä kauneu-

teen ja kauneuden palvelemiseen. Suunnitelma oli suuremmoinen: se tarkoitti kerrassaan ihmiskunnan kasvatamista kauneuteen ja kauneuden kautta sen korottamista yhä korkeammille asteille, aiwan kuin Schiller jo kuuluisassa kirjoituksessaan „ihmiskunnan kaunoaistillisesta kasvatuksesta“ niin ihanteellisesti oli tarkoittanut. *) Morris ja hänen ystävänsä oiwaliswat tämän paremmin kuin kukaan muu siihen aikaan Englannissa ja he toimitwat innokkaasti sen mukaan. W. 1888 perustettiin sitä warten seura, Arts and Crafts Exhibition Society, joka on pannut toimeen suuria kauniita näyttelyitä somistettuja käsitötuotteita warten. Niissä on ollut nähtävänä erittäin kauniita gobeliineja (kudottuja tapetteja) gootilaiseen malliin, joilla keskiajan ritarit ja neitokset liikkuwat satumaisissa lehdöissä ja kulkaiskentillä; somia uutimia ja kankaita väririkkaisissa, miellyttävissä kuoseissa, ihmeteltäviä fajanssi- ja muita astioita, firoja huonekaluja ja pikkutawaroita, taidepainoksia ja kirjanidoksia hywin siewää tekoa y. m. Wiimemainitut ansaitsewat erityistä huomiota: ne kirjat, jotka painettiin Morris'en kirjapainosssa, Kelmscott Press, owat tosiaan taideluumia warjinaisessa merkityksessä, etenkin hänen lempirunoilijansa Chaucer'in (lue: Tjooser) loistopainos, „englantilaisen kirjapainorenessansin mestariteos“. Morris loi useampia uusia tyyppejä — kultaisen, Troy- ja Chaycer'in — ainoastaan Manutius'en kuuluisat wenetsialaiset korupainokset woivat wetää wertoja Morris'en kelmscottilaisille. Ja taidesitomo koristi kirjat wielä somemmiksi. Muita taideteollisuuden tuotteita walmistettiin Merton Abbey'n tehtaassa; jo w. 1862 oli nimittäin Morris tätä warten perustanut erään kauppaliikeen Morris & Co. Mutta aina käsitti Morris itsensä waan tawalli-

*) Tämä harrastus on — ja juuri suuressa määrässä Morris'en toimesta — woittanut paljon alaa meidän aikoinamme. Ne, jotka ruotisia ymmärtäwät, lufekoot Laurin'in „Konsten i stolan och konsten i hemmet“ ja warsinin Ellen Key'n „Skönhet för alla“ (Verbands småstrifter 77, hinta 30 öyrid). Tästä kirjasta näkee, ettei kauneuden palveleminen suinfaan, kuten monasti luullaan, maksja paljon rahaa, waan että usein hywinkin wähat warat riittäwät sen hankkimiseen. Suosittelen nämä kirjat kaikille, jotka toimiwat rakennusmestareina, puuseppinä, tapetseerarina, maalarina ja niille — jotka owat aikeissa perustaa itsellensä oma koti.

seksi työmieheksi ja mielellänsä hän esiintyikin melkein niinkuin Tolstoj, tavallisessa työmiehen puvussa.

Morris'en käsitys taiteen tarkoituksesta vei hänet myöskin johdonmukaisesti sosialismiin ja kommunismiin. Jos taiteen tulee tehdä ihmisen työn nautintorikkaaksi ja hänen lepoihetkensä wirtautawiksi, niin tämä kanta ei suinkaan sormi yhteen nykyisen yhteiskuntajärjestelmän kanssa, jossa suurimmalla osalla ihmisiä ei ole lepoihetkiä muuta kuin nimeksi ja työ on waan orjan yksitoikkoista toimintaa riittämättömästi palkasta. „Lukuunottamatta kauniitten esineitten luomisen halua on elämäni waltawa intohimo ollut ja on wieläkin nykyaikaisen sivistyksen wihaaminen“ — näin tunnustaa Morris suoraan (How I became sw. 20). Ja hän lisää: olisin tähdelleen waipunut pessimismiin, ellei jollain tavoin olisi koittanut (dawned) se ajatus, että kaikessa tuossa sivistyksen loassa oli itämässä suuren muutoksen siemenet, jota ne muut kutsumme yhteiskunnalliseksi nullistukseksi.“ Ruskini oli tässäkin jo wiitannut hänelle tietä. Kuten Ruskini wihai Morris warjinkin koneita; sillä nykyään sallitaan koneitten olla ihmisten käskijöitä, waikka niiden pitäisi olla heidän palvelijoitaan. Niitä kutsutaan kyllä „työtä säästäwiksi“, mutta todellisuudessa tämä työn säästäminen ei ole muuta kuin kapitalistien rikastuttamista, sillä aiwan wähäinen, suoraan sanoen mitätön osa niiden tuottamasta hyödyistä lankeaa työmiehille. Toiselta puolen taas kuolettaa juuri koneitten yksitoikkoinen hoitaminen kaiken ilon työtä tehtäessä — pääasi on waan, että koneitten avulla saadaan tavarat niin halvalla kuin suinkin, mutta, kuten jo Ruskini sanoi, halvat tavarat synnyttävät myös waan halpoja ihmisiä. Ja siitä tuo Morris'en haieka walitus, että „kauppawoitto“, rahan ansaitseminen, häwittää kaiken kauneuden maailmasta ja myös kaiken kunnollisuuden. Silti ei kuitenkaan Morris tahtonut häwittää kaikkia koneita; koneiden käytläntö tarkoittaa työn helpoitamisesta koko ihmiskunnalle ja niiden tuottama siunaus on siis ulotettava etenkin tuotteitten pääasiällisille valmistajille, työwäestölle, mutta sen ohessa niitä ei yhtään saa käyttää, kun ne häwittävät työilon ja kauneuden aistin.

Kirjoituksessaan: „mitenkä me elämme ja mitenkä me voimme elää“, joka on otettu sarjaan *Signes of change* (muutoksen merkit) — Morris'en sosialistista maailmankatsausta paraimmin valaisevaan kokoelmaan — esittää hän, mitä pääasiallisesti tulee vaatia ihmisarvoista elämää varten: „ensiksi terve ruumis, toiseksi herännyt harrastus entisyhteen, nykyisyhteen ja tulevaisuuteen katsoen, kolmanneksi toiminta, joka soveltuu terweelle ruumiille ja heränneelle hengelle ja neljänneksi kaunis maailma olosijana.“ Mutta kaikkea tätä estää nykyinen siivistys (= nykyinen yhteiskunnallinen järjestys) ja siten se estää ihmiskunnan onnea. Ennen kaikkea waiwaa tämän ihmiskunnan suurta enemmistöä aina eräs tauti, ninuittain nälkä. Sillä „nykyisen yhteiskunnan todelliset herrat kansan todelliset tirannit ovat suurten maatilojen omistajat ja kapitalistit“, jotka juuri tuon esteen muodostavat. „Meidän nykyisessä yhteiskunnassa“, sanoo Morris mainiossa kirjoituksessaan „luden ajan koitto“, „löytyy kaksi luokkaa: hyödyllinen ja hyödytön; hyödytöntä kutsutaan yleemmäksi, hyödyllistä alemmaksi luokaksi. Hyödytön eli ylempi luokka, jolla on kaikki tuotantovälikappaleet paitsi työvoima, voi pakoittaa hyödyllistä eli alemmaa luokkaa (tuten se tekeekin) sen omaksi wahingoiksi ja ylempään luokan hyödyksi työskentelemään; eikä se salli hyödyllisen luokan muilla ehdoilla työskennellä. Tämä järjestelmä tietää wälttämättömästi aina kasvawaa taistelua, ensin molempien luokkien välillä ja sitte kummankin luokan jäsenten kesken.“ „Mitä kummallinen yhteiskunta meidän nykyinen yhteiskunta onkaan, jossa yhdellä kansan osalla on niin paljon omaisuutta, ettei se voi sitä kuluttaa, waan on pakotettu tuhlaamaan, kun taas toinen osa tuskin on paremmissa tai ei ole yhtään paremmissa tilassa kuin nuo onnettomat willit, jotka eivät tunne työkaluja eikä yhteistä työtä! Ellei tätä voi muuttaa, täytyy siivistyneen yhteiskunnan wälttämättömästi itsestään todistaa, että se on kokoonpantu siivistyneistä narreista.“ Sen tähden „ovat nuo välikappaleet työn tuottawaksi tekemistä varten, maaperä, koneet, pääoma, kulkuneuvot y. m., jotka nyt ovat niitten yksinomaisessa huostassa, jotka eivät voi niitä käyttää, waan wäärin käyttävät niitä pakoittaaf-

senja muita toimittamaan palkkaamatonta työtä, saatettavat niiden vapaasti käytettäviksi, jotka voivat niitä käyttää." Tästä syystä on nykyinen päätaistelu kaikissa siivistysmaissa yhteiskunnallisella eikä enää valtiollisella alalla.

Morris oli ensin w. 1881 perustetun sosiaalidemokraattisen yhdistyksen toimivimpia jäseniä. Mutta jo muutamia vuosia sen jälkeen erosi hän siitä — pääasiallisesti persoonallisista syistä, tietää Sidn. Webb (Socialism in England, siv. 33) — ja perusti „Socialist League“ nimisen yhdistyksen. Kohta ilmestyi kuitenkin periaatteellisiaakin eroavaisuuksia. Morris ja hänen hengenheimolaisensa kallistuiivat yhä enemmän n. s. anarktistista sosialismia kohti: he eivät tahtoneet panna tuotantowälifappalten kontrollia valtion käsiin kokonaisuudessaan, vaan pienempien yhteisöjen, jotka ainoastaan löysästi ja vapaaehtoisesti liittyivät suurempiin ryhmiin. He pyrkivät täten vähentämään liian suurta keskustamista, sentralisointia ja siten laajentamaan yksilön individuaalista vapautta. Samoin he eivät myöskään paljon välittäneet parlamentarisesta toiminnasta, kansan tahdon ilmaisemisesta eduskunnan kautta. Tämä piirre astuu „Shannemaasfakin“ selwään nähtyihin, kun jo ennen w. 2000 Englannin parlamenttirakennus on lantamakasiinina (siv. 37 ja 38). Morris piti lukemattomia puheita ja esitelmiä sosialistisen yhdistyksensä hyväksi ja julkaisi erästä aikakauslehteä, jossa moni hänen suuremmistakin teoksistaan (myös Shannemaa) ensin näki päivänvalon. Hänen kirjoituksensa ovat yleensä hyvin kansantajuisesti esitettynä ja sosialistista aatesuuntaa sängen walaisewia, vaikka Morris suoraan on tunnustanut (How I b. a soc. siv. 18), että hän ei saanut maflua Mary'in „Kapital'ista“ päitse sen historiallisesta osasta, vaan sen lukeminen tuotti hänelle ainoastaan tuskallista päänsärkyä. Morris otti niin tehokkaasti ja tarmokkaasti osaa sosialismin käytännölliseen puoleen, että hän kerran wangittiinkin, koska miehuullisesti puolusti kansansa kokoontumisvapautta.

Morris'en lopullinen ihanne ei ole kuitenkaan sosialismi, vaan kommunismi, kuten hänen „Shannemaansfakin“ osoittaa. Hän tunnustaa sen suoraan monessa kirjoituksessa esim. Why I am a

communist?“ jossa hän selvästi kantaansa perustelee. Itse hän ei edes hyväksynyt lisäystä: „anarkistinenkaan“, vaan lausui aikakauskirjassaan *Commonveal* (Yhteishyvä) w. 1889: „tahdon aluksi ilmoittaa, että katson itseäni kommunistiksi enkä tahdo tähän nimitykseen lisättäväksi mitään muuta lähempää määräystä“. Mutta tähän anarkistiseen sosialistiryhmään on hän kuitenkin lasfettava. Anarkisteja on oikeastaan kolme lajia, väkivaltaisia individualisteja, jotka väkivallalla koettavat poistaa kaiken hallinnon, rauhallisia individualisteja, jotka pyrkivät tähän rauhallisilla keinoilla ja anarkistiset kommunistit, jotka, kuten Morris sallivat joitakin vapaaehtoisia hallintoja, jos kohta ei mitään yhteistä pakkohallintoa. Mutta Morris oli sikiä älykäs, että hän otaksui päästävän kommunismiin arwattavasti waan sosialismin kautta. Olisi käytävä „tuon ajanjakson kautta, jota kutsutaan sosialismin nimellä — — — Tämä epätäydellisen sosialismin aikakausi tulee luultavasti ilman väkivaltaisuutta asteettain muuttumaan todelliseksi kommunismiksi.“ „Kaikki, mikä sosialistiseen suuntaan pyhäytyy tällä puolen kommunismia — — — on kompromissin nykyisen yhteiskuntajärjestelmän kanssa, on pyhäkki päämäärän tiellä ja kaikkien todellisten sosialistien täytyy myöntää, että kommunismi on sosialismin välttämätön seuraus“. Ja hän sanoo kirjoituksessaan „uuden ajan koitto“, ettei tämä täydellinen sosialismi, jota myös kutsutaan kommunismiksi, yhdellä iskulla voi toteutua.

Morris luulee, että siirtyminen sosialismista kommunismiin tapahtuu ilman väkivaltaisuuksia, mutta yhtä wakawa ei hänen uskonsa näy olewan, mitä koskee siirtoa nykyisestä kapitalistisesta yhteiskunnasta sosialismiin. „Feodaalinen Englanti“ nimisen kirjoituksensa lopussa lausuu hän: „ehkä parin kuukauden tahi ehkä parin päivän julkista taistelua raakaa waltaa vastaan naamarin tempaamisefi kaswoilta ja miekan kädessä, ja me olemme satamasa“. Ja kirjoituksensa: „siwistykseen toiwet“ lopettaa hän seuraavin sanoin: „ei maksja waiwaa ennakolta sanoa, mitkä tapahumat tulewat seuraamaan tätä mullistusta, mutta ajattelewasta ihmisestä täytyy näyttää sängen wähdässä määrässä todennäköijeltä

tahi oikeammin mahdolltomalta, että joku siiveellinen tunto saattaisi ylemmät kansanluokat — — — ilman pakotta luopumaan etuoikeuksistaan". Samoin huudahtaa hän: „Hyödyllinen työ hyödyttöntä puuhaa vastaan“ nimisen kyhäyksen loppupuolella: „mitenkä olisi mahdollista päästä tähän rauhallisella tiellä?“ Näin pessimistinen oli Morris'en käsitys yhteiskunnan kehityksestä!

Mutta jos kansan eduskunta ei hyödytä niinkään, niin mikä on nitte sosialistien warsinainen tehtävä Morris'en käsityksen mukaan? Se on kansan kasvattaminen selwään itsetietoisuuteen kiihoituksen kautta: „meidän tehtävämme on istuttaa toivoa noihin moniin sorrettuihin, ja noihin muutamiin sortajiin pelkoa“. Toisin sanoen luokkataistelun herättäminen ja ylläpitäminen, sillä „tämä luokkataistelu ei ennen tule loppumaan, ennenkuin itse luokitus on hävinnyt.“

Morris on itse sanonut, että hänet on wallannut „syvällinen rakkaus maailmaan ja kaikkeen elvon sen päällä“ ja hän autaa puhuessaan keskiajan elämästä seuraawan yleisen neuwon: „älä joskaan unhotta, että sinä elät ja että eläminen on onni“. Morris'en „ihanne oli“, kuten sattuvasti on lausuttu, „tästä maailmasta kotosin — hän tahtoi tehdä sen kauniiksi työssänsä terveille, itsenäisille ihmisille, jotka voivat lausua lopulliset sanat omasta elämästään täällä maan päällä“. Tämä wahwan persoonallisuuden leima näkyy myöskin hänen enimmin tunnetussa teoksessa „Zhanemaa“, varsinkin jos sitä wertaa Bellamy'n „Vuoteen 2000“, jossa ihmiset paljon enemmän saavat alistua määräysten alle ja jolle vastakohdaksi juuri Morris Crane'n wakuutuksen mukaan kirjoitti „Zhanemaansa“, teoksen, jossa „ei ole lafia, ei asianajajia, ei tuomareita eikä hallitusta“, mutta jossa vapaa iloinen työ on ihmisen onni ja siunaus.

Ja tosiaan harvinaisen hlewä ja suuremoinen oli Morris'en luonne kaikessa vaatimattomuudessaan. Raikki, jotka tulivat hänen yhteyteensä, weti hän puolellessa ystävällisellä ja miehuullisella olemisellaan, hän melkein ne lumosi suurilla ominaisuuksillaan. Ennen kaikkea tuo woimakas persoonallisuuden tunto ja miehuullisen itseluottamus, harvinaisen puhtaan karaktäärin, moitteettoman

„honnêteté'n“ yhteydessä! Sängen kuvaavat hänen luonteellensa ovat ne sanat, jotka hän on lausunut puhuesaan Paris'in Kom-mune'n taistelussa w. 1871 kaatuneista miehistä, „etteivät mil-loinkaan urhoolliset miehet turhaan kuole, kun he periaatteen hy-wäksi kuolewat“. Kauniisti on tunnettu kirjailija Edw. Carpenter kirjoittanut Morris'esta seuraavat ylewät sanat: „minä arwelen, että jälkimaailma tulee käsittämään Morrisista yhtenä meidän iwoosi-fatamme merkillisimmistä miehistä. Hänen suuruutensa ei ole toisen tai toisen hänen teoksensa erityisessä kuolemattomuudessa, waan juuri itse ihmisessä. Sillä lopullisesti on elämä kuitenkin enemmän kuin taide; ja suurin kaikista taideteoksista on oman itsensä wil-pitön esittäminen, jonka ihminen toimeenpanee sen ajan apukei-noilla, jossa hän elää.“

Morris kuoli lokakuussa w. 1896. Jonkunlainen pettymys waltasi hänet hänen elämänsä loppupuolella, joka useinkin sattuu suurille henkilöille, kun wihdoin huomaawat, mitenkä wähdän he sittedin todellisuudessa oman käsityksensä mukaan ovat aikaansaaneet.

Ja kuitenkin oli hän „a great worker“ suuri työntekijä, „an enormous personality“, tawaton ihminen! Kun ajattelee häntä ja kaikkea mitä hän on toimittanut, niin hiipii ihmisen sieluun sama tunne kuin se, jota tuntee, kun katselee yli aawan meren iwoimatta löyhtää sille mitään muuta rajaa kuin tuo äärettömän kaukana häämöttävä tawaanranta.



Muistelmia Matkoilta
Pohjoiseen ja Etelään

Sulaisfut:

N. N. af Ursin.

Sinta 1 mk.

Saatavana kirjakaupoista ja allekirjoittaneelta.

Antti Hautala,
Vaasa.

Maailman Maailma

Postikortit ja Oletukset

Postikortit:

W. J. J. J.

W. J. J. J.

Postikortit ja Oletukset

W. J. J. J.

W. J. J. J.

TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO

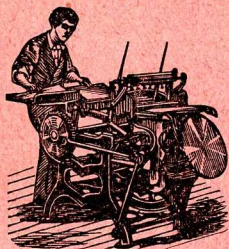
ANTTI HAUTALAN KIRJAPAINO



suorittaa kirjapainotyötä kaikesta laadusta nopeaan, halvalla ja hyvin.

HUOM.! Vaasan ja Pohjanmaan suurin ja ajanmukaisin kirjapaino, varustettu uudella runsaalla kirjasinvarastolla, kolmella suurella pika- ja kahdella tiikelipainimella, laskemis-, nitomis-, numeroimis-, taittelu-, leikkaus- ja lävistyskoneilla, värinjauhamismyllyllä ja stereotyyppiaparaatilla.

Runsas paperi-, kortti- ja värivarasto.



Pyytäkää kustannusarviota ennen painatussopimuksen tekemistä muualla.

Posti-, ja sähköosote:
Hautala, Vaasa.